

Opinnäytetyö AMK

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

2011

Pasi Karppanen

TURUN KAUPUNGINKIRJASTON SCIENCE FICTION- JA FANTASIAKOKOELMIEN EVALUOINTI

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ AMK | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Kirjasto- ja tietopalvelun koulutusohjelma

Kesäkuu 2011 | 77 sivua

Olli Mäkinen

Pasi Karppanen

TURUN KAUPUNGINKIRJASTON SCIENCE FICTION- JA FANTASIAKOKOELMIEN EVALUOINTI

Työn aiheena on Turun pääkirjaston science fiction- ja fantasiakokoelmien evaluointi. Työ jakaantuu kolmeen päälukuun. Ensimmäisessä luvussa käsitellään populaarin kaunokirjallisuuden lajityyppien ja kirjastojen suhdetta sekä sitä, miten tuo suhde on historian kuluessa muuttunut. Toisessa luvussa käydään läpi aiheena olevien genrejen historia kirjastotyön näkökulmasta. Työssä korostuu lajityyppien yhteinen pohja sekä niiden perusluonne, joka erottaa ne realistisesta kirjallisuudesta.

Kolmas luku käsittelee työn empiiristä osuutta eli kokoelmien evaluointia. Empiirinen osuus toteutettiin asiantuntija- ja listamenetelmän avulla. Työn tekijä lähestyi joukkoa genren asiantuntijoita, jotka ovat toimineet pitkään lajityyppien parissa. Jokainen asiantuntija laati listan viidestäkymmenestä sf/f-teoksesta, jotka heidän mukaansa tulisi löytyä kirjaston kokoelmista. Tekijä koosti näistä yhdistelmälistan ja vertasi sitä kirjaston suomen- ja englanninkielisiin kokoelmiin.

Kirjaston suomenkieliset science fiction- ja fantasiakokoelmat osoittautuivat erinomaisiksi. Osumaprosentti niiden kohdalla oli 97,5. Englanninkielisten kokoelmien puolella osumaprosentti oli 35,2, ja merkittävimmät puutteet löytyivät alan uusimmasta tuotannosta. Kolmas luku sisältää myös haastattelun, jossa tutkimuksen tuloksia käydään läpi työn tilaajan eli Turun pääkirjaston edustajien kanssa. Haastattelussa niin ikään käsitellään lyhyesti työssä sivujuonteena kulkenutta kysymystä kirjallisuuden jakamisesta hyllyihin genren mukaan.

Työn johtopäätöksenä oli, että eniten kehitettävää kirjaston kokoelmissa on alan uusimman tuotannon saralla. Kokoelmien pitäminen ajantasaisina edellyttää hankintapäätöksien tekijöiltä hyvää tietämystä genrestä sekä siinä tapahtuvasta kehityksestä. Tilaajan kanssa käydyssä haastattelussa nousi esille myös kirjaston ulkopuolisen tietotaidon hyödyntämisen tärkeys kokoelmien kehittämisessä.

ASIASANAT: kirjastot, kirjastolaitos, kirjastopolitiikka, kokoelmatyö, kaunokirjallisuus, genret, viihdekirjallisuus, populaarikulttuuri, viihde, tieteiskirjallisuus, fantasiakirjallisuus, kauhukirjallisuus

Pasi Karppanen

EVALUATION OF THE SCIENCE FICTION AND FANTASY COLLECTIONS OF THE TURKU CITY LIBRARY

The aim of this Bachelor's thesis is the evaluation of the science fiction and fantasy collections of the Turku City Library. The thesis is divided into three sections. The first section describes the relationship between popular genres and public libraries and discusses how that relationship has changed over time. The second section outlines the history of the genres in question from viewpoint of library work. The thesis puts an emphasis on the common roots of the genres as well as their basic characteristics which set them apart from realism.

The third section contains the empirical part of the thesis, i.e. the actual evaluation. It was realised by combining list-checking and expert methods. Seven sf/f experts, all with a long history of activity within the sf/f genre, compiled a list of fifty sf/f books which, in their opinion, should be included in the library collections. These lists were then merged and compared to the Finnish and English language sf/f collection of the city library.

The library's Finnish language sf/f collection proved to be excellent, with a hit rate of 97.5 per cent. In the English language sf/f collections, the percentage was 35.2, with the main deficiencies found in the latest works in the field. The third section also contains an interview with a representative of the Turku City Library, the commissioner of this work, on the results of the thesis. Among other things, the interview addresses the question of dividing prose collections on the basis of the genre.

To conclude, the results of this study suggest that the library should improve the acquisition of the latest sf/f publications. To achieve this, the personnel responsible for the acquisition decisions need to be familiar with the genre and its development. The importance of benefiting from the know-how outside the library to develop the collections was also brought forward in the interview.

KEYWORDS: libraries, collection work, collection policy, prose, genres, popular fiction, popular culture, science fiction, fantasy, horror

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 KIRJASTOJEN SUHDE GENREKIRJALLISUUTEEN	8
2.1 Populaarikulttuurin vastustajat ja puolustajat	8
2.2 Kirjastojen ja populaarikulttuurin suhde Suomessa	10
2.2.1 Kaarle Werkko	11
2.2.2 Helle Kannila	12
2.2.3 Uusia tuulia	15
2.2.4 Virkistys ja elämykset osana kirjaston palveluarsenaalia	17
2.2.5 Onko mikään muuttunut?	18
3 FANTASTISEN KIRJALLISUUDEN GENRET	20
3.1 Määrittelykysymyksiä	21
3.2 Rajanvedon vaikeus, ihanuus ja turhuus	23
3.3 Lajityypin lyhyt historia	26
3.3.1 Pelkoa ja ihmettä	26
3.3.2 Antiikin alkuhämäristä uuden ajan kynnykselle	27
3.3.3 1800-luku: "It's alive!"	29
3.3.4 1900-luvun alkuvuosikymmenet: sädepyssyjä ja metallibikineitä	31
3.3.5 1940- ja 1950-lukujen "kulta-aika"	33
3.3.6 1960- luvulta 1980-luvulle: uusia aaltoja	34
3.3.7 Uusi vuosituhat: uutta ja kummaa	36
3.4 Samaan aikaan Suomessa	38
3.5 Hankintakysymyksiä	43
4 KOKOELMIEN LAADULLINEN ARVIOIMINEN	45
4.1 Taustaa	45
4.2 Aiheryhmäluettelon kokoaminen arviointityön pohjaksi	46
4.3 Asiantuntijat	48
4.4 Asiantuntijalistojen pohjalta syntynyt luettelo	50
4.5 Tulokset	51
4.5.1 Suomenkieliset kokoelmat	51
4.5.2 Englanninkieliset kokoelmat	52
4.6 Keskustelu tilaajan kanssa	54

4.6.1 Genrehyllyt	54
4.6.2 Hankintapolitiikka	55
4.6.3 Evaluoinnin tuloksista	57
5 LOPPUPÄÄTELMÄT	59
LÄHTEET	60

LIITTEET

Liite 1. Ward Shelley: The History of Science Fiction	
Liite 2. Yhdistetyt asiantuntijalistat	
Liite 3. Yhdistetyt asiantuntijalistat järjestettynä mainintojen mukaan	
Liite 4. Nimekekohtaiset huomiot	
Liite 5. Suomentamattomat teokset	
Liite 6. Puuttuvat suomentamattomat teokset ajallisesti järjestettynä	

KUVIOT

Kuvio 1. Sinisalon mandala.	25
Kuvio 2. Puuttuvien suomentamattomien teosten ajallinen jakauma.	53

TAULUKOT

Taulukko 1. Yhteenveto tuloksista.	52
------------------------------------	----

1 JOHDANTO

Työn aiheena on Turun pääkirjaston scifi- ja fantasiakokoelmien evaluointi. Työ liittyy vuosien 2006 ja 2008 välisenä aikana tapahtuneeseen kirjaston muuttoon suurempiin tiloihin sekä tässä yhteydessä tehtyyn kaunokirjallisuuden hyllyryhmittelyyn genren mukaan.

Ensikipinä aiheen valitsemiseen syntyi syystalvella 2005, jolloin Kaisa Hypén Turun pääkirjaston aikuistenosastolta mainitsi aiheen ammattikorkeakoululla pitämällään kirjallisuuden kurssilla. Kurssi keskittyi ennen kaikkea käytännön kirjastotyöhön, muun muassa kokoelmanhoitoon. Tässä yhteydessä Hypén mainitsi, että juuri pääkirjaston scifi- ja fantasiakokoelmat saattaisivat tarvita evaluointia.

Tuolloin pääkirjasto oli valmistautumassa edellä olevaan muuttoon ja uuden pääkirjaston rakennustyöt olivat juuri käynnistymässä. Uusi osa, johon sijoittuvat muun muassa tietokirjallisuus ja lastenosasto, oli tarkoitus avata maaliskuussa 2007. Tiedettiin, että kaunokirjallisuusosasto toimisi väliaikaisissa tiloissa ainakin vuoden 2008 alkuun asti, jolloin sen oli tarkoitus siirtyä takaisin remontoituun vanhaan kirjastotaloon.

Pohjatyö opinnäytettä varten tehtiin kesällä 2006, jolloin työn tekijä kävi kahden kuukauden aikana läpi kirjaston scifi- ja fantasia- ja kauhukirjallisuuskokoelmat läpi. Tuon selvitystyön tuloksena syntyi noin 3500 nidettä käsittävä aiheryhmäluettelo, joka sisältää lajityyppiin lukeutuvat, suomen-, ruotsin- ja englanninkieliset teokset.

Syksyllä 2006 tekijä luovutti työn tilaajalle raportin, jossa tarkasteltiin kokoelmien tilaa genrekirjallisuuden näkökulmasta, hänen havaitsemiaan puutteita sekä mahdollisia epäloogisuuksia aineiston sijoittelussa. Tämä selvitystyö ja aiheryhmäluettelon kokoaminen osoittautuikin varsin olennaiseksi

osaksi opinnäytetyöprosessia, sillä se avasi tekijälle kirjaston kokoelmia ja selvitti lähtötilannetta niiden osalta.

Opinnäytetyö jakaantuu kolmeen päälukuun. Ensimmäisessä käydään läpi populaarien lajityyppien sekä kirjastojen välistä suhdetta. Toisessa luvussa käydään läpi fantastisten genrejen historiaa ja erityispiirteitä. Neljäs luku on varattu empiiriselle osuudelle eli pääkirjaston science fiction- ja fantasiakokoelmien evaluoinnille.

Työ ei pyri lähestymään aihettaan, edes määrittelemään genren käsitettä kirjallisuustieteellisesti, vaan ennen kaikkea käytännön kirjastotyön lähtökohdista. Työn teoriaosuuden tavoitteena on pyrkiä valottamaan aiheena olevia lajityyppejä kokoelmatyön näkökulmasta. Empiirinen osuus korostaa klassikoiden ohella alalla juuri nyt tapahtuvaa kehitystä. Tekijän toiveena onkin, että työ toimisi jatkossa työkaluna genrekokoelmien kehittämiseksi Turun pääkirjastossa sekä niiden ajan tasalla pitämiseksi.

Erikseen huomautettakoon, että eräs alue, joka liittyy läheisesti työn aiheeseen, mutta jota ei aiheen laajuuden vuoksi ole mahdollista käsitellä tässä työssä on kaunokirjallisuuden sisällönkuvailu ja asiasanoitus. Pitkään työssä sivujuonteena kulkenut hyllyryhmäkysymys rajautui niin ikään loppuvaiheessa sen ulkopuolelle oman päälukunsa aiheena.

2 KIRJASTOJEN SUHDE GENREKIRJALLISUUTEEN

2.1 Populaarikulttuurin vastustajat ja puolustajat

Niin sanotun genrekirjallisuuden ja muun kirjallisuuden suhde on ollut kautta historian kaikkea muuta kuin ongelmaton. Myös kirjastolaitoksen on kautta historian ollut määriteltävä suhteensa siihen, mitä on kutsuttu milloin ajanvietteeksi tai viihteeksi, milloin populaarikulttuuriksi tai massakulttuuriksi. Tämä on näkynyt aineiston valinnassa. Kirjastonhoitajat ovat joutuneet määrittelemään kantansa viihteelliseen kirjallisuuteen ja arvioimaan sen ”kirjastokelvollisuuden” tai ”-kelvottomuuden”. (Haavisto 1998, 1.)

Kirjastonhoitajat on nähty perinteisesti ”portinvartijoina” joilla on paitsi valta, myös vastuu päättää millaista aineistoa kirjaston on kokoelmiinsa valittava ja millaista aineistoa sen tulee karttaa. Kirjastoalan sisäisessä keskustelussa ”vakava lukeminen” ja ”viihdelukeminen” on pitkään asetettu toistensa vastakohdiksi ja painotettu, ettei kirjastoilla ole syytä tukea jälkimmäistä. Viihteellinen kirjallisuus on tämän näkemyksen mukaan heikkotasoisempina kirjallisuutena sinällään vältettävää ja sillä nähty kirjastossa rooli vain porttina parempaan kirjallisuuteen. (Saarti 1996, 22–23; Haavisto 1998, 20–24.)

Kirjallisuuden viihdekirjallisuuden määrä on rajoitettava, sen ei mitenkään sovi antaa leimaa koko kirjastolle. Jos esim. lainaustilaston suurentamista yritetään viihde- ja sensaatiokirjoja lisäämällä, ravitseva vilja pian peittyi rikkaruohoihin. Vaikea on täsmällisesti määritellä, kuinka paljon kunnan kirjastossa sopii olla muuta kuin taiteellista kaunokirjallisuutta, mutta eiköhän voisi sanoa, ettei ainakaan yli 20 %. (Kannila 1967, 127.)

Historiallisesti populaarikulttuurista käytävän keskustelun juuret voidaan löytää niinkin kaukaa kuin 1500- ja 1600-luvuilta. Tuolloin laskettiin peruskivi asenneilmastolle, joka edelleen vaikuttaa paitsi populaarikulttuuritutkimukseen, myös keskusteluun ja asenneilmastoon kirjastoalan sisällä. Ranskalaiset ajattelijat Montaigne ja Pascal edustivat kahta erilaista tapaa suhtautua populaarikulttuuriin.

Montaignen mukaan ajankohdan henkinen epävarmuus suosi pakoa huvituksiin, jolloin taidekin toimi paon välineenä. Ihmisluonnon vaatimuksia ei Montaignen mukaan voinut muuttaa, mutta kulttuurituotteiden tasoa oli mahdollista yrittää kohottaa. Pascalin mielestä sen sijaan viihteen tarvetta vastaan piti taistella, koska viihde uhkasi moraalialla ja johti korkeammista henkisistä päämääristä luopumiseen. (Haavisto 1998, 10.)

Montaignen ja Pascalin edustama kahtiajako suhteessa populaarikulttuurin funktioihin on säilynyt pitkään elinvoimaisena. 1900-luvulla mukaan tulivat sosiologiset ja sosiaalipsykologiset mallit. Populaarikulttuurin kieltävät näkemykset voi jaotella esimerkiksi elitistisiin, konservatiivisiin, radikaaleihin ja marxilaisiin perusteluihin. (Haavisto 1998, 10–12.)

Elitistiset perustelut vetoavat siihen, että kulttuurin määrän kasvaessa sen laatu samalla heikkenee. Siksi populaarikulttuurin suuri määrä merkitsee taiteen muuttumista rahvaanomaiseksi, koska todellista taidetta voi luoda vain pieni eliitti. Konservatiivisina sen sijaan voi pitää perusteluja, jotka uskovat kaiken vanhan olevan uutta parempaa. Siksi esimerkiksi modernien joukkotiedotusvälineiden levittämää populaarikulttuuria saatetaan pitää kulttuurin rappion merkinä. (Haavisto 1998, 12.)

Yleensä konservatiivit eivät suoraan myönnä vastustavansa populaarikulttuuria sen uutuuden vuoksi, vaan nimeävät syiksi muun muassa kaupallisuuden tai teknisyyden. Massojen taiteeksi levinnyt populaarikulttuuri on toisinaan koettu todelliseksi vaaraksi, perinteisen taiteen kilpailijaksi tai tuhoajaksi. Sivistyneistö on puolustanut omaa sosiaalista asemaansa korostamalla taiteellista makuaan ja sen paremmuutta suhteessa massojen mieltymyksiin. (Haavisto 1998, 12.)

Radikaalin näkemyksen mukaan kaikilla ihmisillä on taiteellinen omaksumiskyky, mistä johtuen populaarikulttuurin käyttäjiä voi pitää kyseisen kulttuurin tuottajien uhreina. Marxilaiset perustelut taas ovat painottaneet, että populaarikulttuuria tuotetaan paitsi taloudellisen voiton saavuttamiseksi, myös siksi, että populaarikulttuuri toimii vallankumouksellista tietoisuutta torjuvana

nukutusaineena. Populaarikulttuuri kontrolloi ihmismieliä ja kuvastaa samalla rappeutuvaa porvarillista kulttuuria. (Haavisto 1998, 12–13.)

Siinä missä kielteistä suhtautumista populaarikulttuuriin on tarkasteltu ja jaoteltu monin tavoin, sitä puolustavien käsitysten on sanottu muodostavan argumenttien ja mielipiteiden sekamelskan. Harvoin on lähdetty siitä, että populaarikulttuuri olisi sinänsä hyvää tai laadukasta kulttuuria. Selvästi useammin populaarikulttuurilla on sen sijaan katsottu olevan joitakin positiivisia vaikutuksia, kuten ”paremman” kulttuurin pariin johdettava vaikutus. (Haavisto 1998, 13.)

Populaarikulttuuria on voitu puolustaa myös elitistisin ja konservatiivisin perustein. Vaikka populaarikulttuuria ei sinänsä arvostettaisikaan, se hyväksytään ”suuren yleisön” kulttuuriksi, koska yleisön tarpeita ja omaksumiskykyä pidetään pysyvästi rajoittuneina. Liberaalit perustelut taas vetoavat siihen, että kulttuurin määrällinen kasvu on tuonut mukanaan lisää laadukastakin kulttuuria. Siksi populaarikulttuuriakaan ei pidä ilman muuta tuomita, sillä se voi sisältää myös kulttuuria edistäviä tekijöitä. (Haavisto 1998, 13.)

Edellä kuvatun populaarikulttuurin vastaisen asenneilmaston voi sanoa alkaneen murtua vasta tultaessa 1960-luvulle, niin populaarikulttuuritutkimuksen kentässä kuin kirjastoalankin sisällä. Tällöin nuorten sosiologiensa parissa alkoivat yleistyä näkemykset populaarikulttuurista jälkiteollisen yhteiskunnan luovuuden lähteenä. Populaarikulttuurin arvostusta on osoittanut myös sen ottaminen sosiologisen tutkimuksen kohteeksi. (Haavisto 1998, 13.)

2.2 Kirjastojen ja populaarikulttuurin suhde Suomessa

Suomessa keskustelun suhteessa populaarikulttuuriin voi sanoa seurailleen ulkomaisia esikuviaan, mutta saapuneen tänne viiveellä. Selityskin tälle on ilmeinen; taloudellissosiologisista syistä myös monet populaarikulttuurin ilmiöt ja niiden hyödyntämät tekniset innovaatiot yleistyivät meillä myöhemmässä

vaiheessa kuin esimerkiksi Yhdysvalloissa tai muualla Euroopassa. (Kauranen 2001, 22–26; Karppanen & Sirkiä 2005, 10–12; Hirsjärvi 2009, 138–142.)

Kirjastoalan kannalta merkillepantavaa on, että meillä valtiolta ei juuri ole pyrkinyt lainsäädännöllisesti ohjailemaan kirjastojen valintapolitiikkaa. Esimerkiksi vuoden 1928 kansankirjastolaki ja vuoden 1961 kirjastolaki olivat valtiosuuslakeja, jotka eivät puutuneet valittavan aineiston laatuun. Meillä kirjastoalan sisäiseen asenneilmastoon ovatkin vaikuttaneet sen keskuudesta tulleet vaikuttajat, jotka ovat pyrkineet linjaamaan kirjaston toiminta-ajatusta ja valintapolitiikkaa. (Haavisto 1988, 20).

Myös kouluhallituksen Arvosteleva kirjaluettelo on vaikuttanut siihen, miten populaarikirjallisuuteen on kirjastoissa suhtauduttu. Varsinkin maaseudun pienissä kirjastoissa luettelolla oli pitkään vahva auktoriteettiasema. Luettelo on asennoitunut populaarikirjallisuuteen ristiriitaisesti. Sen yksinkertaisin ja suoraviivaisin osa on haluttu karsia pois kirjastoista, mutta moniulotteisempi populaarikirjallisuus on voitu hyväksyä. Kioskikirjallisuudesta luettelo on vaiennut kokonaan. (Haavisto 1988, 20.)

2.2.1 Kaarle Werkko

Ensimmäiset selvät kirjavalintaohjeet kirjasi ylös opettaja Kaarle Werkko, joka toimi jäsenenä kirjastovaliokunnassa vuosina 1893–1900 (Meriranta 1984, 74). Tuolloin suomalaisessa kulttuurikentässä vallitsivat kansanvalistushenkiset ihanteet. Ensimmäinen kansankirjasto oli perustettu Suomeen jo vuonna 1794 ja vuoteen 1866 mennessä niitä oli jo kaksi sataa. Samana vuonna annettiin kansakouluasetus, joka sisälsi ajatuksen kirjastotoiminnasta keinona edistää kansanopetusta ja kansansivistyksen tason kohottamista. (Helle Kannila (1896–1972) 2009.)

1800-luvun lopun Suomen voi hyvällä syyllä sanoa olleen melkoinen lintukoto. Suuren maailman ilmiöt tavoittivat sen viiveellä ja suodattuneina, jos ollenkaan. Tämä näkyy myös kirjastokentän sisällä. Vuonna 1879 ilmestyi Werkon teos, jossa hän linjasi kirjastojen valintapolitiikkaa kansanvalistushenkisiin ihanteisiin

nojat. Werkko näki, että kokoelmien tuli sisältää kylliksi miellyttäviä, mutta samalla opettavaisia ja helppotajuisia kirjoja, jotka olivat sopusoinnussa aloittelevien lukijoiden hengenlahjojen kanssa. Totutettuaan asiakkaansa lukemisharrastuksen alkuun oli kirjastonhoitajan tehtävä ohjata nämä vähitellen vaativampien teosten pariin. (Meriranta 1984, 74–78.) Ei olekaan välttämättä liioittelua rinnastaa Werkon näkemystä kansankirjastojen käyttäjistä kehittyviin lapsiin.

Werkon mielestä osa kirjoista olikin käyttäjilleen suorastaan vaarallisia tai ainakin vahingollisia. Yksipuolisuutta kokoelmissa tulikin hänen mukaansa välttää, sillä ”kirjojen tiedon-halukas” saattoi tällaisessa tapauksessa kääntyä muualle etsimään häntä mahdollisesti vahingoittavia kirjoja. Werkon mukaan:

...siveyttömät romaanit sekä yleensä kirjat, jotka ovat kirjoitetut siveyttä loukkaavalla tavalla, mitkä saattavat tukahduttaa kaiken siveellisyyden sekä edistävät siveettömyyttä ja muita paheita, ovat kirjastoista kartettavat.

Werkko ei kuitenkaan sen tarkemmin määritellyt, mihin teoksiin hän tällä määritelmällä viittasi.

Werkko korosti paitsi valintapolitiikkaa, myös edellä mainittua kirjastonhoitajan roolia kirjaston ”portinvartijana” ja hänen vastuutaan kansan sivistäjänä:

Valinnan jälkeinkin jäi kirjastonhoitajalle vielä paljon valtaa ja vastuuta. Ongelmalliseksi saattoi muodostua esimerkiksi tilanne, jossa asiakas vaati luettavakseen kirjaa, joka kirjastonhoitajan mielestä ”ei ollut varsin kelvollinen”. Tällöin, jyrkän kiellon sijasta, ”kokekoon kirjastonhoitaja lempeällä ja ystävällisellä tavalla saada mielipiteensä lainaajan omaksi.” Mikäli asiakkaalle ei taas olisi kirjaa suostuttu luovuttamaan, olisi tämä kunnon syntisen tavoin – jolla aina oli suurempi halu kiellettyyn kuin luvalliseen – sen jostakin luettavakseen hankkinut, ja ”suostunut silloin mieluummin kirjan kelvottomaan sisältöön”. Sen sijaan neuvomalla ja etukäteen kertomalla lukijalle millainen tämä kyseinen teos oli ja jättämällä se sitten hänen arvioitavakseen, ”varjeltiin häntä usein, jos ei aina, vahingollisista mietteistä ja käsityksistä. (Meriranta 1984, 74–78.)

2.2.2 Helle Kannila

Helle Kannilaa voi hyvällä syyllä kutsua itsenäisyyden ajan alkuvaiheen merkittävimmäksi kirjastoalan vaikuttajaksi Suomessa. Hänet valittiin vastaperustetun Valtion kirjastotoimiston johtajaksi vuonna 1921. Tämän lisäksi hän toimi Yhteiskunnallisen korkeakoulun kirjasto-opin lehtorina Tampereella ja

Suomen kirjastoseuran puheenjohtajana. Helle Kannila loi perustan Suomen kirjastolaitokselle ja kirjastonhoitajien koulutukselle. (Helle Kannila (1896–1972) 2009.)

Uransa aikana Kannila kirjoitti satoja artikkeleita, näistä ison osan Kirjastolehteen, jonka päätoimittajana hän työskenteli 1948–1967. Kirjoituksissaan hän otti aktiivisesti kantaa muun muassa kirjastojen valintapolitiikkaan, ja tätä kautta myös populaarikirjallisuuden lajityyppeihin eli viihdekirjallisuuteen, kuten sitä tuolloisessa keskustelussa kutsuttiin. Maija Haavisto on tutkinut aihetta teoksessaan ”Populaarikulttuuri ja yleiset kirjastot” jossa hän käy läpi kirjastolehden populaarikulttuurikirjoittelun vuosina 1945–1985. Kannilan tekstit muodostavat valtaosan tutkittavasta aineistosta.

1940-luvun loppupuolella korostettiin alan sisäisessä keskustelussa kirjaston asemaa laadukkaana kirjallisuuden välittäjänä. Kirjasto ei saanut Kannilan mukaan olla ”kirjabaari”, joka tarjosi yleisölle mitä tahansa luettavaa. Painotettiin, ettei lainaustilastoille saanut antaa liian suurta merkitystä. Oli parempi, että kirjastolla oli pieni määrä hyvän kirjallisuuden lukijoita kuin käyttäjäjoukko, joka luki ”arvotonta” kirjallisuutta. (Haavisto 1988, 28).

Seuraavallakin vuosikymmenellä korostettiin kirjaston merkitystä sivistyslaitoksena, jonka keskeisiin tehtäviin ei kuulunut populaarikirjallisuuden tarjoaminen. 1950-luvun kuluessa Kannila korosti useampaan otteeseen, ettei kirjaston tehtävänä ollut viihdyttäminen tai ”tyhjän ajanvietteen” tarjoaminen. Seuraavan vuosikymmenen alussa Kannila korosti edelleen kirjaston sivistystehtävää. Hänen mielestään todelliselle kirjastotyölle oli vain eduksi, jos ”pintapuolisen ajanvietteen” etsintä sen piiristä väheni. (Haavisto 1988, 29).

Kannila kirjoitti etenkin dekkareista ja rakkausromaaneista ja pyrki luomaan niille laatukriteereitä. Vuonna 1924 Kansanvalistus ja Kirjastolehden numerossa 1 hän totesi ajanvietekirjallisuudesta ykskantaan: ”*sitä on hankittava niin vähän kuin suinkin mahdollista*”. Toisaalta hän toteaa samassa artikkelissa: ”*Tällä ei ole sanottu, että ajanvietekirjallisuus kokonaan olisi karkoitettava, sillä se olisi todennäköisesti jo kirjaston populariteetillekin vaaraksi.*” (HELLE-ryhmä 2011a.)

Kannila kirjoitti myös useaan otteeseen dekkarien moraalista, joka nähtiin ongelmana etenkin niiden kirjastokelpoisuudesta päätettäessä. Vaikka Kannila tunnustikin niiden positiiviset, puolet, hänen mukaansa dekkarit olivat kuitenkin puhdasta ajanvietekirjallisuutta eikä niiden paikka näin ollut kirjastossa, kysynnästä huolimatta. Hän vertasikin viihdekirjallisuutta ylellisyshyödykkeisiin, joiden kustantaminen ei ollut valtiovallan tehtävä.

Voi hyvin olla sitä mieltä, että kunkin on itse tällainen kustannettava kuten tupakka ja korttipakka. Vaikka se ei olisi vaarallista, se on turhaa. (HELLE-ryhmä 2011b.)

Scifiä Kannila ei mainitse ainakaan Haaviston tutkimuksessa. Tämä on ymmärrettävää, sillä lajityyppi oli tuolloin tuskin rantautunut Suomeen ja sen merkitys oli parhaimmillaankin marginaalinen. Vuonna 1967 Kannila kuitenkin esitteli Kirjavalinnan ongelmia teoksessaan yleisimmät viihdekirjallisuuden genret, näiden joukossa myös vuonna 1954 suomalaisen nimensä ”tieteiskirjallisuus” (myös ”tieteisromaani”) saaneen genren. (Kannila 1967, 110–111; Sirkiä 2004, 54.)

Esittely on neutraali ja yllättävän hyvin aikaa kestänyt. Kannila mainitsee tuolloin alan kärkinimiin kuuluneet, edelleenkin tunnustetut lajityypin edustajat Ray Bradburyn, Arthur C. Clarken, Robert Heinlein, Fred Hoylen ja Theodore Sturgeonin. Kannila oli niin ikään tietoinen genren juurista ja mainitsee alan varhaisiin edustajiin kuuluvat Jonathan Swiftin, George Orwellin ja Jules Vernen.

Toisaalta Kannila asettaa myös scifin paikalleen kirjallisuuden kaanonissa ja vetää rajalinjan edellä esitettyjen, ”aitoa kaunokirjallisuutta” edustavien romaanien ja scifin välille:

Selvimmältä tuntuu säilyttää nimi tieteisromaani tietylle lajille viihdekirjallisuutta, ottaen vielä huomioon, että tässä kuten muussakin viihdekirjallisuudessa on pieni osa sellaisena onnistunutta ja suuri mitätöntä. (Kannila, 1967, 110–111)

Totuuden nimissä on myönnettävä Kannilan olleen edellä oikeassa, sillä sf/f oli kirjallisuudenlajina vasta vähitellen ”aikuistumassa” (Sisättö 2004, 17). Suuressa mittakaavassa genre tekikin meillä maihinnousun vasta 1980-luvulla,

ja tällöin nimenomaan suurten kustantamojen laatu-sf/f-sarjojen myötä. Näin Suomessa välttyttiin ”kioski-sf/f:n kuolemansuudelmalta”, joka esimerkiksi Ruotsissa tuhosi 1950-luvulta alkaen genren maineen korkeakirjallisissa piireissä. (Karppanen & Sirkiä 2005, 11.) Mahdollisesti osin tästä johtuen myös sf/f:n matka kirjallisuustieteellisten tutkimuksen kohteeksi on ollut Suomessa helpompi.

Osaltaan Kannilan kuvauksen maltillisuutta ja asiantuntevuutta voi selittää se, että ensimmäiset askeleet lajityypin saapumisessa maahan oli otettu vuosikymmentä aiemmin. Kevättalvella 1954 Ylioppilaslehdessä oli käyty ensimmäinen julkinen, jopa varsin kiivassävyinen keskustelu, jossa aiheena oli ollut science fictionin kirjalliset arvot. Keskustelu jatkui tämän jälkeen myös päivälehtien sivuilla. (Sirkiä 2003, 4–11; Sirkiä 2004, 45–55 Hirsjärvi 2009, 142–155.) On varsin todennäköistä myös Kannilan seuranneen keskustelua.

Maininnan arvoista on, että hieman ennen Kannilan teoksen ilmestymistä, 1950-luvun loppupuoliskolla, oli Suomessa herätelty keskustelua, jonka aiheena oli sarjakuvien mahdollinen vahingollisuus lapsille. Vastaavaa keskustelua oli aiemmin käyty ulkomailla, mutta eri syistä johtuen ei aihe meillä saanut samalla tavalla tuulta alleen. Voimakkaan tuomitsevaa ilmapiiriä ei syntynyt, vaan kysymykseen suhtauduttiin maltillisesti. (Kauranen 2001, 22–26.)

Ei kuitenkaan liene liioiteltua sanoa, että tiedonkulun parantuessa, kaupungistumisen lisääntyessä ja elintason noustessa koettiin maassa oleelliseksi määrittää suhtautuminen tuloaan tekevän populaarikulttuurin muotoihin.

2.2.3 Uusia tuulia

1960-luvun alkupuolella myös Kirjastolehden sivuilla alkoi esiintyä arvostelua viihteellisuuden torjuntaa kohtaan. Myös vuosikymmenen loppupuolella kirjaston viihteellinen tehtävä sai jälleen osakseen kasvavaa huomiota. Muutamat nuoren kirjastonhoitajapolven edustajat korostivat kaikkien asiakkaiden tarpeiden huomioon ottamista ja myös viihteelliset tarpeet haluttiin tyydyttää. Kirjaston

tehtävänä oli virkistäytymisen mahdollistaminen tarjoamalla ”kevyempiä” kirjoja, eikä eskapistisiakaan tarkoituseriä enää tarvinnut kieltää. (Haavisto 1988, 28–30.)

"Kirjastojen tehtävä voidaan nähdä myös viihtyvyyttä lisäävänä enemmän kuin juuri nyt nähdään. Kirjastojen hyllyjen sisällön pitäisi ainakin osittain heijastaa myös sitä, mitä kulloisessakin ajassa arvostetaan, mikä on poppista. Jos viihtyvyys on korkealle arvostettua, ei kirjastokaan voi tätä näkökulmaa kokonaan unohtaa." (Populaarikirjallisuus ja kirjastot 1967, 303.)

Myös Kannilan ala-arvoisen populaarikirjallisuuden karsimisesta esittämät näkemykset, jotka esiintyivät Kirjanvalinnan ongelmia -teoksessa, saivat osakseen arvostelua Kirjastolehdestä. Pekka Gronow epäili kaunokirjallisuuden jaottelun taiteellisesti arvokkaaseen ja arvottomaan olevan mahdoton. Toisaalta tässäkin keskustelussa nähtiin kevyemmän kirjallisuuden hankkimisella olevan se hyöty, että se saattoi sivuvaikutuksenaan auttaa uusia lukijoita kiinnostuminen myös paremmista kirjoista. (Haavisto 1988, 28.)

1970-luvulla keskustelu sai uutta vauhtia ja sitä käytiin myös päivälehtien kulttuurisivuilla. Kirjastonhoitajia huolestutti sopeutuminen markkinavoimien vaikutukseen. Usein pohdittiin, kuinka suuri osa kokoelmista voi olla populaarikirjallisuutta, Mietittiin myös, kasvattavatko kirjastonhoitajat lainaustilastoja populaarikirjallisuuden avulla ja syrjivät samalla laatukirjallisuutta. Toisaalta pohdittiin, oliko oikein sulkea osa lukijoista kirjaston ulkopuolelle siksi, että heidän suosimaansa populaarikirjallisuutta ei ole kirjastossa. (Haavisto 1988, 23.)

Populaarikulttuuriin otettiin kantaa 1970-luvulla myös komiteanmietintötasolla. Vuosikymmenen alkupuolen tasa-arvoajattelua heijasti vuoden 1973 kirjastokomitean mietintö, jossa todettiin myös ajanvietteen tarjoamisen ja viihteellisten tiedon tarpeiden huomioon ottamisen kuuluvan kirjaston tehtäviin. Haluttiin välttää tilanne, jossa kirjastoa käyttävät hyväkseen korkean koulutuksen saaneet muiden hankkiessa luettavansa pääasiassa kioskeista. (Haavisto 1988, 20.)

1980-luvun alkupuolella Kirjastolehden sivuilla oltiin jo huolestuneita kirjaston asemasta kasvavassa populaarikulttuurin kysyntäpaineessa. Kirjaston ei haluttu

muuttuvan ”viihteen valintamyymäläksi” ja houkutuksesta tilastojen kasvattamiseen viihteellisen aineiston avulla varoiteltiin jälleen kerran. (Haavisto 1988, 30.)

2.2.4 Virkistys ja elämykset osana kirjaston palveluarsenaalia

Tultaessa 1980-luvulle käsitys kirjaston toiminta-ajatuksista oli muuttunut. Kehitys oli alkanut jo 1960-luvulla ja näkyi lopulta vuoden 1986 kirjastolaissa. Siinä missä kirjastojen tehtävä oli aikaisemmin ollut tarjota tietoa ja sivistystä, tulivat virkistäytymisen tarpeen täyttäminen sekä elämysten tarjoaminen nyt osaksi kirjastojen tehtäväkenttää. (Saarti 1996, 22–23) Tultaessa lähemmäs nykypäivää ja individualismin korostuessa myös puhdas ”mielihyvälukeminen” on muuttunut hyväksytyksi (Hypén 2002, 3; 6; 20) ja genrekirjallisuudesta vähitellen entistä hyväksytympi osa kirjallisuuden muuta kaanonina.

Tätä kautta viihdekirjallisuuteen kriittisesti suhtautunut linja kirjastoissa pehmeni. Tajuttiin, että lukijat eivät muodostaneet enää samanlaista suhteellisen homogeenista joukkoa kuin aikaisempina vuosikymmeninä, vaan että kirjastojen asiakaskunta alkoi sirpaloitua erilaisiin alakulttuureihin. Kirjastojen valintaperiaatteet muuttuivat sallivammiksi ja runsaiden hankintamäärärahojen myötä kokoelmat kasvoivat. (Hypén 2006, 21)

Tämä positiivinen kehitys jäi kuitenkin lyhytaikaiseksi, kun 1990-luvun lama ja uusi teknologia muuttivat syvästi kirjastotyötä. 1990-luvulla ei enää pohdittu kaunokirjallisuuskokoelmien sisältöjä, vaan käydyssä keskustelussa nähtiin kaunokirjallisuuden ja muun fiktiivisen aineiston asema kokonaisuudessaan uhatuksi tietoaineistojen ja tietopalvelun merkitystä korostavassa ”tietoyhteiskunnan kirjastossa”. (Hypén 2006, 21)

Siinä missä 1940-luvulla oli vieroksuttu kirjaston roolia kirjabaarina, joka tarjosi kansalle sen haluamaa kirjallisuutta, asetelma oli nyt tavallaan kääntynyt ylösalaisin. Alan sisällä käytiin tässä vaiheessa samanlaista keskustelua kuin populaarikirjallisuuden kohdalla aiemmin: oliko tietokoneilla mitään tekemistä kirjastoissa?

Eräässä mielessä kaunokirjallisuuden voi sanoa jääneen sivurooliin, kun kirjastoista haluttiin kehittää tiedon ja oppimisen keskuksia tietoyhteiskunnan hengessä. Haluttiin eroon ”romaanilainamoimagoista”, vaikka juuri romaanien lainaaminen on aina ollut kirjastojen toiminnan ydin ja käynnissä pitävä voima. Kaunokirjallisuuden lainausluvut ovat esimerkiksi kaksinkertaiset tietokirjallisuuden lainaukseen nähden. Lainausluvut puolestaan ovat kirjastojen rahoituksen perusta. (Perttola 2006, 7–8.)

Viime vuosikymmenen aikana on ollut havaittavissa uuden kiinnostuksen viriämistä kaunokirjallisuuskokoelmien kehittämistä kohtaan, Yksi osoitus tästä on yleistynyt kaunokirjallisuuden asiasanoitus. Kaunokirjallisuusaineistot on haluttu ”avata” kirjastonkäyttäjille kuten tietokirjallisuus ja musiikkiaineistot ja samalla parantaa niiden haettavuutta. Yhtenä osana ongelmakenttään kuuluu myös parhaillaan käynnissä oleva keskustelu siitä, tulisiko eri lajityypit järjestää kirjastoissa omiksi hyllyryhmikseen.

2.2.5 Onko mikään muuttunut?

Vaikka moni asia vuosien ja vuosikymmenten saatossa onkin muuttunut ja kirjastolaitos on osoittanut kykynsä selviytyä tiukkojen aikojen yli sekä mukautua muutoksiin, vaikuttavat jotkin asiat säilyvän. Yksi tällainen on käsitys kirjastojen ja kirjastonhoitajakunnan yhteiskunnallisesta roolista.

Marraskuussa 2007 Helsingin Sanomien kulttuurisivuilla julkaistiin haastattelu kirjastonhoitaja Heikki Poroilasta. Provokatorisesti nimetyssä artikkelissa ”Pamfletti: Naisten suosikit pääsevät kirjastoon, porno ei”. Poroila kritisoi kirjastojen valintapolitiikkaa ja piilevää sensuuria. (Länkinen 2007.) Kuten oli arvattavissa, herätti artikkeli lehden verkkosivuilla aktiivisen, kahden viikon aikana lähes kaksi sataa kommenttia keränneen keskustelun.

Vaikka verkkosivuilla syntynyttä keskustelua ei voikaan johtuen sanoa kaikilta osin rakentavaksi, on se kiintoisa tämän työn kannalta. Kirjastojen ja kirjastonhoitajien roolista sen kautta välittyvä kuva oli tuttu. Ne tunnuttiin edelleen, puoli vuosisataa Kannilan aikojen jälkeen, nähtävän ”portinvartijoina”

ja siveellisyyden vaalijoina, joiden tulisi valvoa sitä, mikä on asiakkaille luettavaksi sopivaa materiaalia; mikä kirjallisuus kuuluu kirjastoihin ja mitä sen olisi syytä välttää.

3 FANTASTISEN KIRJALLISUUDEN GENRET

”Meidän kirjastoalalla työskentelevienkin on uskallettava katsoa kauas tulevaisuuteen...”

Näin totesi sukunimensä myöhemmin Kannilaksi muuttanut 23-vuotias Helle Cannelin pitämässään alustuksessa Suomen Kirjastoseuran koolle kutsumassa yleisessä kirjastokokouksessa 1919. Kannila ei luonnollisestikaan puhunut scifistä, vaan aikakauden vaatimattomissa oloissa rohkeasta tulevaisuusvisiosta luoda maahan kattava kirjastoverkosto. (HELLE-ryhmä 2011c.)

Lainauksella on kuitenkin merkitystä myös työn aiheen kannalta. Kirjastonhoitajakunnalta on aina vaadittu kykyä katsoa rohkeasti kauas tulevaisuuteen ja mukautua ajan haasteisiin. Toisaalta kirjastot eivät kilpaile kirjakauppojen kanssa, vaan ne kehittävät monikerroksisia, laaja-alaisia ja vuosikymmeniä kartutettuja kirjallisuuskokoelmia (Paavonheimo 1997, 314). Kirjastojen kokoelmia ei toisin sanoen kehitetä hetkellisten trendien varassa, vaan nykyisen käyttäjäkunnan lisäksi myös tulevaisuutta varten. Sf/f-kirjallisuus ei muodosta tässä suhteessa poikkeusta.

Kuten muut kirjallisuudenlajit, ei scifi tai fantasiakaan ole missään vaiheessa ollut staattinen kirjallisuuden osa-alue. Sosiologisesti suuntautunut nykytutkimus tunnustaa kaunokirjallisuuden muuttuvan luonteen. Lajityypit eivät ole ikuisia ja muuttumattomia vaan itse asiassa jatkuvassa muutostilassa, uusien lajityyppien syntyessä edeltäjistään ja joidenkin vanhojen hävitessä. (mm. Pettersson 2006.) Esimerkiksi nykymuotoinen dekkari syntyi vasta 1800-luvun alussa, poliisitoimen kehittyessä. Sitä ennen rikosromaaneissa ihailtiin nokkelia rikollisia. (Huhtala 2006, 74.)

Realistinen romaani itsessään on sekin suhteellisen nuori, 1800-luvulla itsensä läpi lyönyt taidemuoto. Ennen 1800-lukua sitä oli pidetty vähempiarvoisena lyriikkaan ja draamaan verrattuna. Se on myös historiansa aikana osoittautunut varsin muuntautumiskykyiseksi. Yksi selittävä tekijä tälle on juuri populaarikirjallisuus, joka on tarjonnut sille useaan otteeseen ”uutta verta”.

(Saarti 1996, 33.) Yksi hyvä esimerkki tuoreesta genrestä on romanttisen kirjallisuuden pohjalta syntynyt niin sanottu ”chick lit” eli sinkku- tai ”typykirjallisuus”, johon yhdistyy kuitenkin monia puhtaalle romanttiselle kirjallisuudelle vieraita piirteitä (Huhtala 2006, 79).

Lajityyppien sekoittuminen on luonut muitakin mielenkiintoisia yhdistelmiä. Yhdysvalloissa on jo pitkään ollut olemassa kukoistava kirjailijoiden ammattikunta, jonka tuotantoa voisi luonnehtia ”paranormaaleiksi harlekiineiksi”. Genre on päällisin puolin romanttista kirjallisuutta, pääpainon ollessa ihmissuhteiden ja seksuaalisuuden kuvauksessa, mutta jossa on mukana yliluonnollisia elementtejä.

Tämän lajityypin edustajaksi voi laskea myös suureen suosioon nousseen Stephanie Meyerin Twilight-sarjan. Mahdollisesti juuri kyseisen sarjan aallossa paranormaali romanttinen fiktio on tehnyt muutaman viime vuoden aikana maihinnousunsa myös Suomeen (Paananen 2011, 26–30).

Toinen esimerkki vastaavasta lajityyppien sekoittumisesta on J.K. Rowlingin ennennäkemättömään suosioon kuluneen vuosikymmenen aikana nousut Harry Potter -romaanien sarja monine jäljittelijöineen. Rowlingin romaaneissa fantasiaelementtien täyttämä maailma yhdistyy peribrittiläiseen lasten seikkailukirjallisuuteen, jonka edustajista Suomessa tunnetuin lienee Enid Blytonin Viisikko-sarja.

3.1 Määrittelykysymyksiä

The oldest and strongest emotion of mankind is fear, and the oldest and strongest kind of fear is fear of the unknown. (H.P. Lovecraft)

Science fiction deals with unprobable possibilities, fantasy believable impossibilities. (Miriam Allen de Ford)

If it has horses and swords in it, it's a fantasy, unless it also has a rocketship in it, in which case it becomes science fiction. The only thing that'll turn a story with a rocketship in it back into fantasy is the Holy Grail. (Debra Doyle)

Science Fiction has always been and will always be a fable teacher of morality. (Ray Bradbury)

Muun muassa näin fantastisia genrejä, niiden välisiä eroja sekä tehtävää on pyrityt tutkijoiden ja kirjailijoiden toimesta määrittämään (Karppanen 2011).

Se, mikä tekee ihmistä kiehtoo kauhussa, saa tämän kertomaan tarinoita matkoista kuviteltuihin paikkoihin aikoihin ja paikkoihin, luomaan kokonaisia fiktiivisiä tai käsityskykymme tyystin ylittäviä maailmoja, on kirjoitettu tuhansia sivuja tekstiä. Yhdeksi selitysmalliksi on tarjottu, että näin pystytään käsittelemään monia sellaisia kysymyksiä, joihin tarttuminen ei olisi realistisen kirjallisuuden keinoin mahdollista.

Science fictionista ja fantasiasta alalla käytettävä termien kirjo on laaja; milloin puhutaan tieteiskirjallisuudesta, milloin scifistä, fantasiasta tai kauhusta, milloin science fictionista, milloin tieteisfantasiasta, milloin spekulatiivisesta fiktiosta, interstitiaalisesta kirjallisuudesta, slipstreamista, uuskummasta, reaalfantasiasta tai uusrahvaanomaisesta spekulatiivisesta fiktiosta. (Halme 2004a, 72–85).

Termeillä on haluttu milloin hakea yleispätevyyttä, milloin yritetty tehdä rajauksia genren sisällä, milloin löytää lajityyppien rajoja ylittäviä määrittelyjä. Genren sisällä onkin aina käyty, ja käydään edelleen, kiivasta keskustelua sen suunnasta, sitä määrittävistä piirteistä sekä nimityksestä tai nimityksistä jota sen tulisi itsestään käyttää.

Jopa ”puhtaan” tieteiskirjallisuuden määritelmä ei ole ongelmaton. Alan ulkomaisessa keskustelussa ”scifi” tai ”sci-fi” viittaa nimenomaan alan audiovisuaaliseen tuotantoon ja termin käyttäminen kirjallisuudesta voidaan kokea jopa loukkaavana. Kirjallisuudesta on totuttu käyttämään genren koko nimeä ”science fiction” tai lyhennettä ”SF,” joista jälkimmäisen katsotaan joissain yhteyksissä käsittävän myös fantasian. Viimeksi mainittu termi esimerkiksi on yleisesti käytössä alan tutkijoiden keskuudessa.

Suomessa termiä scifi sen sijaan käytetään siekailematta myös kirjallisuudesta. (mm. Lehtonen 2010) huolimatta siitä, että Suomi on harvoja kieliä, jossa scifille on omankielinen terminsä eli jo aiemmin mainittu tieteiskirjallisuus. Termejä käytetäänkin paljon rinnakkain. Varsin yleiseksi nimitykseksi on niin ikään

muodostunut myös ulkomailla tunnistettava lyhenne "sf/f", jonka katsotaan tarkoittavan sekä scifiä että fantasiasia.

Määritelmä sf/f on suppeampi kuin monet muut genren määrittämiseksi kehitetyt termit, mutta on toisaalta niitä hallittavampi. Tästä syystä tekijä on päätenyt termin käyttämiseen myös tässä työssä. Puhuttaessa tietystä alagenrestä viitataan siihen scifinä, fantasiana tai kauhuna. Sf/f:ää laajempaa kenttää taas kutsutaan työssä "fantastiseksi kirjallisuudeksi".

3.2 Rajanvedon vaikeus, ihanuus ja turhuus

Määrittelyongelmat tulivat vastaan myös tekijälle Turun pääkirjastossa elokuussa 2006 järjestetyn "genreaamun" yhteydessä, hänen esitellessään aiemmin mainitun selvitystyön alustavia tuloksia kuulijakunnalle. Seuranneessa keskustelussa kauhun mukanaoloa kolmikossa ei aivan ymmärretty, ja eräissä puheenvuoroissa jopa scifi ja fantasia nähtiin lajityyppinä jotka tulisi erottaa omiksi aiheryhmikseen. Scifiähän ovat avaruustarinat, fantasia taas sijoittuu myyttiseen menneisyyteen. Miksi ne siis pitäisi sijoittaa samaan aiheryhmään?

Niin ikään tekijä joutui kartoitustyössään tekemään rajanvetoja kauhugenren sisällä. Jos genren ymmärtää laajasti ja sen käsittävän myös kauhukirjallisuuden, mihin vedetään raja sen ja puhtaan jännityskirjallisuuden välillä? Kumman genren piiriin kuuluvat esimerkiksi 1980-luvulla muoti-ilmiöksi nousseen sarjamurhaajagenren teokset, jotka niin ikään lasketaan kauhun kenttään?

Tekijä käsitteli kysymystä scifin ja fantasian rajauksesta myös tilaajalle luovuttamassaan raportissa ja näki pelkkiin sen ulkoisiin tunnusmerkkeihin perustuvan lajityyppiin ongelmallisena. Kärjistäen voisi sanoa, että kyseessä olisi sama kuin jos kirjallisuutta sijoitettaisiin eri luokkiin sen perusteella, liikutaanko teoksissa pääsääntöisesti polkupyörällä, autolla vai lentokoneella. (Karppanen 2006, 9.)

Scifissä, fantasiassa ja kauhussa toki on kaikissa omat kerronnan konventionsa ja lajityypille ominainen kuvasto, josta lajityypille uskolliset lukijat tunnistavat ne.

Kaikista kolmesta löytyy puhtaita genren edustajia, mutta toisaalta myös suuri määrä sellaista kirjallisuutta jotka voidaan laskea kuuluvaksi useampaan kuin yhteen genreen.

Tekijä päätyi esittämään raportissaan ajatuksen lajityyppien yhteisestä perustasta. Ne kaikki esittävät kysymyksen ”entä jos”. Mitä jos voisimme liikkua avaruudessa ja muilla planeetoilla? Entä jos tapahtumat sijoittuisivatkin myyttiseen menneisyyteen? Entä jos ihmissusia olisikin olemassa? Tätä perustavaa laatua olevaa peruskysymystä päätyivät tukemaan sittemmin myös monet asiantuntijalähteet (mm. Sinisalo 2005, 13; Hirsjärvi 2006, 107; Sisättö 2006,11).

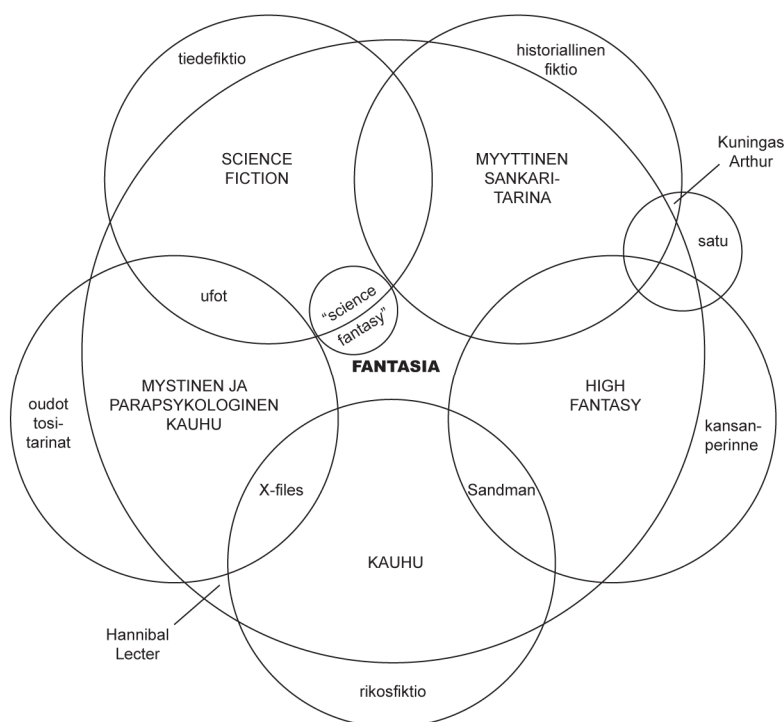
Niin scifillä, fantasialla kuin yliluonnollisella kauhullakin on toisin sanoen yhteinen premissi, meitä ympäröivän maailman realiteettien ja konsensustodellisuuden kyseenalaistaminen. Juuri tuo ominaispiirre on oleellisin näitä kolmea lajityyppiä määrittävä seikka, ei niinkään teosten mahdollisesti sisältämä lajityyppikuvasto. Tämä myös erottaa ne niin sanotusta realistisista, meidän maailmamme lainalaisuuksiin sidotuista lajityypeistä. Myös näiden kolmen lajityypin historia on suuressa määrin toisiinsa kietoutunutta.

Sitä, mikä erottaa tai yhdistää scifiä, fantasiaa ja kauhua lajityypeinä on yritetty määrittää monin tavoin. Yksi jakoperuste on se, että toisin kuin fantasian, scifin olisi oltava jollan tavalla perustuttava tieteelliseen maailmankuvaan ja olla mahdollista nykyluonnonlakien valossa. Määritelmä tosin on tässä venyvä, sillä ”mahdollisiksi” scifin elementeiksi ovat pitkään kuuluneet esimerkiksi valoa nopeuden ylittäminen tai telepatia, jotka nykyluonnonlakien näkökulmasta ovat puhdasta fantasiaa. (Ekholm 1983, 8; Halme 2003, 6)

Toisaalta yliluonnollinen kauhu ja fantasia sisältävät paljon samoja elementtejä. Erottavaksi piirteeksi tässä on usein nostettu niiden tavoitteena oleva vaikutus lukijassa. Kauhutarinat pyrkivät pelottamaan, siinä missä muussa fantasiassa yliluonnollinen ja tuntematon voi esiintyä myös ystävällisenä. (Halme 2003, 6) Rajanveto on monesti vaikeaa koska kuvasto lajityypeissä voi olla periaatteessa aivan sama (Karppanen, 2006).

Graafisia esityksiä siitä, miten eri lajityypit toisiinsa suhtautuvat, on tehty tutkijoiden toimesta kymmeniä, ellei satoja. Yhden kunnianhimoisimmista tekijää vastaan tulleista tarjoaa Ward Shelley, jonka aiheesta tekemä esitys löytyy kokonsa vuoksi liitteenä 1 työn lopusta. Työ esittää, kuinka aikojen alussa ”pelosta” ja ”ihmeestä” alkunsa saava kehitys johtaa eri tyyllilajien sekoittumisen kautta nykypäivän sf/f:ään. (Biblioklept 2011.) On myös selvää, ettei tuo kehitys ole pysähtymässä.

Toisenlaisen, rajatumman ja ajallisesti staattisemman, ja näin myös helpommin hallittavan esityksen tarjoaa kirjailija Johanna Sinisalo. (Kuvio 1.) ”Sinisalon mandala” havainnollistaa fantastisen kirjallisuuden eri alalajien väliset suhteet, erot ja yhteydet. Se myös kyseenalaistaa sen, missä määrin scifiä, fantasiaa tai kauhua voi viime kädessä pitää omina lajityypeinään. (Sinisalo 2004, 17.)

Kuvio 1. Sinisalon mandala.

Myös monia erilaisia malleja luokitella fantastista kirjallisuutta on tutkijoiden toimesta tehty. Yksi tunnetuimpia näistä on fantasian tutkimuksen niin sanottua romaanista koulukuntaa edustavan Tzvetan Todorovin tekemä jako 1) outoon,

2) fantastiseen ja 3) ihmeelliseen kirjallisuuteen (Sisättö 2006, 7; Halme 2003, 7, Mäyrä 2005, 17). Toisen mallin tarjoaa tutkija Farah Mendelssohnin luoma, suhteellisen tuoreessa teoksessaan *Rhetorics of Fantasy* esittelemä fantastisen kirjallisuuden nelijako: 1) portal-quest, 2) immersive, 3) intrusion ja 4) liminal (Mendelssohn 2008, xix-xxv).

Erilaisia malleja ei ole tässä yhteydessä tarkoituksenmukaista esitellä, mutta niitä yhdistää, että ne pyrkivät useimmiten niputtamaan scifin, fantasian ja kauhun yhteen eli tarkastelemaan fantastista kirjallisuutta yhtenä kenttänä ja löytämään niiden sisäisen mekaniikan välille yhteyksiä, jotka ulottuvat tapahtumien tasoa syvemmälle.

3.3 Lajityypin lyhyt historia

Tarkoitukseni on seuraavassa käydä edellä mainittujen fantastisten genrejen historia läpi. Aiheen laajuuden vuoksi sen tarkka rajaaminen on välttämätöntä. Huolimatta siitä, että fantastiset genret ovat tällä hetkellä huomattavasti enemmän kuin vain kirjallisuutta, on viittaukset muihin taidemuotoihin kuten sarjakuvaan ja etenkin elokuvaan on seuraavassa jätetty pääsääntöisesti käsittelyn ulkopuolelle.

Näkökulma katsauksessa on niin ikään rajattu länsimaihin, niin kirjallisuustieteellisesti kuin siinä sivutun folkloristiikankin osalta. Sf/f:n voi sanoa olevan tällä hetkellä mitä suurimmassa määrin globaali ilmiö ja sitä kirjoitetaan kaikkialla maailmassa (mm. Mogensen 2007, Inter Nova 2011). Eri kielialueilla ja eri kulttuuripiireissä on omat, toisistaan jossain määrin poikkeavat sf/f:n luomisen ja harrastamisen muotonsa, sekä luonnollisesti oma, rikas kansanperinteensä. Kansainvälisen sf/f:n historia on monessakin mielessä vielä kirjoittamatta.

3.3.1 Pelkoa ja ihmettä

Huolimatta siitä, että scifi, fantasia ja kauhu tunnutaan monesti näkevän moderneina, vastikään syntyneinä lajityypeinä, joiden konventiot edustavat poikkeamaa kirjallisuuden realistisesta valtavirrasta, on todellisuus toinen.

Eräässä mielessä kaikki kaikki fiktio on fantasiaa, todentuntuinen kirjailijan luoma illuusio, joka sisältää realistisen tuntuisia elementtejä.

Jos kirjallisuuden historiaa tarkastelee, fantasian näkökulmasta, huomaa nopeasti, että kirjallisuuden valtavirtana on itse asiassa ollut fantasia ennen muutamaa viimeistä vuosisataa. Fantasian historia kirjallisuudessa on yhtä pitkä kuin itse kirjallisuuden historia. Varsinainen realismi sen sijaan on melko tuore ilmiö kirjallisuudessa ja sen synty ja kukoistusaika tiukassa mielessä sijoittuu 1800-luvulle. (Saarti 1996, 33; Halme 2003, 7–8; Sinisalo 2004, 13.)

Yhtä vaikea on määritellä kauhukirjallisuuden alkujuuria, jotka katoavat ihmiskunnan alkuhämäriin. Toisaalta kyse on ikivanhasta, toisaalta hyvinkin modernista ilmiöstä. Kauhutarinat yliluonnollisista olennoista, kirouksista, tuntemattomista voimista tai elämän ja kuoleman rajan ylittämisestä ovat maailman kulttuureissa liki universaaleja. (Mäyrä 2005, 10)

Jos kauhu ja fantasia ovatkin aiheiltaan ja kuvastoltaan ikivanhoja, scifin voi sanoa olevan ennen kaikkea teknistyneen maailman luoma, 1800- ja 1900-luvuilla syntynyt taidemuoto. Muusta fantastisesta kirjallisuudesta scifin erottaa sen tieteellinen maailmankuva, jonka synnyn voi ajoittaa 1600- ja 1700-luvuille (Sisättö 2004, 10).

3.3.2 Antiikin alkuhämäristä uuden ajan kynnykselle

Meidän näkökulmastamme katsoen varhaiset yliluonnollisia asioita sisältävät teokset ovat fantasiaa (Halme 2003, 8). Hyvänä esimerkkinä fantastiselle kirjallisuudelle ominaisten elementtien läsnäolosta mytologiassa voi pitää Gilgamesh-myyttiä, vanhimmaksi säilyneeksi kaunokirjalliseksi teokseksi väitettyä tarinaa kuolemattomuuden etsimisestä.

Tilanne on toinen, kun asiaa tarkastelee teosten kirjoittamisajankohdasta käsin. Ennen tieteellisen maailmankuvan syntyä ei ollut mitään tahoja, joka olisi voinut sanoa suoraan, ettei kirjallisuuden kuvaamia yliluonnollisia asioita ollut olemassa. Ihmisten maailmankuva oli erilainen; magia ja uskonto näyttelivät siinä merkittävää osaa. (Halme 2003, 8.)

Ensimmäiset nykyscifiä edeltävät teokset syntyivät 1800-luvun alkupuolella. Tätäkin varhaisemmassa kirjallisuushistoriassa on kuitenkin lukuisia teoksia, jotka käsittelevät samoja aihepiirejä kuin nykyscifi, ja esimerkiksi ensimmäiset utopiakertomukset ja avaruusmatkakuvaukset kirjoitettiin antiikin aikana. Tällaista kirjallisuutta on joskus kutsuttu protoscifiksi. (Ekholm 1983, 9–12; Halme 2003, 8; Sisättö 2004, 10.)

Keskiaikaisia ritarieromansseja puolestaan pidetään merkittävimpänä nykymuotoisen fantasiakirjallisuuden edeltäjinä (Halme 2003, 8). Ritarieromanssien syntyyn keskeisesti vaikuttaneella kuningas Arthurin hahmolla onkin merkittävä asema myös yhtenä sf/f-lajityypin ikoneista. Legenda 400-luvulla mahdollisesti eläneestä sotapäälliköstä on genren kirjailijoiden rakastama ja nämä palaavat sen pariin uudestaan ja uudestaan. (Peltonen 1993, 3–17.)

Scifin historian kannalta keskiaikaa voi kuitenkin sanoa lähes olemattomaksi ajanjaksoksi ja vasta renessanssiajalla lajityypin edeltäjiä alkoi nousta jälleen esiin. Orastava tieteen kehitys ja antiikin kirjallisuuden uusi arvostussynnyttivät tuolloin utopiat ja planeettamatkat uudelleen. (Sisättö 2004, 10.)

1600-luvun aikana erilaisia protoscifiksi laskettavia teoksia alkoikin ilmestyä entistä enemmän. Vuonna 1771 ilmestynyt, Louis-Sébastien Mercierin teos *L'An 2440* puolestaan on tietävästi ensimmäinen tulevaisuuteen sijoittunut kaunokirjallinen utopiateos. Scifiä ennakoivaa ilmapiiriä oli myös monissa aikakauden satiireissa, tunnetuimpana esimerkkinä Jonathan Swift. (Koponen 2000; Sisättö 2004, 10–11.)

Myös kauhukirjallisuuden juuret ovat 1700-luvulla, tuolloin kukoistustaan eläneessä gotiikassa. Goottilaisen kauhukirjallisuuden syntyä 1700-luvun lopulla, juuri valistuksen ja järjen aikakaudella, on pohdittu paljon. Osin oli kyse epäilemättä vastareaktiosta, osin sosioekonomisista tekijöistä. Lukutaito yleistyi 1700-luvun Englannissa ja viihdekirjallisuuden markkinat syntyivät. Vaikka kauhutarinoita ei virallisesti taiteena arvostettukaan, yhdisti kiinnostus niihin yläluokkaa ja rahvasta. (Mäyrä 2005, 40–41)

Lajin varhaisimpana edustajana ja kirjallisen gotiikan lähtölaukaisijana on pidetty Horace Walpolen kertomusta *Castle of Otranto* (1764). Mukana ovat monet gotiikalle ja kauhukirjallisuudelle laajemminkin sittemmin olennaiset elementit, kuten muinaisen kirouksen piinaama linna ja seksuaalisen uhan sekä väkivallan sävyttämä ilmapiiri, jotka myöhemmin toistuivat goottilaisen lajityypin tarinoissa lukemattomina muunnelmina. (Mäyrä 2005, 11–12)

Hämmentävää kyllä, jo Walpolella mukana ollut pelon ja seksuaalisuuden yhdistelmä on sittemmin pysynyt erottamattomana osana kauhun lajityyppiä, synkän goottilaisesta *Castle of Otrantosta* 1960-luvun vereviin brittiläisiin elokuvavampyyreihin, ja aiemmin mainittuun, muutamana viime vuonna läpimurtonsa tehneeseen paranormaaliin romantiikkaan.

Gotiikka tai goottilaisuus on niin ikään esimerkki ilmiöstä, joka on kestänyt huomattavasti kauemmin kuin lajityypin kirjallinen kukoistuskausi antaisi aiheen olettaa. Huolimatta yli kahden sadan vuoden iästä synkkä goottilaisuus on edelleen voimissaan ja nivoutunut osaksi alakulttuuria, näkyen tällä hetkellä muun muassa musiikkina ja pukeutumisena (Braddley 2005).

3.3.3 1800-luku: "It's alive!"

Aikojen alkuhämäristä asti juonteena historiassa kulkeneen fantasian voi sanoa erottuneen omaksi lajityypikseen realistisen kirjallisuuden synnyn myötä 1700- ja 1800-luvun vaihteessa. Kun yliluonnollinen väistyi järjen aikakautena maailmanselittämisen kentältä, se löysi uuden kodin kaunokirjallisuudesta. Tyyllisesti vuosisadan alun genreteokset ovat usein hyvin lähellä kauhukirjallisuutta. 1800-luku oli niin ikään vampyyri- ja kummitustarinoiden sekä spiritismin kulta-aikaa. (Halme 2003, 8–9)

Oleellista tapausta lajityyppien historiassa edustaa vuonna 1818 syntynyt Mary Shelley'n romaani *Frankenstein*. Enemmän kuin kauhun tai fantasian kehityksessä edustaa *Frankenstein* virstanpylvästä scifin historiassa. Aihetta tutkinut Brian Aldiss, jonka teosta *Trillion Year Spree* pidetään alan tutkimuksen kulmakivenä, ulottaa genren synnyn nimenomaan siihen, sillä kyseessä on

hänen mukaansa ensimmäinen teos, jossa tiede toimii tarinan liikkeelle panevana voimana. (Aldiss & Windgrove 1986, 18; Sisättö 2004, 11–12.)

Frankensteinin kirjoitusaikana scifin voi sanoa olleen nykyisin tuntemassamme muodossa vasta nupullaan. Frankenstein on monien aikalaistensa tapaan synkkä moraliteetti, jossa toisaalta pohdiskeltiin nykyscifillekin ominaisesti tieteen ja etiikan kysymyksiä. Tieteelliseen kehitykseen skeptisesti tai pessimistisesti suhtautuva trendinsä sekä asioiden kyseenalaistaminen on sittemminkin ollut erottamaton osa lajityyppejä. (Sisättö 2004, 11–12).

Hyvän esimerkin lajityyppien kietoutuneisuudesta antaa se, että ensimmäinen ”virallinen” scifitarina on myös fantasiaa ja kauhua, huolimatta siitä että se oli syntyessään tyylipuhdas romantiikan aikakauden kirjeromaani. Myöskään kauhukirjallisuus ei selvistä lajityyppisistä piirteistään huolimatta ole koskaan vakiinnuttanut rajojaan, vaan on ollut herkkä sulautumaan moniin muihin kirjallisuuden ja muun taiteen lajityyppeihin (Mäyrä 2005, 14).

Shelley sai 1800-luvun kuluessa ison joukon seuraajia. Yhdysvalloissa varhainen genren edustaja oli Edgar Allan Poe. Suurin osa hänen tuotannostaan kuuluu kauhu- tai dekkarikirjallisuuteen, mutta mukana on myös sci-fiä. Vuosisadan aikana kukoistivat myös monet scifin esimuodoiksi luettavat kirjallisuudenlajit. Yksi näistä oli utopiakirjallisuus, joka vuosisadan loppupuolella sai potkua nousevasta työväenliikkeestä. (Sisättö 2004, 12.)

Ensimmäisen varsinaisen scifikirjailijan tittelä on sen sijaan monesti ehdotettu englantilaiselle H.G. Wellsille, jonka aikana 1890-luvulla laji oli selvästi jo olemassa jollain tasolla. Lajityypillä ei tuolloin ollut vielä vakiintunutta nimeä ja Wellsin sekä tämän aikalaisten teoksista käytettiin nimeä ”scientific romance”. Science fiction -termi tosin vilahtaa Wellsillä mukana vuonna 1851. (Sisättö 2004, 12.)

Myös ensimmäiset vaihtoehtohistoria-genreen luettavissa olevat tarinat kirjoitettiin 1800-luvulla. Kyseessä on pieni, mutta elinvoimainen scifin alalaji, joka spekuloi historiassa tapahtuneilla muutoksilla ja niiden vaikutuksilla. Vuonna 1836 julkaistiin yksi lajityypin varhaisimpia, ellei varhaisin edustaja,

Louis Geoffroy'n *Histoire de la Monarchie universelle: Napoléon et la conquête du monde (1812-1832)*. (Karppanen ym. 2008, 12–19.)

Yksi kauhukirjallisuuden keskeinen klassikko syntyi vuonna 1897, jolloin Bram Stoker julkaisi romaaninsa *Dracula*. Kyseessä on hyvä esimerkki siitä, kuinka kaipuu selittämättömään löytää odottamattomia ilmenemismuotoja. Järjen aikakausi oli siivonnut läntisen Euroopan taikauskosta, mutta tämä ei estänyt mystiikkaa ja kauhutarinoita janoavia englantilaisia sijoittamasta tarinoita hirviöistä kaukaisille Karpaateille.

Bram Stoker hyödynsi romaanissaan itäeurooppalaista kansanperinnettä ja rakensi sen ristiriitaisista aineksista eheän ”mytologian”, joka on osoittautunut erittäin kestäväksi (Mäyrä 2005, 16; Frayling 1996). Yli vuosisadan ikäinen vampyyritraditio on voimissaan tänäkin päivänä, ja ollaksemme tarkkoja, elää parhaillaan uutta kultakauttaan (Koivula 2011).

Lehdistön kehitys 1800-luvulla enteili jo tulevaa. Kiinnostus rikos- ja oikeustapauksia kohtaan levisi ennätysmäisesti 1830- ja 1840-luvuilla samanaikaisesti kun yhdysvaltalaisen sanomalehtien määrä kuusinkertaistui. Tämä tarjosi tilaa uudenlaiselle viihteelliselle kirjoittamiselle ja dekkarin synnylle. (Ekholm & Parkkinen 1985, 15.) Edellä mainittua Edgar Allan Poeta, joka kirjoitti tarinansa juuri tuohon aikaan, pidetään puolestaan paitsi arvoitusdekkarin, isänä, myös kauhunovellin tärkeimpänä kehittäjänä (Mäyrä 2005, 12). Tämä laski perustan seuraavan vuosisadan kehitykselle.

3.3.4 1900-luvun alkuvuosikymmenet: sädepyssyjä ja metallibikineitä

Huolimatta syntyhistoriastaan ja alan ensimmäisistä nimekkäistä edustajista merkittävin kehitys kohti sf/f:ää siinä muodossa kuin me sen tunnemme, tapahtui kokonaan toisenlaisessa ympäristössä eli amerikkalaisten lukemistolehtien sivuilla. Voikin sanoa teollistuvan USA:n ottaneen lajityypin 1900-luvun alkupuolella omakseen. Esimerkiksi Aldiss nimeää scifin yhdeksi suurista 1900-luvun amerikkalaisista taidemuodoista (Aldiss & Windgrove 1986, 13).

Pulp- eli kioskikirjallisuuden synty puolestaan liittyy läheisesti siirtolaisvirtoihin muualta maailmasta Amerikkaan. Siirtolaisten oli opiskeltava uusi kieli, ja lukutaito levisi entistä laajempiin kansankerroksiin. Tuli mahdolliseksi painaa halvalla erilaisia lukemistolehtiä, joille oli nyt valmiit markkinat. (Sisättö 2004, 13). Myös jännitysnoVELLIN kehittyminen edeltäneellä vuosisadalla loi pohjaa lukemistolehtien synnylle.

Tarinat olivat helppotajuista seikkailuviihdettä: lännentarinoita, dekkareita, kauhua, romantiikkaa, mutta myös scifi ja fantasia muodostivat siitä olennaisen osan (Sisättö 2004, 13). Halvalle paperille painetuissa lehdissä syntyi kuvasto, jonka muodostamasta painolastista sf/f edelleen yrittää pyrillä irti, mutta josta, ironista kyllä, se edelleen ammentaa voimansa.

Yksi pulp-scifille ominainen ilmiö tai alalaji on niin sanottu avaruusooppera, joka puolestaan terminä juontaa halventavasta "hevosoppera"-käsitteestä. Alalaji on tuttu monelle sellaisellekin, joka ei termiä tunne, sillä sitä edustaa suuri osa etenkin 1980-luvun jälkeen syntyneestä elokuvascifistä. Pulpin peruja voikin sanoa olevan sf/f:n laskeminen vähempiarvoiseksi kirjallisuudeksi (Sisättö 2004, 14) ja eräässä mielessä koko edellisessä luvussa kuvattu viihdekirjallisuuskriittinen keskustelu.

Termin "science fiction" synty voidaan ajoittaa vuosien 1926 ja 1929 väliseen aikaan ja sen isänä pidetään luxemburgilaissyntyistä Hugo Gernsbackia (Sisättö 2004, 13.) Termi näyttää hakeneen jonkin aikaa muotoaan ja esiintyy joissain Gernsbackin nimissä kulkevissa lainauksissa muodossa "scientifiction" tai "scientification" ennen kuin lyheni meidän tuntemamme muotoon (mm. Wilson 2011).

Kyseessä oli suuressa määrin kaupallinen välttämättömyys. Tarvittiin termi, jolla markkinoida kirjallisuudenlajia siitä kiinnostuneelle yleisölle. Tietyissä mielessä motivaatiota termin kehittämiseksi voi siis pitää jopa "ranganathanilaisena", tavoitteena ollessa että lukija ja kirja löytävät toisensa (Ranganathan 1931, 75). Vaikka genreajattelua, kirjallisuuden "nimilaputtamista" tai "karsinointia" monesti vastustetaankin, on syytä muistaa kyseessä olevan ennen kaikkea työkalu, joka

auttaa lukijaa ja kirjoittajaa kohtaamaan. (Raivio 1992, 68; Hypén 2002, 11; Sisättö 2006, 16.)

Pulp-kirjallisuus merkitsi suurta määrällistä kasvua myös fantasialle. Tuolloin uransa aloittivat muun muassa sellaiset kirjailijat kuin Robert E. Howard ja Edgar Rice Burroughs, joiden tuotanto kerää lukijoita ja jäljittelijöitä edelleen. (Halme 2003, 9). Kauhusta puhuttaessa ei myöskään voi sivuuttaa H.P. Lovecraftia, joka loi vuosisadan alussa oman tunnistettavan tyylinsä ja maailmansa (Mäyrä 2005, 16). Myös Lovecraftin perintö on muodostunut erittäin kestäväksi osaksi sf/f-kenttää.

3.3.5 1940- ja 1950-lukujen ”kulta-aika”

Fantasiakirjallisuuden puolella voimakkaimmin sen kehitykseen vaikuttanut kirjailija eli englantilainen J.R.R. Tolkien teki päätyönsä 1940- ja 1950-luvuilla. Tolkienin tavoitteena oli luoda uusi kansalliseepos ja kehittelemilleen kansoille ja kielille maailma, ei määrittää fantasiakirjallisuutta uudestaan. Tolkienin työ sai kuitenkin ennennäkemättömät määrät ihailijoita ja seuranneina vuosikymmeninä myös jäljittelijöitä. (Halme 2003, 10)

Tolkienin voi sanoa nostaneen fantasiakirjallisuuden siihen asemaan joka sille tällä hetkellä on, mutta toisaalta tehneen myös lajityypille karhunpalveluksen. Vuosisadan alussa vallinnut laaja fantasian kirjo kaventui teoksiksi, jotka pyrkivät kaikki jäljittelemään hänen tuotantoaan. (Halme 2003, 10.) Se mitä useimmat pitävät tällä hetkellä fantasiana eli pitkät, pseudokeskiaikaiseen ympäristöön sijoittuvat kirjasarjat, jossa vastakkain ovat hyvä ja paha, onkin nimenomaan post-tolkienilaista fantasiaa. Kirjallisuuden lajiin viitataan milloin massa-, milloin bulkki-, milloin leikillisesti ”läskifantasiana”.

1940- ja 1950-luvuille sijoittuu myös aikakausi, jota on tavattu kutsua scifin ”kulta-ajaksi”. Merkittävää roolia kehityksessä näytteli Astounding-lehden päätoimittajaksi tullut John W. Campbell, jonka ansiosta julkaistun scifin taso alkoi nousta. 1950-luvun ilmiöihin kuuluu myös scifin alalajin, jossa kirjallisuudesta pyrittiin tekemään niin tieteellisesti uskottavaa kuin mahdollista,

eli niin sanotun kovan scifin eli ”hard-sf:n” synty (Sisättö 2004, 14–15). Tämän peruja puolestaan on kuva scifistä kylmänä ”insinöörikirjallisuutena”.

Lehtien olemassaolo sai myös aikaan ilmiön nimeltä fandom, järjestäytyneen sf/f-harrastamisen synnyn. Tarinoiden kirjoittajat ja niiden lukijat muodostivat tiiviitä yhteisöjä, jotka toimivat usein hautomona seuraavan polven sf/f-kirjailijoille. Oman aikansa fandomin piiristä nousseita nimiä ovat muun muassa genren klassikoiksi nousseet Isaac Asimov, Ray Bradbury ja Robert A. Heinlein (Sisättö 2004, 13–15.)

Sf/f-harrastajat tai -kirjallisuus ei tuolloin vielä kuitenkaan muodostanut valtavirtaa samalla tavalla kuin muutamaa vuosikymmentä myöhemmin. Avaruuslennot olivat vielä kaukaista utopiaa ja fandom muodosti pienen asialle vihkiytyneiden harrastajien joukon, jolla oli visio ihmiskunnan tulevaisuudesta tähdissä. (Sisättö 2004, 15)

1950-luvun lopulla televisio alkoi kilpailla ihmisten vapaa-ajasta, mikä sai lukemistolehtien levikit kääntymään laskuun. Tämän on katsottu merkitsevän scifin ”kulta-ajan” loppua. Scifin lukijat eivät myöskään olleet enää pieni uskovaisten joukko, vaan esimerkiksi avaruuslennot olivat kaikkien huulilla. (Sisättö 2004, 15.) Maailma oli muutoksessa myös muuten.

3.3.6 1960- luvulta 1980-luvulle: uusia aaltoja

Scifille 1950-luvun loppu merkitsi oleellista vedenjakajaa. 1960-luvulla Britanniassa syntynyt liike ”Uusi aalto” (New Wave) muutti kirjallisuudenlajia rajusti. Ulkoavaruuden sijasta alettiin tutkia sisäavaruutta ja monenlaiset yhteiskunnalliset kysymyksenasettelut tulivat osaksi genreä, ja nostivat sen tasoa ja standardeja korkeakirjallisuutta kohti. (Sisättö 2004, 16)

Mielenkiintoista onkin, että siinä missä USA:ssa scifi eli pitkään lukemistolehdissä, ja monet sittemmin klassikon aseman saaneet teokset julkaistiin alun perin jatkokertomuksina novellilehdissä ja koottiin yksiin kansiin vasta myöhemmin, ei romaanimuotoisen sf/f:n perinne Euroopassa koskaan katkennut. (Sisättö 2004, 14–15)

1970-luvulla scifin voi sanoa muuttuneen pessimistisemmäksi, joskaan ei vähemmän radikaaliksi. Uuden aallon jälkeen paluuta kulta-ajan viattomuuteen ei enää ollut. Yksi vuosikymmenen trendeistä oli myös naisten ja feministisen scifin nousu, lajityypin seuraillessa yhteiskunnassa puhaltavia tuulia. (Sisättö 2004, 17.) Myös fantasian vaikutus alkoi näkyä ja monissa aikakauden klassikossa on elementtejä kummastakin lajityypistä. Tästä harmaasta vyöhykkeestä käytetään joskus nimitystä tieteisfantasia.

Edeltäneen vuosikymmenen toivottomuus ja pessimismi jalostuivat scifissä 1980-luvulla muutospaineiden vaikutuksesta kyberpunkiksi, josta muodostui vuosikymmenen megatrendi. Kyseessä oli ensimmäinen suuri aalto sitten 1960-luvun ja samalla viimeinen koko lajityypin läpäissyt ilmiö. Vaikka kyberpunk on julistettu moneen kertaan kuolleeksi, jätti se lajityyppiin pysyvät jäljet ja nykyscifiä olisi vaikea kuvitella ilman sitä. (Sisättö 2004, 18.)

Tyylillisesti ja hengeltään kyberpunk oli 1960-luvun perillinen, avantgardistinen uudistusliike johon liittyi myös ulkokirjallisia tyyliseikkoja, kuten pukeutuminen. Se maalasi kuvaa toivottomasta, ekokatastrofien runtelemasta tulevaisuudesta jossa suuryhtiöt pitävät valtaa ja elämässä pärjäävät vain kovimmat (Sisättö 2004, 18). Toisaalta kyberpunk toi mukanaan selviä elementtejä kovaksikeitetystä dekkarista ja nosti uudestaan tekstin keskeiseksi elementiksi juonen, joka oli edellisten vuosikymmenten aikana jossain määrin jäänyt tyylillisten kokeiluiden varjoon.

Tässäkin tapauksessa scifin voi sanoa pukeneen kuviksi tulevaisuuden odotuksen tuomia toiveita ja pelkoja. Oleellisin kyberpunkin teema oli tietotekniikka ja virtuaaliset, tietoverkkojen muodostamat todellisuudet. Tietotekniikka oli alalajin syntyessä yleistymässä, mutta ei muodostanut vielä ihmisten elämässä niin näkyvää osaa kuin myöhemmin, ja koko maailman kattava, jokaisen tavoitettavissa oleva tietoverkko oli suuressa määrin vielä utopiaa.

Syytä sille, ettei kyberpunk suostu kuolemaan onkin etsitty siitä, että synkkä lähitulevaisuus suuryhtiöineen ja tietoverkkoineen tuntuu tällä hetkellä olevan

lähempänä kuin koskaan (Purhonen 2011, 6). Kiinnostavaa on myös, että siinä missä lajin on angloamerikkalaisella kielialueella julistettu olevan kuollut jo pitkään, esimerkiksi latinalaisamerikkalaisessa sf/f:ssä se on hyvissä voimissa (Henriksson 2007, 20).

1980-luvulla maailma synkeni myös muuten ja muun muassa kauhu eli tuolloin voimakasta kaupallisen nousun aikaa. Kauhun suosio on vuosikymmenten kuluessa säilynyt, mutta sitä luonnehtii myös tietynlainen aaltoilu, suosion aallonharjojen ja -pohjien seurattessa toisiaan nopeassa tahdissa. Osin tämä saattaa olla markkinoinnin, osin sukupolvien vaihtelun luoma ilmiö. 1960- ja 1970-lukujen taite oli selvää kauhukulttuurin kukoistuskautta ja 1980-luku toisen "kauhuaallon" vuosikymmen. (Mäyrä 2005, 17.)

3.3.7 Uusi vuosituhat: uutta ja kummaa

Uuden vuosituhaten sf/f:lle on ollut ominaista lajityyppinen sekoittuminen, toisaalta jakaantuminen useaan alagenreen, toisaalta vaikutteiden hakeminen valtavirtakirjallisuudesta ja sen käyttämisestä tyylikeinoista (Sisättö 2004, 19). Puhdasta scifiä, fantasiaa ja kauhua toki kirjoitetaan edelleen, mutta rajankäyntiä lajityyppien välillä on huomattavasti aiempaa enemmän.

Yhtenä esimerkkinä genererajojen tietoisesta hämärtämisestä voi mainita sf/f-kentän sisällä syntyneen käsitteen "New Weird". Keskeisenä käsitteen lanseeraajana pidetään kirjailija Jeff Vandermeeriä, ja suomeksi muotoon "uuskumma" sen on kääntänyt toimittaja Jukka Halme. Uuskumma ponnistaa fantasiasta, mutta pyrkii korkeakirjalliseen ilmaisuun olematta kuitenkaan varsinaisen tyyliisuunta, vaan enemmänkin tapa kirjoittaa. (Halme 2006, 10-11; Sisättö 2004, 20.)

Uuskumma yhdistelee surutta piirteitä niin fantasiasta, scfistä kuin kauhustakin. Myös muuten modernille sf/f:lle vaikuttaa olevan ominaista vapaus. Tekijät liikkuvat sujuvasti kolmen lajityypin välillä, eikä kauhun kenttään laskettavien mytologisten olentojen ilmestyminen esimerkiksi keskelle scifitarinaa ole mahdottomuus. Kehitys on lajityyppien yhteistä pohjaa ja historiaa ajatellen

kiintoisa. Erottuaan aikanaan näennäisesti omiksi lajityypeikseen tuntuvat ne tällä hetkellä olevan liukumassa taas lähemmäs toisiaan.

Aiempaa laajempien genremäärittelyjen hakemisen taustalla on todennäköisesti ollut osasyynä kehitys muualla populaarikulttuurissa ja sf/f:n läpimurto audiovisuaalisena genrenä. Termin ”scifi” muututtua synonyymiksi elokuvailmaiselle, jossa erikoistehosteet saattavat olla oleellisemmassa osassa kuin juoni, on ymmärrettävää että kirjailijat ovat pelkästään markkinointisyistä kokeneet tarpeelliseksi määrittää tai nimetä edustamansa kirjallisuudenlaji uudestaan.

Kiintoisa ilmiö uudella vuosituhanella on ollut myös eräänlainen uusnostalgia sekä vanhojen lajityyppien ja kuvaston postmoderni uusiokäyttö. Hyvä esimerkki tästä on viktoriaanista maailmaa ja scifiä yhdistävä ilmiö nimeltä ”steampunk”, jonka voi sanoa syntyneen nykyisessä muodossaan 1980-luvulla mutta elävän edelleen voimakkaana genren alakulttuurissa, fiktion ohella myös pukeutumisenä.

Toinen osoitus nostalgiasta on kirjailijoiden paluu vanhojen lajityyppien pariin. 1930-luvun avaruusooppera oli aikanaan saanut myöhempien kirjailijapolvien tuomion muun muassa eettisen kyseenalaisuutensa johdosta. 1980-luvulta alkaen kirjailijat ovat tarttuneet aiheeseen jälleen, mutta uudella kirjallisella kunnianhimolla. Iain M. Banks on kuvannut tätä ”haluna kaapata avaruusooppera takaisin järjellisille ihmisille”. Lajin edustajiin kuuluvat jo 1980-luvulla uransa aloittanut Banks, Stephen Baxter ja Alastair Reynolds, jotka kaikki ovat brittejä. (Sisättö 2004, 19.)

Toisaalta audiovisuaalinen sf/f on alkanut vaikuttaa entistä voimakkaammin kirjallisuuteen. Genren edustajat olivat aikanaan siirtyneet myös elokuvien aiheeksi. Etenkin kauhu oli nopeasti laajentunut populaarikulttuurin puolelle, jopa varhaisemmassa vaiheessa ja tehokkaammin kuin scifi tai fantasia. Elokuvantekijät olivat jo varhain aloittaneen 1800-luvun kauhuikonien hyödyntämisen ja antaneet monelle nykyisin tuntemaamme muotoon (Frayling 1996).

Sf/f:n voi kuitenkin sanoa pysyneen pitkään marginaalissa. Niin sanotuksi suuren budjetin elokuvagenreksi scifi pääsi vasta 1980-luvulla, fantasia vuosituhaten vaihteen jälkeen Peter Jacksonin ohjaamien Tolkien-sovitusten myötä. 1980-luvun kehityksen kannalta oleellisena vedenjakajana voidaan pitää vuonna 1977 valmistunutta elokuvaa Tähtien sota, joka rikkoi kaikki aikaisemmat kassaennätykset ja monessakin mielessä sysäsi hollywoodilaisen elokuvailmaisun sille tielle, jolla se edelleen on (Ykspetäjä 1998, 1).

Uuden vuosituhaten toisen vuosikymmenen alkaessa kirjallista sf/f:ää on entistä vaikeampi erottaa muusta populaarikulttuurista. Menestyvät kirjasarjat muuttuvat lähes automaattisesti elokuviksi tai tv-sarjoiksi, ja audiovisuaalisten tuotteiden ympärille rakennetaan niitä tukevia kirjasarjoja. Audiovisuaalinen sf/f tukee kirjoitettua lisäten sen suosiota ja päinvastoin.

Hyviä esimerkkejä tästä ovat J.K. Rowlingin Harry Potter, Stephanie Meyerin Twilight, Charlaine Harrisin Sookie Stackhouse -sarja tai George R.R. Martinin fantasiaromaaneihin perustuva tuore tv-sovitus. Sirpaloituneessa postmodernissa maailmassa kirjallisuus, elokuva, sarjakuva ja pelit tuntuvat muodostavan yhden, ison viihdeteollisuuden haaran, josta yhtä taidemuodon roolia on entistä vaikeampi hahmottaa.

3.4 Samaan aikaan Suomessa

Eurooppaan järjestäytyneen sf/f-harrastamisen voi sanoa saapuneen toisen maailmansodan jälkeen, taloudellisten ja yhteiskunnallisten tekijöiden vaikuttaessa suuresti maakohtaisen kehityksen nopeuteen. Monet läntisen Euroopan maat kuten Saksa, Ranska ja Ruotsi saivat omat fandominsa 1950-luvulla, Suomi 1970-luvun lopulla ja monet Baltian maat vasta rautaesiripun romahdettua 1990-luvulla (Engholm 2002; Breitsameter 2003; le Bussy 2004.).

Alkupisteeksi suomalaiselle fandomille on perinteisesti katsottu Turun Science Fiction Seuran synty vuonna 1976 ja sen Spin-lehden perustaminen seuraavana vuonna. Kokonaisuutena suomalainen sf/f ja sen tai sen harrastamisen historia on kuitenkin aihe, jonka yksityiskohtainen läpikäyminen

tässä yhteydessä ei ole mahdollista. Monessakin mielessä varsinainen suomalaisen sf/f:n historia on vielä kirjoittamatta. Joitakin yleisiä huomioita voidaan kuitenkin tehdä.

Realismilla on suomalaisessa kirjallisessa traditiossa, voimakas rooli, mikä on näkynyt myös sf/f:n arvostuksessa. Suomessa lajityypiltä on kestänyt kauan päästä "ufokirjallisuuden" maineesta sekä marginaalisesta asemastaan, jossa se suuressa määrin edelleenkin on. Yksi mahdollinen syy tälle on sukupolviuilo.

Sodanjälkeisten suurten ikäluokkien on sanottu eläneen "suurta kertomusta" jälleenrakentamisen Suomessa, ja tämän näkyvän heidän kirjallisessa maussaan. Oleellista on, että kirjallisuus on "totta", että se kuvaa kansanelämää usein kriisiaikoja, ja että se on muodoltaan laajaa ja laveaa. Nuoremmat, 1960-luvulla ja sen jälkeen syntyneet elävät jälkimodernissa yhteiskunnassa, joka on pirstoutunut moniksi alakulttuureiksi. He sietävät ja vaativat myös kotimaiselta kirjallisuudelta uudenlaista ilmaisua ja arkirealismista irtautumista. (Hypén 2006, 37.)

Suomessa sf/f:llä on todennäköisesti ollut tavallista suuremmat vaikeudet päästä osaksi kaanonin johtuen myös kirjallisen traditiomme lyhyestä iästä. Suomalainen, omankielinen kirjallinen kirjallisuus syntyi vasta 1800-luvulla realismin aikaan, osana suurta kansallista projektia. Kirjallisuus, kuten historiakin, ovat olleet meillä, suuremmassa määrin kuin monessa muussa maassa, vakavia asioita joilla ei sovi leikkiä. (Sinisalo 2005, 7–9, Karppanen ym. 2008, 12–19.)

Hyvänä esimerkkinä tästä voi pitää ensimmäistä julkista lajityypistä käytyä keskustelua Ylioppilaslehden sivuilla vuonna 1954. Keskustelussa korostuivat tuolloin olemassa olleet sf/f:n konventiot: viihteellisyys vastaan "ankara tieteellisyys". (Sirkiä 2003, 4–11; Sirkiä 2004, 45–55; Hirsjärvi 2009, 142–155.) Vaikka käyty keskustelu ja siinä scifiä puolustanut Lassi Pietari Huttusen henkilö muodostavatkin mielenkiintoisen "esinäytöksen" suomalaisen sf/f-

harrastamisen historiassa, on selvää että vielä 1950-luvulla ei fandomin synnylle ollut jälleenrakennuskautta elävässä maassa edellytyksiä.

Myös sf/f kirjallisuudenlajina saapui meille viiveellä ja laajassa mitassa sen kääntämisen voi sanoa alkaneen vasta 1970-luvulla. Suomi välttyi aikanaan pulp-scifin aalloilta, mikä saattoi olla onni onnettomuudessa. Pääsy kirjallisuustieteellisen tutkimuksen kohteeksi on todennäköisesti ollut näin helpompaa. (Karppanen & Sirkiä 2005, 11.) Toisaalta Suomessa on tehty aktiivisesti työtä tämän eteen ja rakennettu siltoja akateemisen maailman ja fandomin välille.

Scifin ”kulta-ajan” voi sanoa tavoittaneen Suomen vasta 1980-luvulla, jolloin isot kustantamot alkoivat julkaista aikakauden suurien nimien tuotantoa sarjoissaan. Samoin monen 1900-luvun alun kirjailijan kuten H.P. Lovecraftin tai Robert E. Howardin tuotanto oli meillä vielä 1980-luvun alussa käytännössä tuntematonta. 1990-luvun jälkeen trendit ovat kuitenkin tavoittaneet suomalaiset lukijat aiempaa nopeammin ja täällä päästy kokemaan niin massafantasian aalto kuin kauhubuumikin paksuine tiiliskiviromaaneineen.

Suomalainen fandom täyttää se ulkoisesti minkä tahansa fandomin tunnusmerkit. Sillä on omat lehtensä, palkintonsa ja tapahtumansa. Samalla tavalla kuin amerikkalainen fandom, se muodostaa tiiviin yhteisön, jonka keskuudesta on noussut monia parhaillaan läpimurtoaan tekeviä kirjailijoita. Sille on kuitenkin ominaista muutama piirre, jotka erottavat sen monen muun maan fandomista. (Halme 2004b, Karppanen 2006.)

Johtuen pienestä kielialueesta ja tätä kautta myös harrastajien rajallisesta määrästä ei fandomin syntyessä lajityyppirajoilla ollut juurikaan merkitystä, ja scifin ja fantasian harrastaminen ovat kulkeneet käsi kädessä alusta asti. Tämä oli tilanne etenkin ennen vuosituhannen vaihdetta. Materiaalia ja valinnanvaraa ollessa nykyisin enemmän on nuoren, 1990-luvulla syntyneen harrastajakunnan keskuudessa havaittavissa aiempaa selvemmin identifioitumista esimerkiksi ainoastaan fantasian lukijaksi.

Ajateltaessa puolestaan fandomia ja sen lehtiä voi kehityksen sanoa kulkeneen meillä tietystä mielessä takaperoisesti. Suomessa nimittäin lehdet eivät synnyttäneet fandomia, vaan fandom lehdet. Muutamista yrityksistä huolimatta kaupalliset sf/f-lukemistot eivät ole Suomessa koskaan kannattaneet. Niiden sijasta meillä on laaja kirjo ammattilais- tai puoliammattilaistasoisesti, mutta vapaaehtoistyönä tehtäviä sf/f-lehtiä.

Myöskään fanzine-kulttuuri, toisin sanoen perinne jossa yksittäiset fanit julkaisevat omia lehtiään, ei ole koskaan kotiutunut Suomeen. Suurin osa kotimaisista sf/f-lehdistä on 1970- ja 1980-luvuilla toimintansa aloittaneiden sf/f-seurojen julkaisemia. Huomionarvoista on sekin, että väkilukuun suhteutettuna sf/f-lehtiä ilmestyy Suomessa moninkertainen määrä moneen muuhun maahan verrattuna.

Suomalainen sf/f-kenttä on syystäkin ylpeä lehdistään, joista monet ovat tehneet kymmeniä vuosia arvokasta työtä: toimineet julkaisukanavana aloitteleville kirjoittajille ja valistaneet lukijoitaan alan historiasta sekä sillä tapahtuvasta kehityksestä. Tästä voidaan paljolti kiittää alalla tällä hetkellä vallitsevaa tilannetta ja informoidun, kirjallisuudenlajin kehitystä seuraavan harrastajakunnan olemassaoloa.

Kaupallisten lukemistojen puuttumisen ja sen, etteivät kirjoittajat saa maksua tarinoistaan samalla tavalla kuin angloamerikkalaisessa maailmassa on myös katsottu vaikuttaneen siihen, että kotimainen sf/f on voinut hakea muotojaan vapaammin. Toisaalta kaupallisten realiteettien ja mahdollisuuksien puuttuminen on aikaansaanut tilanteen, jossa pitkäkään kirjallinen ura tai merkittävä julkaistu tuotanto ei läheskään aina tarkoita ammattikirjailijuuteen tai novellimuodosta romaaneihin siirtymistä. (Karppanen 2006b.)

Myös kotimaassa tuotetulla sf/f:lla on omaileimainen perusluonteensa. Eräässä mielessä alan kotimaisen ilmaisun voi sanoa olevan ”suodatettu” versio angloamerikkalaisesta. Virtauksista ollaan tietoisia mutta niitä ei kopioida suoraan. Kotimainen sf/f ei ole samanlaista ideoiden ilotulitusta, vaan sille on ominaista arkirealistinen, jopa melankolinen vire. Niin ikään ”puhdasta” scifiä tai

fantasiaa kirjoitetaan meillä vähemmän ja iso osa etenkin novellimuotoisesta kotimaisesta sf/f:stä liikkuu arkitodellisuuden ja kuvitelman harmaalla rajavyöhykkeellä.

Mahdollisesti fandomin historiasta johtuen maaperä Suomessa onkin ollut otollisempi laajempien lajimääritysten hakemiselle. Yksi tällainen on ”spekulatiivinen fiktio”, tuttavallisemmin ”spefi”, jonka voi sanoa yleistyneen Suomessa etenkin vuosituhaten vaihteen jälkeen. Termin tarkoituksena ei ole korvata science fictionia tai fantasiaa, vaan etenkin kotimaisessa kentässä sitä käytetään yleisnimityksenä kaikelle realismin rajoja rikkovalle kirjallisuudelle (Sisättö 2004, 20).

Alan sisäisessä kielessä ja esimerkiksi kirjoituskilpailukentällä termistä ”spekulatiivisuus” tai ”spekulatiivisuuden aste” on tullut lähes arkikieltä. Termillä viitataan tällöin siihen, onko teksti ”tarpeeksi scifiä” tai ”tarpeeksi fantasiaa”, toisin sanoen onko tekstissä jotain, joka tekee siitä genreen kuuluvan. Termi ”spekulatiivinen” tarjoaa helpomman yleistermin, jonka useimmat ymmärtävät.

Genremäärittelyjä on haettu muitakin ja aihe on herättänyt alan sisällä voimakasta keskustelua viime vuosien aikana. Suomalaisena toisintona uusikumusta voi pitää sf/f-lehdissä uransa aloittaneen kirjailija Pasi Jääskeläisen vuonna 2006 lanseeraamaa ”reaalifantastikkojen” koulukuntaa. Uuskumman tavoin reaalifantasiakaan ei pyri olemaan niinkään oma genrensä kuin tapa kirjoittaa genererajoista välittämättä (Jämsen 2010).

Reaalifantastikkojen manifestia ei alan sisällä nähty yksinomaan positiivisena ilmiönä, ja sf/f:lle siinä varattu rooli kaavamaisena viihdekirjallisuutena nähtiin ongelmallisena. Genren harrastajat olivat tehneet vuosikymmeniä työtä sen todistamiseksi, että sf/f on ”oikeaa” kirjallisuutta. Mitä oli ajateltava, kun kunnianhimoista, genreä laajentavaa kirjallisuutta kirjoittavat tekijät halusivat sulloa lajityypin takaisin tiukkaan lokeroon, samanaikaisesti itse pyristellessään tuosta lokerosta ulos? (Ykspetäjä 2006, 9–10.)

Oireellisena voi myös pitää alalla viime vuosina havaittavissa ollutta ilmiötä, jossa tekstien sf/f-leima pyritään häivyttämään ja markkinoimaan niitä

valtavirtayleisölle. Genretekstejä ei toisin sanoen ole markkinoitu sellaisina eikä esimerkiksi scifikirjaa tai -novellikokoelmaa välttämättä tunnista takakansitekstin perusteella sellaiseksi. Taktiikka näyttää jossain tapauksissa toimineen, mutta ilmiö on herättänyt myös kritiikkiä. (Karppanen 2006b, 8; Saloranta 2010, 4–6; Sisättö 2006, 16–17.)

Tietynlaisena vastareaktionä edellä kuvatuille ilmiöille voi pitää toistaiseksi tuoreinta tulokasta alalla eli vuonna 2010 syntynyttä ”uusrahvaanomaisen spekulatiivisen fiktion” käsitettä. URS-koulukunta julistaa paluuta perusarvoihin ja katsoo sf/f:n tehtävä olevan ennen kaikkea lukijan viihdyttäminen. Manifestinsa mukaan se pyrkii välttämään korkeakirjallisia tyylikeinoja ja seisomaan rohkeasti marginaalissa, ollen silti hyvää kirjallisuutta. (Saloranta 2010; Saloranta 2011; URS.fi 2011.) Paluuta juurille tämäkin siis.

3.5 Hankintakysymyksiä

Kirjastoalalle sf/f-genren sisällä tapahtuva joskus nopea ja vaikeasti hahmotettava kehitys merkitsee haastetta. Mitä genressä parhaillaan tapahtuu? Mitä sen teoksia kirjastoihin tulisi hankkia? Mitkä teokset ovat tulevia klassikoita ja kestävätkä aikaansa, mitkä unohtuvat muutamassa vuodessa? Missä määrin on annettava periksi suosion paineelle, missä määrin muistettava kokoelmien rooli syvempänä ajallisena kokonaisuutena? Kysymykset ovat toisin sanoen samat kuin Kannilankin aikana, punnittavina tekijöinä ollessa kirjaston sivistystehtävä ja ”popularteetti”.

Kirjastoissa valintapäätöksiä tekevät ovat sen tiedon varassa, joka näillä kirjallisuudenalasta on. Monessa tapauksessa tieto uusista virtauksista ja seuraamisen arvoisista tekijöistä on olemassa alaa aktiivisesti seuraavan lukijakunnan keskuudessa. Vaikeus on tiedon siirtymisessä kentältä kirjastoille, jos välittävää linkkiä, esimerkiksi alaa itse aktiivisesti seuraavaa kirjastonhoitajaa ei ole. Esimerkiksi hankintapyynnön teko kirjastolle saatetaan monesti kokea liian suurena ja byrokraattisena askeleena, ja jopa teosten tilaamista verkkokirjakaupasta sitä helpompana.

Hyvä käytännön esimerkki tästä on, että tekijä havaitsi opinnäytetyöprosessin aikana, ettei kirjaston kokoelmista löydy yhtään Turussa kesällä 2011 järjestettävän Finncon-Animecon 2011 -tapahtuman kunniavieraiden Nalo Hopkinsonin tai Richard Morganin teosta alkukielellä. Tämä oli myös tilanne joulukuussa 2010 jolloin aktiivinen arviointityö tehtiin. Kyseessä on vuoden suurin sf/f-aiheinen kirjallisuustapahtuma ja tieto kunniavieraiden saapumisesta oli tässä vaiheessa ollut yleisesti tiedossa lähes kaksi vuotta.

Todennäköisesti juuri tämän vuoksi, käyttäjien ja valintoja tekevien välisen kuilun ylittämiseksi ja tarvittavien linkkien luomiseksi aloitettiin työn kirjoittamisen loppuvaiheessa, keväällä 2011, Espoossa mielenkiintoinen kokeilu. Espoon kaupunginkirjasto keskitti tuolloin fantasiakirjallisuuden valinnan asiantuntijaryhmälle. Merkille pantavaa on, että ryhmä tulkitsee käsitteen ”fantasiakirjallisuus” laajasti, katsoen myös kauhun ja scifin kuuluvan siihen. (Espoon fantasia 2011.)

Ryhmä valitsee kaikille Espoon kirjastoille fantasian ruotsiksi ja englanniksi sekä miltei kaikille kirjastoille suomeksi. Se hyödyntää myös aktiivisesti sosiaalista mediaa ja selvästi pyrkii näin madaltamaan muuria kirjaston käyttäjien eli potentiaalisten genren tuntijoiden ja valintapäätöksien tekijöiden välillä. (Espoon fantasia 2011.)

4 KOKOELMIEN LAADULLINEN ARVIOIMINEN

4.1 Taustaa

Turun pääkirjasto kuluneet kaksi vuosikymmentä ajan elänyt muutoksen keskellä tai sen odotuksessa. Tilat, joissa kirjasto toimi, ymmärrettiin riittämättömiksi jo 1980-luvulla ja tiedostettiin tarve uudelle pääkirjastorakennukselle. Prosessi on kuitenkin ollut pitkä ja kivinen. Aiheesta on jopa tehty oma opinnäytetyönsä eli Mika Penttisen ”Iisakin kirkko: Turun pääkirjastohankkeen vaiheet 1980–2002” (Penttinen 2002).

Tekijän aloittaessa opintonsa Turussa 2004 pääkirjastoa oltiin siis puuhattu jo kahden vuosikymmenen ajan. Myös tilaongelmat olivat epäilemättä tänä aikana vaikuttaneen muun muassa kokoelmatyöhön, ison osan aineistosta esimerkiksi ollessa varastoituna tilanahtauden vuoksi. Aiemmin käytössä olleesta hyllyryhmäjaosta genren mukaan oli niin ikään tässä vaiheessa luovuttu.

Vuonna 2003 kirjastojen kokoelmista tehtiin opinnäytetyö, Juha Soinisen ”Asiakas genreviidakossa: kaunokirjallisuuden sijoittelu Turun pääkirjaston aikuistenosastolla” (Soininen 2003). Työn lopputuloksena tekijä, olkoonkin suhteellisen pieneen aineistoon vedoten, päätyi suosittamaan edelleen yksissä aakkosissa pysymistä. Tässä vaiheessa ei myöskään olisi ollut tilaa muutoksen toteuttamiselle.

Kuten johdanto-osuudessa kerrottiin, pohjatyö tälle opinnäytteelle tehtiin kesällä 2006, jolloin tekijä kävi kahden kuukauden aikana kirjaston scifi- ja fantasiakokoelmat läpi. Selvitystyön tuloksena syntynyt 3500 nidettä käsittävä aiheoryhmäluettelo sekä 14-sivuinen raportti, jossa käsiteltiin kokoelmien tilaa ja erityisesti aiheoryhmäjaottelua, luovutettiin tilaajan käyttöön tuossa vaiheessa.

Tuossa vaiheessa tilanne pääkirjaston kokoelmien suhteen oli, että suomenkielinen genrekirjallisuus löytyi aiheoryhmittäin sekä tietokannasta että itse teoksista värikoodein, mutta ei enää omina hyllyryhminään. Kaikki proosa

oli toisin sanoen yksissä aakosissa: niin dekkarit, sotakirjat, romantiikka, kaskut kuin kaikki muutkin sellaiset fiktion lajit, jotka muodostavat selkeästi oman genrensä.

Ruotsinkielinen aineisto oli jaettu omiksi hyllyryhmikseen ja värimerkitty teoksiin, mutta haku tietokannasta aihe ryhmän perusteella ei ollut mahdollinen. Englanninkielisen fiktion tilanne oli tavallaan "huonoin", sillä sitä ei löytynyt aihe ryhmän perusteella tietokannasta eikä sitä myöskään oltu erotettu omiksi hyllyryhmikseen tai värikoodattu aihe ryhmän mukaan.

Tekijän tehdessä pohjatyötä oli kirjasto parhaillaan valmistautumassa tulossa olevaan remontiin ja muuttoon. Kaunokirjallisuusosaston paluu remontoituihin tiloihin tapahtui runsaat kolme vuotta myöhemmin, syyskuussa 2008. Tässä yhteydessä suoritettiin myös genrekirjallisuuden jako hyllyryhmiin, johon lopultakin oli mahdollisuus uusien tilojen myötä. Samanaikaisesti kirjastossa toteutettiin laaja muutos aineiston järjestelyssä ja organisaatiossa.

Tätä kirjoitettaessa suurin osa pääkirjaston aineistosta on edelleen yksissä aakosissa, mutta keskeisimmät genrekirjallisuuden lajityypit eli dekkarit, sotakirjallisuus sekä science fiction ja fantasia, löytyvät omana hyllyryhmänään. Englannin- ja ruotsinkielisen aineiston osalta tilanne sen sijaan on ennallaan.

4.2 Aiheryhmäluettelon kokoaminen arviointityön pohjaksi

Kokoelmien varsinainen laadullinen analyysi toteutettiin yhdistetyn asiantuntija- ja listamenetelmän avulla. Työn tekijä lähestyi kymmentä keskeistä alan vaikuttajaa, joista kaikilla on pitkä historia genren parissa. Näistä seitsemän suostui asiantuntijaksi. Tekijän pyynnön mukaan kukin asiantuntija laati viidenkymmenen sf/f-teoksen listan, joka heidän mielestään tulisi ehdottomasti löytyä kokoelmista.

Genren historia on laaja, ja useampikin asiantuntija mainitsi listan rajaamisen vain viiteenkymmeneen nimekkeeseen tai sarjaan olleen haastava tehtävä. Koska teoksia ei myöskään ollut tarkoitus asettaa paremmuusjärjestykseen, vaan tavoitteena oli mahdollisimman kattavan listan koostaminen, oli

asiantuntijoiden mahdollista halutessaan niputtaa useampia saman kirjailijan teoksia yhteen. Moni tekikin näin, etenkin teosten muodostaessa yhtenäisen sarjan. Näin monet listoista sisälsivät lopulta huomattavasti enemmän kuin viisikymmentä teosta.

Asiantuntijoiden oli mahdollista käyttää työnsä pohjana Tähtivaeltaja-lehdessä julkaistua listaa viidestäkymmenestä 1900-luvun oleellisimmasta sf/f-teoksesta (Jerrman 2000, 12–27). Tämä aiheutti jonkin verran ongelmia, koska yksi asiantuntijoista oli ollut mukana koostamassa samaa listaa ja ilmoitti ettei voisi poistaa ko. listasta yhtäkään teosta. Koska kyseinen asiantuntija oli mukana edustamassa juuri tuoretta näkökulmaa, koostui hänen listansa lopulta siis Tähtivaeltajan listasta ja muutamasta tuoreemmasta lisäyksestä.

Tekijä kävi niin ikään asiantuntijoiden kanssa sähköpostitse keskusteluja joiden yhteydessä nousi esille kolme mahdollista tapaa jaotella listalla olevat teokset: 1) Klassikot, 2) Perusteokset (viimeisen kahden vuosikymmenen aikana julkaistut teokset) ja 3) Nousijat (uudet, ”kuumat” ja monessa tapauksessa vielä suomentamattomat kirjailijanimet).

Jaottelu ei toki ole aukoton, mikä tuli keskusteluissa esille. Ensimmäisessä ryhmässä voi hyvin olla mukana sellaisia klassikoita, joita ei ylipäätään ole suomennettu, ja joita siksi ei voi edellyttää löytyvän suomenkielisistä kokoelmista. Eräs asiantuntija asetti kyseenalaiseksi työn hyödyn, jos se keskittyy paljastamaan aukkoja klassikoissa tai perusteoksissa, sillä kokoelmien täydentäminen esimerkiksi 1980-luvulla julkaistujen perusteosten osalta voi olla hankalaa, joskus jopa mahdotonta.

Toisaalta tekijällä oli jo edellä kuvatun pohjatyön tekemisen aikana vahvistunut käsitys, että arviointityön tulisi sisältää suomenkielisen lisäksi myös englanninkieliset genrekokoelmat. Läheskään kaikkia, edes oleellisimpia genreteoksia ei julkaista suomeksi, ja moni aktiiviharrastaja lukeekin teokset suoraan alkukielellä. Näin isot puutteet englanninkielisissä kokoelmissa olisivat merkittäviä.

Näin nimenomaan ryhmä Nousijat alkoikin nousta potentiaalisesti kiinnostavimmaksi tutkittavaksi ryhmäksi. Tavoitteenahan oli ennen kaikkea luoda työkalu helpottamaan kokoelmien tulevaa kehittämistä, ei pelkästään paljastaa mahdollisia menneisyydessä tehtyjä laiminlyöntejä.

Tämä ohjasi myös jonkin verran sitä, mihin asiantuntijoihin tekijä otti yhteyttä. Mukana oli näin ollen sekä sellaisia genren tuntijoita, joilla perusteellinen tietämys genren historiasta, kuin myös niitä, joiden tekijä tietää seuraavan aktiivisesti alalla tapahtuvaa kehitystä.

Eräs asiantuntija niin ikään nosti esille jaettavat sf/f-palkinnot, jotka hänen mielestään ovat hyvä työkalu pysyä perässä siinä mitä sf/f:n kentällä tällä hetkellä tapahtuu. Tällaisia ovat vuosittaiset yhdysvaltalaiset Nebula, Hugo ja World Fantasy Award sekä suomalaiset Tähtivaeltaja-, Tähtifantasia- ja Kuvastaja-palkinnot. Kussakin palkinnossa on erilaiset arviointikriteerit. Kuvastaja esimerkiksi keskittyy kotimaiseen fantasiaan, Tähtivaeltaja ja Tähtifantasia käännettyyn sf/f:ään, Hugon puolestaan yleensä edustaessa sitä, mikä on alalla uutta ja tuoretta.

Koska kaikki asiantuntijat eivät kuitenkaan edellä mainittua kolmijakoa noudattaneet (eikä tätä näiltä edellytetty) lopullista kokoelmien arviointia ei ole toteutettu tältä pohjalta. Monet asiantuntijoista keskittyivät listoja koostaessaan genren klassikoihin, toiset ennen kaikkea mainittuihin nouseviin kirjailijanimiin. Toiset taas, mikä tuli myös keskusteluissa esille, korostivat erityisesti naiskirjailijoita sekä historiallista kattavuutta ja sf/f:n yhteiskunnallista otetta.

Kotimaiset nimet jäivät sen sijaan selvästi listoissa vähemmistöön, ja vain yksi asiantuntija nosti nämä tietoisesti mukaan. Tämä on toisaalta ymmärrettävää, sillä kotimaisen sf/f:n historia on lyhyt eikä ole tästä syystä voinut synnyttää vielä monia klassikoita tai perusteoksia.

4.3 Asiantuntijat

Hannu Blommila on vuonna 1957 syntynyt, Yleisradion palveluksessa toimiva free-lance musiikkitoimittaja, joka on harrastanut spekulatiivista kirjallisuutta

kolmen vuosikymmenen ajan. Hän on kirjoittanut aiheesta artikkeleita, tehnyt kirjailijahaastatteluja ja kirjoittaa ”Haudan partaalta” -palstaa Helsingin Science Fiction seuran Tähtivaeltaja-lehteen. Hän on myös kääntänyt genren kirjallisuutta.

Irma Hirsjärvi on vuonna 1960 syntynyt, vuonna 2009 Jyväskylän yliopistosta tohtoriksi väitellyt tutkija, jonka väitöskirjan aiheena olivat fandomin eli järjestäytyneen sf/f-harrastajakentän verkostot. Hirsjärvellä on pitkä historia genren tuntijana ja yhdistysaktiivina, ja hänellä on oleellinen rooli etenkin alan kansainvälisessä tutkijayhteistyössä.

Kimmo Lehtonen on vuonna 1967 syntynyt helsinkiläinen kirjailija ja kriitikko. Hän on julkaissut kolme romaania, mutta parhaiten hänet tunnetaan parhaiten Tähtivaeltaja-lehdessä vuodesta 1993 asti pitämästään ”Kuzpah”-palstasta, jonka ideana on seurata alalla parhaillaan tapahtuvaa kehitystä. Lehtonen on ollut pitkään mukana Tähtivaeltaja-palkinnon valitsijaraadissa ja ylläpitää fandomin Babek Nabel -keskustelufoorumia.

Marianna Leikomaa on vuonna 1975 syntynyt tamperelainen fandom-aktiivi, kääntäjä ja kriitikko. Hän on toiminut aktiivisesti Suomen Tolkien-seurassa, erityisesti Kuvastaja-palkintoraadissa ja ollut Nova-novellikilpailun raadissa vuodesta 2009 asti. Leikomaa on ollut myös mukana järjestämässä useita kotimaisia fandom-tapahtumia, kuten Finnconia, Tamfania ja Åconia.

Erkka Leppänen on vuonna 1967 syntynyt yhteiskuntatieteiden maisteri ja Vaskikirjat-kustantamon perustaja. Hänet tunnetaan parhaiten Portti-lehden kirjallisuuskriittikkona ja aktiiviharrastajana suomalaisessa fandomissa. Hän on muun muassa Tampereen Science Fiction Seuran hallituksen jäsen ja aktiivijäsen muun muassa Suomen Tolkien-seurassa.

Liisa Rantalaiho on vuonna 1933 syntynyt tutkija ja kriitikko. Hän väitteli yhteiskuntatieteiden tohtoriksi vuonna 1968 ja vuonna 1999 hänet vihittiin Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa kunniatohtoriksi. Hän on toiminut 1980-luvulta eteenpäin Portti-lehden kriittikkona, lukusien kirjoituskilpailujen tuomarina ja opettajana Finncon-tapahtuman

tutkijatapaamisissa. Suomen Tieteiskirjoittajat ry. myönsi hänelle Kosmoskynä-palkinnon työstään kotimaisen sf/f:n hyväksi vuonna 2006.

Markku Soikkeli on vuonna 1963 syntynyt tamperelainen tutkija, joka on väitellyt tohtoriksi kotimaisesta kirjallisuudesta. Soikkeli on erikoistunut genrekirjallisuuden tutkimukseen ja kritiikkiin; parhaillaan hän viimeistelee opasta tieteisfiktion estetiikasta. Hän on julkaissut nimellä M.G. Soikkeli sf/f-novelleja ja fantasiaromaanin.

4.4 Asiantuntijalistojen pohjalta syntynyt luettelo

Ensimmäisessä vaiheessa työn tekijä yhdisti asiantuntijalistat. Tässä vaiheessa esiintyi suurta hajontaa kirjailijoiden ja joissain tapauksissa jopa teosten nimissä. Samassa yhteydessä tekijä ryhmitteli uudestaan teokset, jotka alun perin olivat olleet asiantuntijalistoissa yhdistettynä tai eri nimillä. Muuten teosten saamat maininnat eivät olisi olleet vertailukelpoisia.

Työn tuloksena syntyi kaikkiaan 227 nimekettä käsittävä luettelo. Sen sisältämien teosten lukumäärä on kuitenkin huomattavasti suurempi, sillä monessa tapauksessa useamman romaanin kokonaisuuksien käsittely omina teoksinaan ei ollut tarkoituksenmukaista tai edes mahdollista.

Niissä tapauksissa, joissa asiantuntija oli ilmoittanut suomennetusta teoksesta englanninkielisen nimen, se on jätetty yhdistelmälistaan. Osa asiantuntijoista niin ikään sisällytti listoihinsa myös sarjakuvateoksia, sillä sitä ei ollut erikseen kielletty. Tekijä käsitteli nämä teokset samanarvoisina romaanien kanssa.

Toisessa vaiheessa oli vuorossa syntyneen yhdistelmälistan vertaaminen kirjaston kokoelmiin. Tässä työssä tekijä käytti lähteenään Vaski-tietokantaa. Tämä tarkoitti teosten läpikäymistä siten, että tekijä tarkasti kunkin teoksen kohdalla löytyykö sitä pääkirjaston suomen- ja englanninkielisistä kokoelmista. Käytännön työ tapahtui marras- joulukuun aikana 2010.

Jotta tulokset olisivat olleet kummassakin kategoriassa vertailukelpoisia, käytti tekijä seuraavaa kolmijakoa arvioidessaan teosten löytymistä kokoelmista: 1) Löytyy kokoelmista, 2) Ei löydy kokoelmista ja 3) Ei sovellu.

Vaihtoehtoista viimeksi mainittu tarkoitti niitä tilanteita, joissa teosta ei lainkaan ole suomennettu, jolloin sen löytymistä kokoelmista suomenkielisinä ei voinut edellyttää, sekä niitä suomenkielisiä teoksia joita ei ole käännetty englanniksi. Kahteen ensimmäiseen kategoriaan kuuluvia teoksia, jotka siis huomioitiin prosenttiosuuksia laskettaessa, löytyi suomenkielisistä kokoelmista 158 teosta ja englanninkielisistä kokoelmista 216 teosta.

4.5 Tulokset

Seuraavaan on koottu yhteenveto tehdyn arviointityön tuloksista. Tarkemmat teoskohtaiset tiedot löytyvät työn lopussa olevista liitteistä 2-6. Niissä tapauksissa, joissa nimeke muodostui useamman kirjan sarjasta, joista osa puuttui, katsottiin se puuttuvaksi. Näissä tapauksissa tekijä kirjasi tarkemmat tiedot puuttuvista teoksista ylös. Nämä sekä muut työn edetessä vastaan tulleet nimekekohtaiset huomiot löytyvät liitteestä 4.

Huolimatta siitä, että tekijä pyrki listojen yhdistämisessä huolellisuuteen, mukaan eksyi virheitä ja vasta tulosten koostamisvaiheessa saattoi esimerkiksi selvittää asiantuntijoiden viittaneen samaan teossarjaan eri nimillä tai sekoittaneen kaksi teosta keskenään. Näissä tapauksissa tekijällä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin kirjata huomiot ylös em. muistiinpano-osuuteen.

4.5.1 Suomenkieliset kokoelmat

Suomenkielisissä kokoelmissa huomioitavia teoksia oli kaikkiaan 158, joita kirjaston kokoelmista löytyi 154, eli 97,5 %. Tuloksen suunta oli tiedossa, sillä tekijä oli jo kesällä 2006 havainnut pääkirjaston kokoelmat erittäin kattaviksi. Kirjaston suomenkielisten kokoelmien selviäminen näinkin ”puhtain paperein” on tästä huolimatta yllätys.

Puutteita ei voikaan pitää erityisen suurina. Puuttuvista teoksista kaksi on useamman teoksen sarjojen osia ja julkaistu 1990-luvulla. Howardin ”Conan taistelija” on novellikokoelma ja Cardin ”Kansanmurha” trilogian kolmas osa. Todennäköistä onkin, että teokset ovat jossain vaiheessa kuuluneet kirjaston kokoelmiin mutta yksinkertaisesti hukkuneet. Näiden teosten korvaaminen tarvittaessa ei lienekään vaikeaa.

Kahta muuta puuttuvaa teosta voi pitää yllättävinä puutteina siitä syystä, ettei kumpikaan ole leimallisesti nimenomaan sf/f-teos. Lukianoksen ”Tosi tarinoita” on antiikin aikaan, toisella vuosisadalla jälkeen ajanlaskun alun kirjoitettu satiiri ja edustaa näin protoscifiä (Sisättö 2004, 10). Morrisin ”Ihannemaa” puolestaan edustaa on 1800-luvun lopun utopiakirjallisuutta (Palmgren 1963, 31).

4.5.2 Englanninkieliset kokoelmat

Mielenkiintoisemmaksi tulos muodostui englanninkielisten kokoelmien kohdalla. Englanninkielisiä huomioitavia teoksia oli kaikkiaan 216, joita kirjaston kokoelmista löytyi 76, eli vain hieman yli kolmannes (35,2 %). Vaikka tämä tulos ei kirjaston kokoelmien laadun näkökulmasta olekaan yhtä vakuuttava, tarjoaa se erinomaisen työkalun kokoelmien myöhemmälle kehittämiselle.

Taulukko 1. Yhteenveto tuloksista.

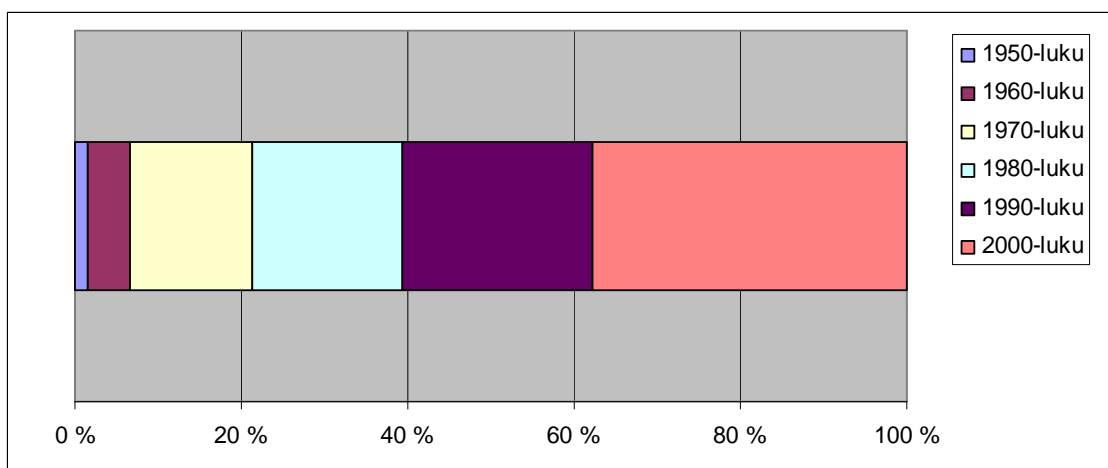
	Suomenkieliset	Englanninkieliset
huomioitavia	158 kpl	216 kpl
kokoelmissa	154 kpl	76 kpl
prosentteina	97,5 %	35,2 %

Jotta puutteiden keskinäinen vertaaminen olisi mahdollista, tekijä koosti yhdistelmälistasta version, jossa teokset oli listattu laskevasti sen mukaan, kuinka monta mainintaa kukin oli asiantuntijoilta saanut sekä lopulta edellisen pohjalta version, johon oli jätetty ainoastaan suomentamattomat teokset. Nämä löytyvät liitteinä 3 ja 5. Kahdesta listasta kiinnostavimpana kokoelmien jatkokehittämistä ajatellen voikin pitää nimenomaan listoista jälkimmäistä.

Saatu tulos on omalla tavallaan looginen. Vaikka sitä että kirjaston kokoelmista löytyy ainoastaan kolmannes yhdistelmälistan teoksista voikin pitää puutteena, ymmärtää sen kun ajattelee kirjaston pääasiallista kohderyhmää ja toisaalta käytettävissä olevia resursseja. Vaikka alkukielisellä materiaalilla onkin suuri merkitys alaa aktiivisesti seuraavan lukijakunnan parissa, pääpaino kirjaston kokoelmatyössä on luonnollisesti suomenkielisessä aineistossa.

Selvittääkseen puuttuvien ja suomentamattomien teosten ajallisen hajonnan tekijä koosti lisäksi vielä listan, johon teokset oli järjestetty niiden julkaisuvuoden mukaan. Tämä löytyy työn lopusta liitteenä 6. Niissä tapauksissa, joissa kyseessä on pidemmän aikavälin kuluessa julkaistu sarja, ajoitettiin sarja sen aloittaneen teoksen julkaisuvuoden mukaan.

Viimeksi mainitun listan voikin sanoa avaavan kysymystä puutteiden ytimeistä havainnollisesti. Vaikka mukana on teos 1950-luvulta, T. S. Whiten ”Once and Future King”, joka luetaan kuningas Arthur -myyttiä käsittelevien teosten klassikoihin, käytännössä kaikki puuttuvat teokset on kirjoitettu 1960- ja 1970-luvuilla tapahtuneen genren ”aikuistumisen” jälkeen, liki kolme neljännestä viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Kuvio 2. Puuttuvien suomentamattomien teosten ajallinen jakauma.

4.6 Keskustelu tilaajan kanssa

Työn ohjaajan ehdotuksesta tekijä kävi läpi selvitystyön tuloksia tilaajan edustajien kanssa. Haastattelussa sivuttiin myös muita työssä sivuttuja kysymyksiä. Kysymyksiin pääkirjaston kaunokirjallisuusosastolta vastasivat Ritva Hapuli ja Aki Pyykkö.

4.6.1 Genrehyllyt

Tekijän ensimmäinen kysymys käsitteli aiemmin työssä mainittua siirtymistä genrehyllyyhin muuton jälkeen. Millaiset vaikutukset Soinisen tutkimuksella tai kaupunginkirjaston kesällä 2006 suorittamalla kyselyllä luokituskäytännöistä (Turun kaupunginkirjasto 2011) päätöksessä siirtyä genrehyllyyhin oli? Oliko asiasta keskustelua tai vastustettiin muutos kirjaston sisällä? Oliko muutos "itsestänselvyyttä" siinä vaiheessa, kun uudet tilat muuton myötä saatiin?

Hapuli yhtyy tekijän näkemykseen aiemmin suoritetun asiakaskyselyn otoksen pienuudesta. Myös kirjaston omat kokemukset ja asiakkaiden reaktiot ohjasivat toiseen suuntaan. Aiemmin käytössä olleiden ryhmittelyjen poistaminen ja kaunon aakkostaminen yksiin aakkosiin herätti huomattavaa suuttumusta. Yksi merkittävästi protestoinut ryhmä olivat nimenomaan scifin ja fantasian lukijat, koska uutuuksien tulon kokoelmiin seuraaminen ei ollut enää mahdollista yhtä helposti.

Kun genren ja hyllypaikan merkitseminen tietokantaan tuli teknisesti mahdolliseksi, päätettiin kaunokirjallisuus jakaa uudelleen. Kirjaston sisällä tämä ei Hapulien mukaan herättänyt suurempaa vastustusta. Myös Pyykkö pitää genreihin jakamista luontevana ja useimpia asiakkaita hyödyttävänä ratkaisuna. Tavoitteeksi syntyi pikku hiljaa se, että genret otetaan käyttöön samalla kun muutto korjattuun pääkirjastoon tapahtuu.

Tekijän pintapuolisen havainnon mukaan pääkirjaston sf/f-hylly on pidetty suppeana ja mukaan otettu vain selkeimmät lajityypin edustajat, loppujen ollessa muun kaunokirjallisuuden puolella. Millaista on ollut asiakkailta tullut palaute? Onko aineiston sijoittelussa ollut ongelmia?

Sekä Hapuli että Pyykkö myöntävät genrejen olevan määritelty tiukkarajaisesti. Hapulim mukaan työ vaatii usein neuvottelua ja myös vanhan kokoelman tarkennusta tehdään yhä. Pyykkö arvioi, että kyse voi olla paitsi tilakysymyksestä, myös sen pelosta, että rajatapaukset jäävät ihmisiltä löytymättä, jos ne laitetaan sf/f-hyllyyn. Hän tosin myöntää, että yhtä hyvin voisi ajatella, että sijoittamalla rajatapaukset genrehyllyyn saataisiin houkutelua sf/f:n äärelle moni sellainen lukija, joka ei muuten koko genreä lähestyisi.

Pyykkön mukaan asiakkailta tulee silloin tällöin palautetta genreryhmittelyn hankaluudesta, mutta kritiikki kohdistuu silloin koko systeemiin, ei yksittäisten teosten ”väärään” sijoitteluun esimerkiksi sf/f:n kohdalla. Hapulim mukaan uusi järjestelmä vaati totuttelua, mutta tuli vakituiselle käyttäjäkunnalle aikaa myöten tutuksi.

4.6.2 Hankintapolitiikka

Tämän jälkeen haastattelussa siirryttiin siihen, miten hankinta Turun kaupunginkirjastossa tällä hetkellä toimii. Ketkä hankinnasta vastaavat ja onko esimerkiksi eri lajityypeillä omat niistä vastaavat henkilönsä?

Hapuli kertoo hankinnan käyneen vastikään läpi kiehuntavaiheen. Kirjastossa kokeiltiin keskitettyä valintaa, eli sitä, että kokoelmainformaattorit kollegoineen hankkivat kaiken kaupunginkirjaston aineiston, mukaan lukien lähikirjastojen materiaalin. Tämä jäi kuitenkin lyhyeksi kokeiluksi ja parhaillaan on käynnissä siirtymä hieman muokattuun versioon. Muun muassa lähikirjastoille palaa vastuu ja oikeus omiin hankintoihin.

Pääkirjastossa suomenkielien kaunon hankinnasta vastaa kaksi kirjastonhoitajaa, joista toinen vastaa myös olemassa olevasta genrekokoelmasta. Tämän lisäksi nuorten- ja lastenosastoilla eli Stoorilla ja Saagalla on omat hankkijansa. Eri genreillä ei siis ole omaa vastuuhenkilöään, mutta konsultointia kirjaston sisällä toki tehdään.

Vastuu englanninkielisen kaunokirjallisuuden hankinnasta siirtyi vuonna 2010 Hapulille. Hän kertoo kartoittaneensa tätä varten kustannus- ja lehtimailmaa,

seuroja, palkintoja, mutta tuntevansa edelleen itsensä työssä noviisiksi. Lisäksi hän on saanut kiitettävästi vinkkejä sekä kollegoilta että asiakkailta hankintaehdotusten muodossa. Hapuli myös kertoo paranormaalista kauhusta kiinnostuneiden olevan tällä hetkellä innokkaimpia hankintaehdotusten tekijöitä.

Suomenkielisen kaunon hankinta on keskitetty pääkirjastoon. Englanninkieliseen kaunokirjallisuuteen on Hapulim mukaan panostettu lisääntyvästi, esimerkiksi vuonna 2010 kaksinkertaisesti edellisiin vuosiin nähden, ja sitä on myös siistitty poistoin. Eri lajityypeistä vastaavat asiantuntijaryhmät ovat esiintyneet puheiden tasolla, mutta toistaiseksi tämä ei ole konkretisoitunut. Muun muassa Kirjasampo-projektiin liittyy yhteistyötoiveita.

Pyykkö sanoo kokoelman kehittäminen yhteistyössä asiakkaiden kanssa olevan eittämättä mahdollisuus, jota kannattaa hyödyntää, ja työssä mainitun Espoon mallin kuulostavan hänestä kiinnostavalta. Myös työssä käytetty asiantuntijaraadin lista on Pyykön mukaan hyvä esimerkki kirjaston ulkopuolisen osaamisen hyödyntämisestä. Hänen mukaansa on kuitenkin muistettava tasapuolisuus eri lajityyppien välillä, riippumatta siitä kuinka tehokkaita sen harrastajat ovat edistämään asiaansa.

Sf/f:n aktiiviharrastajat muodostavatkin kirjaston kannalta haasteellisen asiakasryhmän, joka haluaa lukea alan kirjallisuutta myös alkukielellä, itse asiassa teoksista tehtyjen käännösten ollessa monen kohdalla vasta toissijainen valinta. Näkeekö kirjasto asiassa tasapainoilua kotimaisten ja ulkomaisten kokoelmien kehittämisen välillä?

Hapuli ei näe tasapainoilua niinkään kielten välillä, vaan pikemminkin kielten sisällä. Kirjasto pyrkii hankkimaan kokoelmiinsa kaiken suomenkielisen kaunokirjallisuuden, mutta englanninkielisen kohdalla tähän ei ole yksinomaan rahallisesti mahdollisuuksia. Myös eri sarjojen seuraaminen niin uutuuksien kuin eri syistä poistettujen teostentäydentämisen osalta on hänen mukaansa haaste. Turun kohdalla vaikuttaa myös ruotsinkielisen aineiston hankinnan velvoite.

Pyykön mukaan suurempi haaste on siinä, että kirjasto osaa hankkia riittävän monta kappaletta niitä teoksia, joilla on kysyntää vielä vuosien päästä. Hänen

mukaansa kehittämismahdollisuuksia etenkin englanninkielisten kokoelmien kohdalla toki on. Tasapainoilu käytäneen tällöin sekä määrällisesti (mikä on sf/f:n osuus koko kokoelmasta) että laadullisesti (onko sf/f-kokoelma edustava, ajantasainen, kattava ja asiakkaiden tarpeita vastaava).

Pyykkö huomauttaa tasapainoilua jouduttavan käymään myös henkilöressurssien osalta. Kuinka paljon yhden genren kehittämiseen voi käyttää aikaa? Onko se pois jostain muusta kokoelman osa-alueesta? Hänen mukaansa tässäkin korostuu kirjaston ulkopuolisen asiantuntijuuden hyödyntäminen.

4.6.3 Evaluoinnin tuloksista

Tekijälle suomenkielisten kokoelmien kattavuus oli miellyttävä yllätys, vaikkakin tulos oli tavallaan odotettu vuonna 2006 tehdyn selvitystyön pohjalta. Ulkomaisten aineistojen tilanne on prosentuaalisesti tarkastellen negatiivisessa mielessä dramaattinen, mutta on syytä muistaa työn perustuneen vain seitsemän ihmisen mielipiteisiin. Millaisena työn tilaajan edustajat näkevät selvitystyön tulokset?

Sekä Pyykkö että Hapuli myöntävät nyt tehdyn kartoituksen olevan hyvä apu kokoelmien kehittämisessä. Pyykön mukaan tutkimuksen tulos ei suomenkielisten aineiston osalta ole kuitenkaan yllättävä, sillä isoon kirjastoon hankitaan käytännössä kaikki mitä julkaistaan. Hänen mukaansa ikävä yllätys on oikeastaan se, että tulos ei ollut täydet sata prosenttia. Tämä kertoo siitä, että joistain klassikoista on jäänyt yksi kappale pelastamatta varastoon tai pelastettu kappale on tavalla tai toisella hävinnyt.

Osumaprosentti englanninkielisten kokoelmien puolella vaikuttaa hänen mukaansa toki pieneltä. Toisaalta tulos on hänen mielestään tyydyttävä ottaen huomioon, että kokoelmaa on ollut hoitamassa ihmisiä, jotka eivät todennäköisesti ole olleet varsinaisesti sf/f:ään perehtyneitä.

Pyykkö muistuttaa myös kirjaston hankkivan ison osan aineistosta kustantajien ja BTJ:n listojen perusteella. Uutuusteoksista on hankala tietää, mitkä tulevat

päätymään genren kaanoniin, ja asemansa jo vakiinnuttaneita vanhempia teoksia ei välttämättä näy listoilla lainkaan. Pyykön mukaan kehittämisen varaa selvästi on, etenkin uuden, 1990- ja 2000-luvuilla ilmestyneen kirjallisuuden saralla.

Englanninkielisten kokoelmien osuus korostui tässä työssä. Haastattelu olikin loogista lopettaa kysymykseen millaisena tilaajan edustajat näkevät englanninkielisten genrekokoelmien kehittämisen. Onko niiden jaottelua omiksi hyllyryhmikseen, joka palvelisi "genrespesialisteja", esimerkiksi kaavailtu? Entä onko englanninkielistä aineistoa tarkoitus viedä tietokantaan omiksi aiheryhmikseen?

Hapulin mukaan tämä on yhä ideatasolla, samoin kuin englantilaisen kaunon asiasanoitus. Toistaiseksi merkittävin este on ollut resurssipula. Tietokannan ja hyllyryhmittelyn muutos ovat hänen mukaansa ehdottomasti samaa prosessia.

Myös Pyykkö pitää hyllyryhmiä hyvänä ja asiakkaita palvelevana ratkaisuna etenkin sf/f:n kohdalla, jonka lukijat tosiaan lienevät keskimääräistä kiinnostuneempia teosten lukemisesta alkukielisinä. Hänen mukaansa tämä tosin vaatisi edellä mainittuja resursseja paitsi itse muutosvaiheessa, myös lisätyötä jatkossa, joten hän ei näe muutosta ainakaan lähitulevaisuudessa todennäköisenä.

Englanninkielisen kaunokirjallisuuden sisällönkuvailua tietokantaan ei tällä hetkellä Pyykön mukaan juurikaan tehdä. Hänen mielestään asiasanoihin tulisi olla lisättyä vähintään genre, jotta edes jokin hakupiste teokseen löytyisi. Tämä on kuitenkin täysin resurssikysymys. Luettelointiin on varattu hyvin tiukat resurssit, ja vieraskielinen kauno on alue, jossa sisällönkuvailun puuttuminen aiheuttaa vähiten haittaa.

Pyykkö toivoo tilanteen parantuvan jatkossa, kun kirjaston asiakaskäyttöliittymä vaihtuu. Asiakkaiden on tällöin muun muassa mahdollista lisätä teoksiin omia "tägejään". Hän toivoo myös, että haku tietokannasta olisi mahdollista jossain vaiheessa integroida Kirjasammon kanssa, mikä mahdollistaisi sinne tehtävän kattavamman sisällönkuvailun hyödyntämisen.

5 LOPPUPÄÄTELMÄT

Evaluointityön tulokset antavat kirjaston kokoelmille kiitettävän tai heikon arvosanan, riippuen siitä, tarkasteleeko tuloksia kotimaisten vai ulkomaisten kokoelmien valossa tai miten suuren painoarvon erikielisille kokoelmille antaa. Kirjaston kotimaisten sf/f-kokoelmien voi sanoa selvinneen testistä jopa erinomaisin arvosanoin.

Keskeisin suunta kokoelmien kehittämiseksi onkin nimenomaan ulkomaisen sf/f:n osuus, painottuen nimenomaan alalla parhaillaan tapahtuvaan kehitykseen. Kaikkea ei ole mahdollista hankkia ja on muistettava arviointityön pohjautuneen vain seitsemän ihmisen suosituslistoihin. Kirjaston kokoelmien pitäminen ajantasaisina ja kiinnostavina edellyttää joka tapauksessa jatkossakin asiantuntemusta ja alan aktiivista seuraamista.

Sf/f-genren sisällä tapahtuva kehitys sekä teosten laadullinen parantuminen ja toisaalta kirjastolaitoksen halu seurata aikaansa antavat aiheen olettaa työn ensimmäisessä osassa kuvatus asenneilmaston olevan muuttumassa. Myöskään viihteen ja taidekirjallisuuden välinen raja-aita ei ole enää niin jyrkkä, myös lajityyppien muuttuessa.

Sf/f-genren voi hyvällä syyllä sanoa muodostavan kirjallisuuden kaanonissa ja myös kokoelmatyön kannalta poikkeuksellisen tapauksen. Sen taipumus hakea vaikutteita muista kaunokirjallisuuden lajeista, määrittää itseään uudestaan ja muuttua nopeastikin tekee siitä kokoelmatyön kannalta kiintoisan, mutta myös haasteellisen.

Genren sisällä tapahtuva kehitys, kirjoittajien tietoinen halu ottaa vaikutteita valtavirrasta, joissain tapauksissa jopa tietoisesti genreleimaa vältellen tai lajityyppien välisiä raja-aitoja hämmentäen asettaa kirjastoalalla työskentelevät haasteen eteen. Tilanteessa, jossa kirjaa ei tunnista kannesta tai edes takakansitekstistä genreen kuuluvaksi, edellytetään kirjastoissa valintapäätöksiä ja tietopalvelussa toimivilta tekeville hyvää lajityypin, sen konventioiden ja historian sekä alalla tapahtuvan kehityksen tuntemusta.

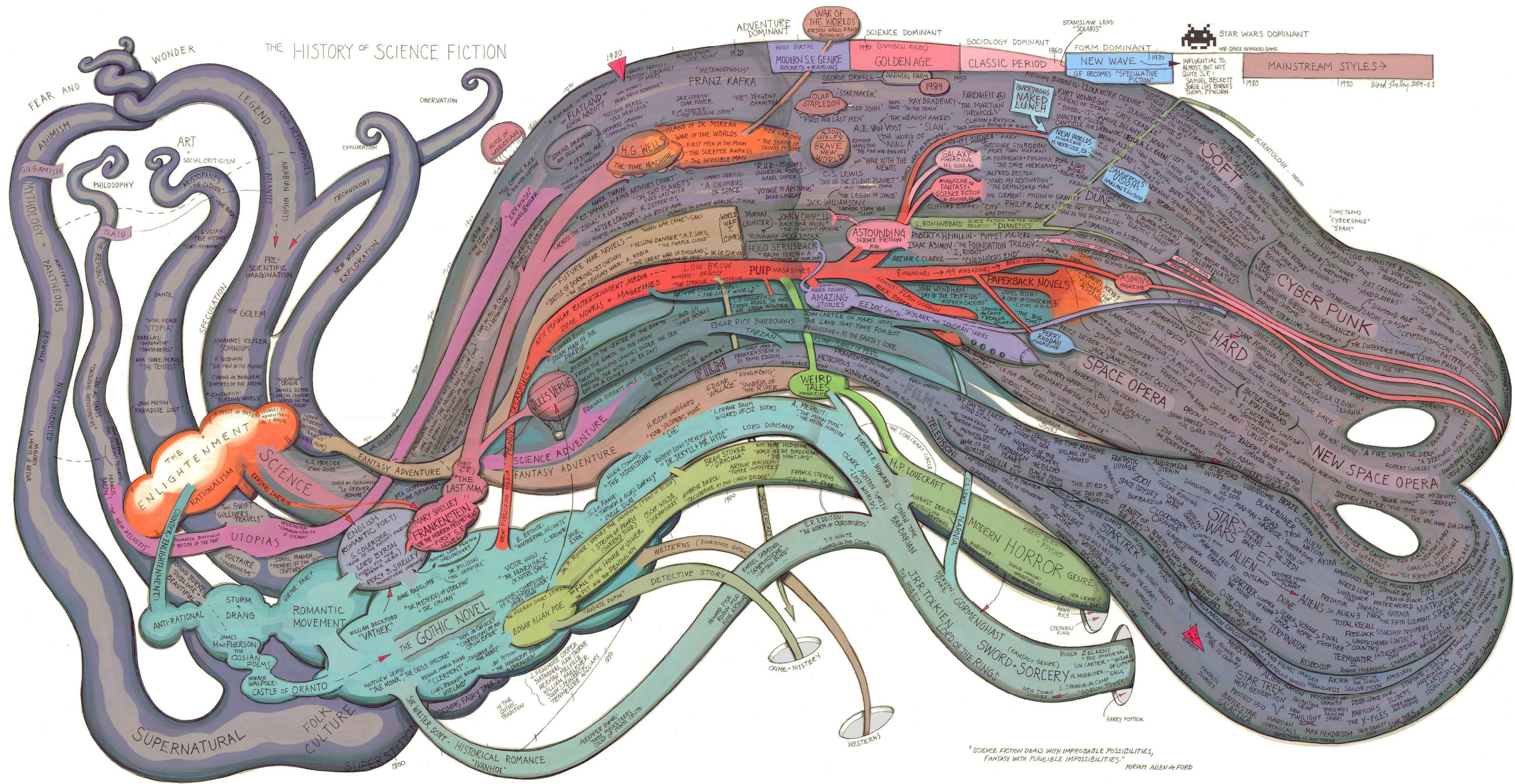
LÄHTEET

- Aldiss, B. & Windgrove D. 1986. Trillion Year Spree. The History of Science Fiction. New York: Ateneum.
- Braddley, G. 2005. Goth chic. Johdatus pimeään puolen estetiikkaan. Helsinki: Like.
- Breitsameter, F. Science fiction Saksassa. Kosmoskynä 4/2003.
- Biblioklept 2011. The History of Science Fiction – Ward Shelley. Viitattu 31.5.2011 biblioklept.org/2011/03/09/the-history-of-science-fiction/.
- le Bussy, A. 2004. Ranskalainen sf ja fandom. Kosmoskynä 4/2004.
- Ekholm, K. & Parkkinen, J. 1985. Pidättekö dekkareista. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Ekholm, K. 1983. Science fiction Suomessa. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Espoon Fantasia 2011. Viitattu 31.5.2011 www.fantasiaespoo.fi.
- Engholm, A. 2002. Ruotsin scifikirjoittajakenttä. Kosmoskynä 2/2002.
- Frayling, C. 1996. Nightmare: The Birth of Horror. BBC.
- Haavisto, M. 1988. Populaarikulttuuri ja yleiset kirjastot. Kirjastolehden populaarikulttuurikirjoittelu vuosina 1945–1985. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Halme, J. 2000. Fantasiaa niin että hitaampaa heikottaa. Tähtivaeltaja 4/2000.
- Halme, J. 2003. Johdanto. Artikkelit teoksessa Ulkomaisia fantasiakirjailijoita, toim. Sisättö. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Halme, J. 2004a. Fantasia nyt! Tähtivaeltaja 2/2004.
- Halme, J. 2004b. The World of Finndom. Emerald City #109. Viitattu 6.6.2011 www.emcit.com/emcit109.shtml#Finland
- Halme, J. 2006. Esipuhe. Artikkelit teoksessa Uuskummaa? Modernin fantasian antologia, toim. Halme. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Kirjava.
- Helle Kannila (1896–1972) 2009. Viitattu 28.3.2009 www.kirjainstituutti.fi/kannila.htm.
- Henriksson, S. 2007. Kuubassa toimii pieni, mutta vireä fandom. Bruno Henriquez Perez Tampereella 28.11.2007. Kosmoskynä 4/2007.
- HELLE-ryhmä (Peltonen, Eeva; Eskola, Eija; Koivunen, Hannele) 2011a. Tärkeintä kirjastossa ovat kirjat. Viitattu 31.5.2011 www.fla.fi/kannila/kirjasto/text11.html.
- HELLE-ryhmä (Peltonen, Eeva; Eskola, Eija; Koivunen, Hannele) 2011b. Dekkarit ja moraali. Viitattu 31.5.2011 www.fla.fi/kannila/kirjasto/kirjasto46.html
- HELLE-ryhmä (Peltonen, Eeva; Eskola, Eija; Koivunen, Hannele) 2011c. Kirjastotoimen järjestelyn suuntaviivoja lähitulevaisuudessa maassamme. Viitattu 31.5.2011 www.fla.fi/kannila/kirjasto/kirjasto1.html
- Hirsjärvi, I. 2009. Faniuden siirtymiä. Suomalaisen science fiction -fandomin verkostot. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Huhtala, L. 2006. Kuria ja kurittomuutta: hieman lajeista ja kaanonista. Artikkelit teoksessa Fiktiota! Levottomat genret ja kirjaston arki, toim. Hypén. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

- Hypén, K. 2002. Romaanilainaanostasta sisältöjen tuntijaksi. Turun kaupunginkirjaston kaunokirjallisuusosaston strategian hahmottelua. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.
- Hypén, K. 2006. "...tilata ja järjestää, luetteloida ja varastoida, auttaa lukijoita valitsemaan ja löytämään": kirjastot ja kaunokirjallisuus. Artikkele teoksessa *Fiktiota! Levottomat genret ja kirjaston arki*, toim. Hypén. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Inter Nova. International Science Fiction. 2011. Viitattu 4.6.2011 nova-sf.de/internova/.
- Jerrman, T. 2000. TOP 50. Eli 1900-luvun science fictionin huippuhetket. *Tähtivaeltaja* 2/2000.
- Jämsen, M. 2010. Reaalifantasia fantastisen kirjallisuuden alalajityyppinä. Tampere: Tampereen yliopisto
- Kannila, H. 1967. Kirjavalinnan ongelmia. Ajatustenaiheita kirjastonhoitajille ja muille kirjojen ystäville. Porvoo: WSOY.
- Karpanen, P. & Sirkiä, P. 2005. Avaruusoopperan synty ja spekulatiivisen fiktion tulevaisuus. Science fictionin ajallisesta perspektiivistä. *Kosmoskynä* 2/2005.
- Karppanen, P. 2006a. The Finnish Fandom: All You Need To Know About it. *Cosmos Pen* 2/2006.
- Karppanen, P. 2006b. Sidestream of mainstream. A Look at Current Finnish sf/f. *Cosmos Pen* 2/2006.
- Karppanen, P. 2006c. Turun pääkirjaston scifi- fantasia- ja kauhukokoelmat. *Selvitystyö*. Turku: Turun pääkirjasto.
- Karppanen, P.; Lehtinen V. & Paananen, L. 2008. Entäpä jos... Vaihtoehtohistorian viehäytys. *Kosmoskynä* 2/2008
- Karppanen, P. 2011. What is this sci-fi stuff anyway? Definitions of science fiction and fantasy and some thoughts on the subject. Viitattu 2.6.2011 koti.mbnet.fi/pasenska/quotes/q-scifi.htm.
- Kauranen, R. 2001. Sarjakuvakysymys. Eli kuinka viattomia vieteltiin 1950-luvun Suomessa. *Sarjainfo* 2/2001.
- Koivula, T. 2011. UTUonline. Vampyyrien evoluutio. Viitattu 5.6.2011 www.utuonline.fi/sisalto/asiantuntija/vampyyrien_evoluutio.html.
- Koponen, J. 2000. Mielikuvituksen mestarit. Jyväskylä: Atena.
- Lehtonen, K. 2000. Televisiohaastattelu 18.8.2000. MTV.
- Länkinen, T. 2007. Pamfletti: Naisten suosikit pääsevät kirjastoon, porno ei. *Helsingin Sanomat* 20.11.2007. Viitattu 31.5.2011 www.hs.fi/kulttuuri/artikkeli/Pamfletti+Naisten+suosikit+pääsevät+kirjastoon+porno+ei/1135231980522
- Mäyrä, F. 2005. Nopea viillos kauhuun. Artikkelele julkaisussa *Ulkomaisia kauhukirjailijoita*, toim. Halme & Nummelin. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Mendelssohn, F. 2008. *Rhetorics of fantasy*. Middletown: Wesleyan University Press.
- Meriranta, M. 1984. Valistuksellisen kirjavalintamme juuret. Kirjavalintakysymykset Kansanvalistusseuran kansankirjastotoiminnassa 1874–1918. Helsinki: Kirjastopalvelu.
- Mogensen, K. 2007. Introduction, Artikkelele teoksessa *Creatures of Glass and Light*. New European Stories of the Fantastic. Odense: Science Fiction Cirkeln.
- Paananen, L. 2011. Kuulumisia kirjamaailmasta. *Spin* 1/2011.

- Palmgren, R. 1963. Toivon ja pelon utopiat. Helsinki: Kansankulttuuri.
- Peltonen, L. 1993. Kaikkien aikojen kuningas. Aikakone 2/1993.
- Perttola, L. 2006. Kaunokirjallisuuden sisällönkuvailun ja hyllyluokituksen hyödyntäminen tietopalvelussa. Käytännön ratkaisut Turun kaupunginkirjastossa. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu.
- Pettersson, B. 2006. Yleisöluento 18.8.2006. About the mysteries of borders between genres. Finncon 2006.
- Purhonen, T. 2011. Epätoivoa ja huipputeknologiaa. Lyhyt johdatus kybepunkin maailmaan. Spin 1/2011.
- Raivio, J. 1992. Kaunokirjallisuuden luokituksista. Kirjastotiede ja informatiikka 11.
- Ranganathan, S. R. 1931. The Five Laws of Library Science. London: Edward Goldston Ltd. Viitattu 5.6.2011 arizona.openrepository.com/arizona/handle/10150/105454.
- Saarti, J. 1996. Romaanit hukassa? Kertomakirjallisuuden hyllyluokituksen vaikutus kirjastonkäyttöön ja kertomakirjallisuuden lainaukseen. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Saloranta, T. 2010. Esipuhe. Artikkeliteoksessa URS Antologia. Tampere: Kustannus Hauenleuka.
- Saloranta, T. 2011. Esipuhe. Artikkeliteoksessa Pimeyden reunalla ja muita uusrahvaanomaisia kertomuksia. Turku: Turun yliopiston tietekulttuurikabinetti ry.
- Sirkiä, P. 2003. "Onko Suomessa hyvän science fictionin harrastajia?". Osa 1: Kuka oli Lassi Pietari Huttunen? Portti 4/2003.
- Sirkiä, P. 2004. "Ystäväni science fiction". Osa 2: Ensimmäinen suomalainen julkisuudessa käyty SF-keskustelu kevättalvella 1954 Ylioppilaslehdessä. Portti 1/2004.
- Sinisalo, J. 2004. Fantasia lajityyppinä ja kirjailijan työvälineenä. Artikkeliteoksessa Fantasia monet maailmat, toim. Hirsjärvi & Kovala. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Sinisalo, J. 2005. Introduction. Artikkeliteoksessa The Dedalus Book of Finnish Fantasy, toim. Sinisalo. Sawtry: Dedalus.
- Sisättö V. 2006. Mitä on spekulatiivinen fiktio? Artikkeliteoksessa Kirjoita kosmos! Opas spekulatiivisen fiktion kirjoittamiseen. Turku: Suomen Tieteiskirjoittajat ry. ja Turun yliopiston tietekulttuurikabinetti ry.
- Sisättö, V. 2004. Tieteiskirjallisuus. Artikkeliteoksessa Ulkomaisia tieteiskirjailijoita 1, toim. Sisättö & Jerrman. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Turun kaupunginkirjasto 2011. Kaunokirjallisuuden sisältöön perustuva luokitus. Viitattu 5.6.2011 www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=35772
- URS.fi 2011. Uusrahvaanomainen spekulatiivinen fiktio. Viitattu 6.6.2011 urs.fi.
- Wilson, M. 2011. Definitions of Science Fiction. Viitattu 5.6.2011 scifi.about.com/od/scififantasy101/a/SCIFI_defs_2.htm
- Ykspetäjä, K. 1998. Amerikkalaisia myyttejä eheyttävä tieteyssatu. Tähtien sota -ilmiö Yhdisvalloissa 1976–1978. Turku: Turun yliopisto.
- Ykspetäjä, T. 2006. Reaalifantasiaa. Kosmoskynä 3/2006

Ward Shelley: The History of Science Fiction

Yhdistetyt asiantuntijalistat (sivu 1/4)

Teos	Blommila	Hirsjärvi	Lehtonen	Leikomaa	Leppänen	Rantala	Soikkeli	Kokoelmassa suomenksi	Kokoelmassa englanniksi	löytyy suomeksi	ei löydy suomeksi	ei sovellu	löytyy englanniksi	ei löydy englanniksi	ei sovellu
Adams, Douglas: Linnunradan käsikirja liftareille		x	x	x	x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Adams, Richard: Ruohometsän kansa					x	x		kyllä	kyllä	1			1		
Aldiss, Brian: Heliiconia-trilogia	x		x		x		x	kyllä	kyllä	1			1		
Asimov, Isaac Säättö-trilogia (Säättö, Säättö ja Imperiumi, Toinen Säättö)		x	x	x	x	x		kyllä	kyllä	1			1		
Atwood, Margaret: Orjattaresi (The Handmaid's Tale)		x	x				x	kyllä	kyllä	1			1		
Auer, Ilkka: Lumen ja jään maa -sarja (kolme romaania)				x				kyllä	-	1					1
Ballard, J.G.: Crash	x		x					kyllä	kyllä	1			1		
Ballard, J.G.: Kingdom Come			x					-	kyllä		1		1		
Ballard, J.G.: Millennium People			x					-	kyllä		1		1		
Ballard, J.G.: Super-Cannes			x					kyllä	kyllä	1			1		
Ballard, J.G.: The Atrocity Exhibition	x		x					-	ei		1			1	
Banks, Iain M.: Kulttuuri-sarja (suomennettu 4 romaania)			x	x	x	x	x	kyllä	ei	1				1	
Banks, Iain M.: The Algebraist (suom. Algebraisti 2008)			x					kyllä	ei	1				1	
Banks, Iain M.: Matter (huom. Kulttuuri-romani)			x					-	kyllä		1			1	
Baxter, Stephen: Time Ships (ei suomennettu)	x		x					-	ei		1			1	
Bayley, Barrington J.: Zen-ase	x							kyllä	ei	1				1	
Bear, Greg: Veren musiikkia			x					kyllä	kyllä	1			1		
Bellamy, Edward: Vuonna 2000 (Looking backward)		x						kyllä	ei	1				1	
Bester, Alfred: Murskattu mies					x			kyllä	ei	1				1	
Bester, Alfred: Määränpäänä tähdet (Stars my destination aka Tiger! Tiger!)		x	x		x			kyllä	kyllä	1			1		
Bradbury, Ray: Fahrenheit 451 (Fahrenheit 451)		x	x		x		x	kyllä	kyllä	1			1		
Bradbury, Ray: Marsin aikakirjat (The Martian Chronicles)		x			x	x		kyllä	ei	1				1	
Brunner, John: Stand On Zanzibar	x							-	ei		1			1	
Brunner, John: The Sheep Look Up	x		x					-	ei		1			1	
Burroughs, Edgar Rice: Mars-sarja				x				kyllä	ei	1				1	
Butler, Octavia E.: Xenogenesis-trilogia		x				x		kyllä	ei	1				1	
Cadigan, Pat: Synners		x						-	ei		1			1	
Capek, Karel: Salamantisota (Valka s mloky)		x	x				x	kyllä	ei	1				1	
Card, Orson Scott: Alvin-sarja				x				kyllä	ei	1				1	
Card, Orson Scott: Ender-sarja (Ender, Kuolleiden puolustaja, Kansanmurha)		x	x	x	x		x	ei	ei		1			1	
Chapman, Stepan: Troikka	x							kyllä	ei	1				1	
Cherryh, C.J.: Cyteen							x	-	ei		1			1	
Chiang, Ted: Stories Of Your Life And Other Stories	x							-	kyllä		1		1		
Clarke, Arthur C.: 2001 Avarusseikkailu (2001 Space Odyssey)		x	x	x	x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Clarke, Arthur C.: Lapsuuden loppu (Childhood's end)		x	x	x	x	x	x	kyllä	ei	1				1	
Clarke, Susanna: Jonathan Strange ja herra Norrell (Jonathan Strange & Mr. Norrell)				x			x	kyllä	kyllä	1			1		
Cooper, Susan: Pimeä nousee -sarja				x				kyllä	ei	1				1	
Crowley, John: Little, Big	x							-	ei		1			1	
Delany, Samuel R.: Dhalgren (ei suomennettu)	x		x					-	ei		1			1	
Dick, Philip K.: Hämärän vartija (A Scanner Darkly)	x	x	x		x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Dick, Philip K.: Oraakkelin kirja	x		x		x	x		kyllä	kyllä	1			1		
Disch, Thomas M.: Camp Concentration (ei suomennettu)	x		x					-	kyllä		1		1		
Doctorow, Cory: Little Brother				x				-	ei		1			1	
Doctorow, Cory: Someone Comes to town, Someone Leaves Town				x				-	ei		1			1	
Donaldson, Stephen R.: The Chronicles of Thomas Covenant	x							-	ei		1			1	
Donaldson, Stephen R.: The Unbeliever-sarja	x							-	ei		1			1	
Dowling, Terry: Richard Delap & Gil Lamont (toim.): Ellison, Harlan: The Essential Ellison	x							-	ei		1			1	
Duncan, Hal: Vellum	x		x					kyllä	kyllä	1			1		
Duncan, Hal: Ink			x					kyllä	ei	1				1	
Dunsany, Lordi: Haltimaan kuninkaantytär	x			x	x	x		kyllä	ei	1				1	
Egan, Greg: Permutation City	x							-	ei		1			1	
Ellison, Harlan (toim.): Dangerous Visions (ei suomennettu)			x					-	ei		1			1	
Farmer, Philip Jose: Elämän ja kuoleman virta	x							kyllä	ei	1				1	
Forward, Robert: Lohikäärmeen muna							x	kyllä	ei	1				1	
Gaiman, Neil & Pratchett, Terry: Hyviä enteitä				x				kyllä	ei	1				1	
Gaiman, Neil: Sandman-sarja (sarjakuva)				x		x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Gaiman, Neil: Unohdetut jumalat				x				kyllä	ei	1				1	
Gaiman, Neil: Coraline				x				kyllä	kyllä	1			1		
Gentle, Mary: White Crow (neliosainen sarja)		x						-	ei		1			1	
Gibson, William: Neurovelho	x		x	x	x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Gillman, Charlotte Perkins: Herland (on suomennettu)		x				x		kyllä	kyllä	1			1		
Goldman, William: Princess Bride				x				-	kyllä		1		1		
Haldeman, Joe: Forever Peace				x				-	ei		1			1	
Haldeman, Joe: Loputon sota (Forever War)				x	x		x	kyllä	kyllä	1			1		
Harris, Robert: Kolmannen valtakunnan salaisuus (Fatherland)					x			kyllä	kyllä	1			1		
Harrison, M. John: Valo (Light)	x		x					kyllä	kyllä	1			1		
Harrison, M. John: Nova Swing (Nova Swing)			x					kyllä	kyllä	1			1		
Harrison, M. John: Viriconium	x							-	ei		1			1	
Heinlein, Robert: Starship Troopers				x				-	kyllä		1		1		
Heinlein, Robert: Stranger in a Strange Land				x				-	kyllä		1		1		
Herbert, Frank: Dyyni-sarja (kolme osaa)			x		x	x	x	kyllä	ei	1				1	
Hobb, Robin: Salamurhaaja-trilogia				x	x			kyllä	ei	1				1	

Yhdistetyt asiantuntijalistat (sivu 2/4)

Teos	Blommila	Hirsjärvi	Lehtonen	Leikomaa	Leppänen	Rantalaaho	Soikkeli	Kokoelmassa suomenksi	Kokoelmassa englanniksi	löytyy suomeksi	ei löydy suomeksi	ei sovellu	löytyy englanniksi	ei löydy englanniksi	ei sovellu
Holdstock, Robert: Alkumetsä	x						x	kyllä	ei	1				1	
Howard, Robert E.: Conan -sarja				x				ei	kyllä		1		1		
Hoyle, Fred: Los Angeles ei vastaa							x	kyllä	ei	1				1	
Hughart, Barry: Bridge of Birds				x		x		-	ei			1		1	
Hughart, Barry: The Chronicles of Master Li and Number Ten Ox-sarja	x							-	ei			1		1	
Huxley, Aldous: Uljas uusi maailma (Brave new world)		x	x		x	x	x	kyllä	ei	1				1	
Ings, Simon: Kuuma pää							x	kyllä	kyllä	1			1		
Ings, Simon: Rautakalan kaupunki			x					kyllä	ei	1				1	
Irvin, Robert: Tuhannen ja yhden yön painajainen	x							kyllä	ei	1				1	
Isomäki, Risto: Sarasvatın hiekkaa						x		kyllä	-	1					1
Jansson, Tove: Muumi-kirjat (12 romaania)				x		x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Jeter, K.W.: Tohtori Kyy	x							kyllä	ei	1				1	
Jones, Diana Wynne: Chrestomanci-sarja (suomennettu romaani Noidan veli)						x		kyllä	ei	1				1	
Jones, Diana Wynne: Dalemark-sarja (ei suomennettu)						x		-	ei			1		1	
Jones, Diana Wynne: Howl's Castle-sarja						x		kyllä	ei	1				1	
Jones, Diana Wynne: Noidan veli				x				kyllä	-	1					1
Jones, Diana Wynne: Tuli ja myrkykatko (Fire and Hemlock)				x				kyllä	ei	1				1	
Jones, Gwyneth: Bold as love (neliosainen sarja)		x				x		-	ei			1		1	
Jääskeläinen, Pasi Ilmari: Taivaalta pudonnut eläintarha						x		kyllä	-	1					1
Jääskeläinen, Pasi Ilmari: Lumikko						x		kyllä	-	1					1
Kay, Guy Gavriel: Tigana				x				kyllä	ei	1				1	
Krohn, Leena: Oofirin kultaa						x		kyllä	-	1					1
Krohn, Leena: Tainaron						x	x	kyllä	-	1					1
Krohn, Leena: Pereat mundus						x		kyllä	-	1					1
Krohn, Leena: Unelmakuolema						x		kyllä	-	1					1
Kushner, Ellen: Sworsplay				x				-	ei			1		1	
Kushner, Ellen: Privilege of the Sword				x				-	ei			1		1	
Kushner, Ellen: Thomas Riiminiekkä				x				kyllä	kyllä	1			1		
LeGuin, Ursula K.: Kahdesti haarautuva puu (The Telling)						x		kyllä	ei	1				1	
LeGuin, Ursula K.: Maameren tarinat				x	x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
LeGuin, Ursula K.: Osattomien planeetta (The Dispossessed)	x	x		x		x		kyllä	ei	1				1	
LeGuin, Ursula K.: Pimeyden vasen käsi (The Left Hand of Darkness)	x	x		x		x		kyllä	kyllä	1			1		
Leiber, Fritz: Lankhmarin varkaat				x				kyllä	ei	1				1	
Leinonen, Anne: Valkeita lankoja						x		kyllä	-	1					1
Lem, Stanislaw: Kyberias (Cyberiad)		x	x	x		x	x	kyllä	ei	1				1	
Lem, Stanislaw: Solaris		x	x	x	x	x	x	kyllä	ei	1				1	
Lessing, Doris: Shikasta-sarja (5 romaania)		x			x			kyllä	ei	1				1	
Lewis, C.S.: Narnia-sarja					x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Link, Kelly: Magic for beginners (novellikokoelma)						x		-	ei			1		1	
London, Jack: Rautakorko (The Iron Heel)		x						kyllä	ei	1				1	
Loriga, Ray: Tokio ei välitä meistä enää	x							kyllä	ei	1				1	
Lovecraft, H.P.: Kuiskaus pimeässä (H.P. Lovecraftin kootut teokset I)					x	x		kyllä	-	1					1
Lukianos: Tosi tarinoita		x						ei	ei					1	
MacLeod, Ken: Fall Revolution-sarja	x							kyllä	ei	1				1	
Martin, George R.R.: Tulen ja jään laulu -sarja				x	x			kyllä	kyllä	1			1		
Martinson, Harry: Anlara (Anlara)		x				x	x	kyllä	ei	1				1	
McDonald, Ian: Brasyl	x		x					-	kyllä			1			
McDonald, Ian: River of Gods			x					-	ei			1		1	
MacLeod, Ken: Execution channel			x					-	ei			1		1	
MacLeod, Ken: Night Sessions			x					-	ei			1		1	
MacLeod, Ken: Tähtijaosto							x	kyllä	-	1					1
Bujold, Lois McMaster: Vorkosigan-sarja (suomennettu yksi romaani)					x			kyllä	ei	1				1	
Mieville, China: Iron Council			x			x		-	kyllä			1			
Mieville, China: Perdido Street Station	x		x	x		x		-	kyllä			1	1		
Mieville, China: The Scar						x		-	kyllä			1			
Miller, Walter M.: Viimeinen kiitosyymni (A Canticle for Leibowitz)		x	x	x	x			kyllä	ei	1				1	
Miyazaki, Hayao: Tuulen laakson Nausicaä (sarjakuva)				x				kyllä	ei	1				1	
Moorcock, Michael: Elric Melnibonelainen				x				kyllä	ei	1				1	
Moorcock, Michael: Jerry Cornelius-sarja (ei suomennettu)	x		x					-	ei			1		1	
Moorcock, Michael: Maailmantuskan soturi				x				kyllä	ei	1				1	
Morris, William: Ihannemaa (News from nowhere)		x						kyllä	ei			1		1	
Nielsen, Niels E.: Vartija (Vogteren)		x						kyllä	ei	1				1	
Nieminen, Tero & Salminen, Anne: Nimbus ja tähdet						x		kyllä	-	1				1	
Niven, Larry: Rengasmaailma-sarja (Ringworld, suomennettu yksi romaani)		x	x		x			kyllä	ei	1				1	
Noon, Jeff: Nymphomation	x							-	ei			1		1	
Noon, Jeff: Pixel Juice (ei suomennettu)			x					-	ei			1		1	
Orwell, George: Vuonna 1984 (Nineteen eighty-four)		x	x		x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Peltoniemi, Sari: Ainakin tuhat laivaa						x		kyllä	-	1					1
Peltoniemi, Sari: Hirvi						x		kyllä	-	1					1
Peltoniemi, Sari: Suomi						x		kyllä	-	1					1
Poe, Edgar Allan: Kootut teokset		x						kyllä	kyllä	1			1		
Pohl, Frederik & Kornbluth, C.M.: Avaruuden kauppaneijat (The Space Merchants)			x					kyllä	kyllä	1			1		

Yhdistetyt asiantuntijalistat (sivu 3/4)

Teos	Blommila	Hirsjärvi	Lehtonen	Leikomaa	Leppänen	Rantalaiho	Soikkeli	Kokoelmissa suomenksi	Kokoelmissa englanniksi	löytyy suomeksi	ei löydy suomeksi	ei sovellu	löytyy englanniksi	ei löydy englanniksi	ei sovellu
Pohl, Frederik: Avaruuden portti					x			kyllä	ei	1				1	
Pohl, Frederik: Plusmies						x		kyllä	ei	x	1			1	
Powers, Tim: Declare	x							-	ei			1		1	
Pratchett, Terry: Kiekkomaailma-sarja				x		x		kyllä	ei	1				1	
Pullman, Philip: Universumin tomu -sarja				x				kyllä	kyllä	1			1		
Pynchon, Thomas: Gravity's Rainbow (ei suomennettu)	x	x	x					-	kyllä		1			1	
Reynold, Alastair: Ilmestysten avaruus -sarja					x			kyllä	kyllä	1			1		
Reynolds, Alastair: Kuulukaupunki	x							kyllä	kyllä	1			1		
Reynolds, Alastair: The Prefect (suom. 2009 Prefekti)			x					kyllä	kyllä	1			1		
Reynolds, Alastair: Pushing Ice			x					-	kyllä		1		1		
Reynolds, Alastair: House of Suns (suom. 2010 Aurinkojen huone)			x					kyllä	ei	1				1	
Ridley, Phillip: Demonit (In the eyes of Mr. Fury)							x	kyllä	ei	1				1	
Robinson, Kim Stanley: Mars-sarja						x		-	ei		1			1	
Robinson, Kim Stanley: The Years of Rice and Salt	x							-	ei		1			1	
Robson, Justina: Mappa Mundi		x						-	ei		1			1	
Robson, Justina: Quantum Gravity -sarja				x				-	ei		1			1	
Rowling, J.K.: Harry Potter -sarja					x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Russ, Joanna: Naisten planeetta		x	x		x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Ryman, Geoff: Air						x		-	ei		1			1	
Ryman, Geoff: The Child Garden		x		x		x		-	ei		1			1	
Ryman, Geoff: The Warrior Who Carried Life				x				-	ei		1			1	
Ryman, Geoff: The Year of Rice and Salt						x		-	ei		1			1	
Sandman-Lilius, Irmelin: Fru Sola -sarja (suomennettu)						x		-	ei		1			1	
Shelley, Mary: Frankenstein (Frankenstein)		x			x		x	kyllä	kyllä	1			1		
Shepard, Lucius: Life During Wartime (ei suomennettu)	x		x					-	ei		1			1	
Silverberg, Robert (toim.): Huomispäivän maailmat (Tomorrow's Worlds)		x						kyllä	ei	1				1	
Simak, Clifford: City	x	x	x				x	kyllä	ei	1				1	
Simmons, Dan: Hyperion	x	x	x	x	x		x	kyllä	kyllä	1			1		
Simmons, Dan: Hyperionin tuho				x	x			kyllä	kyllä	1			1		
Simmons, Dan: Endymion					x			kyllä	ei	1				1	
Simmons, Dan: Endymionin nousu					x			kyllä	kyllä	1			1		
Sinisalo, Johanna: Ennen päivänlaskua ei voi				x	x	x		kyllä	kyllä	1			1		
Sinisalo, Johanna: Kädettömiä kuninkaat						x		kyllä	-	1					1
Sinisalo, Johanna: Sankarit						x		kyllä	-	1					1
Smith, Cordwainer: Planeetta nimeltä Shajol (The Best of Smith, Cordwainer)		x	x		x		x	kyllä	ei	1				1	
Spinrad, Norman: Jack Barron			x					kyllä	ei	1				1	
Stapledon, Olaf: Viimeiset ja ensimmäiset				x	x			kyllä	ei	1				1	
Stephenson, Neal: Anathem			x					-	kyllä		1		1		
Stephenson, Neal: Snow Crash				x				-	ei		1			1	
Stephenson, Neal: The Baroque Cycle-sarja	x		x					-	ei		1			1	
Sterling, Bruce (toim.): Peililasit (Mirrorshades)		x	x				x	kyllä	ei	1				1	
Stewart, Sean: Matkijalintu				x				kyllä	ei	1				1	
Stewart, Sean: Cloud's End				x				-	ei		1			1	
Stevenson, Robert Louis: Tohtori Jekyll ja herra Hyde					x			kyllä	kyllä	1			1		
Stoker, Bram: Dracula					x		x	kyllä	kyllä	1			1		
Stross, Charles: Accelerando	x							-	ei		1			1	
Stross, Charles: Singularity Sky			x					-	ei		1			1	
Stross, Charles: Iron Sunrise			x					-	ei		1			1	
Strugatski, Arkadi & Boris: Hankalaa olla jumala		x						kyllä	ei	1				1	
Strugatski, Arkadi & Boris: Stalker		x	x	x	x	x	x	kyllä	ei	1				1	
Sturgeon, Theodore: Enemmän kuin ihminen			x				x	kyllä	kyllä	1			1		
Swainston, Steph: No Present Like Time			x					-	ei		1			1	
Swainston, Steph: The Modern War			x					-	ei		1			1	
Swainston, Steph: The Year of Our War			x					kyllä	ei	1				1	
Tepper, Sheri S.: Portti naisten maahan (The Gate to Women's Country)		x				x		kyllä	ei	1				1	
Tepper, Sheri: Gibbon's Decline and Fall						x		-	kyllä		1		1		
Tepper, Sheri: Ruohojen maa					x			kyllä	ei	1				1	
Tepper, Sheri: Six Moon Dance					x			-	ei		1			1	
Tepper, Sheri: The Family Tree					x			-	ei		1			1	
Tepper, Sheri: The Margarets						x		-	ei		1			1	
Tiptree, James jr: Hävittäjä (Up the Walls of the World)		x						kyllä	ei	1				1	
Tolkien, J.R.R.: Hobitti				x	x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Tolkien, J.R.R.: Maamies ja lohikäärme (Farmer Giles of Ham)						x		kyllä	kyllä	1			1		
Tolkien, J.R.R.: Puu ja lehti (Tree and leaf)						x		kyllä	ei	1				1	
Tolkien, J.R.R.: Silmarillion				x	x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Tolkien, J.R.R.: Taru Somusten Herrasta				x	x	x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Vandermeer, Jeff: Pyhimysten ja mielipuolten kaupunki (City of Saints and Madmen)	x		x	x				kyllä	ei	1				1	
Vandermeer, Jeff: Shriek			x			x		-	ei		1			1	
Varley, John: Gaea-trilogia (ei suomennettu)			x					-	ei		1			1	
Varley, John: Hyvästi, Robisonon Crusoe							x	kyllä	ei	1				1	
Watts, Peter: Blindsight	x							-	ei		1			1	
Watts, Peter: Rifters-sarja	x							-	ei		1			1	

Yhdistetyt asiantuntijalistat (sivu 4/4)

Teos	Blommila	Hirsjärvi	Lehtonen	Leikomaa	Leppänen	Rantalaiho	Soikkeli	Kokoelmassa suomenksi	Kokoelmassa englanniksi	löytyy suomeksi	ei löydy suomeksi	ei sovellu	löytyy englanniksi	ei löydy englanniksi	ei sovellu
Wells, H.G.: Aikakone					x	x		kyllä	ei	1				1	
Wells, H.G.: Maailmojen sota					x	x		kyllä	kyllä	1			1		
Wells, H.G.: Tohtori Moreaun saari					x	x		kyllä	kyllä	1			1		
Verne, Jules: Matka maan keskipisteeseen (A Journey To The Centre Of The Earth)						x		kyllä	kyllä	1			1		
Verne, Jules: Sukelluslaivalla maapallon ympäri (20 000 Leagues Under The Sea)						x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Verronen, Maarit: Karsintavaihe						x		kyllä	-	1					1
White, T.S.: Once and Future King				x				-	ei			1		1	
Whittemore, Edward: Quin's Shanghai Circus	x							-	ei			1		1	
Whittemore, Edward: The Jerusalem Quartet-sarja	x							-	ei			1		1	
Willis, Connie: Firewatch (novellikokoelma, ei suomennettu)						x		-	ei			1		1	
Willis, Connie: Tuomiopäivän kirja						x		kyllä	ei	1				1	
Wolfe, Gene: The Book of the New Sun-sarja	x		x					-	ei			1		1	
Vonnegut, Kurt: Kissan kehto (The Cat's Cradle)		x						kyllä	kyllä	1			1		
Vonnegut, Kurt: Teurastamo 5 eli Lasten ritiretki (Slaughterhouse N.o 5)		x	x				x	kyllä	kyllä	1			1		
Vonnegut, Kurt: Titanin sciroconit (The Sirens of Titan)		x	x					kyllä	ci	1				1	
Wyndham, John: Triffidien kapina			x					kyllä	kyllä	1			1		
Zamjatin, Jevgeni: Me (My)		x				x	x	kyllä	kyllä	1			1		
Zelazny, Roger: Amberin kronikat (10-osainen sarja)					x			-	kyllä			1			1
Zelazny, Roger: Amberin yhdeksän prinssiä				x				kyllä	-	1					1
Zelazny, Roger: Avalonin luodit				x				kyllä	-	1					1
Yhteensä										154	4	78	76	140	20

Yhdistetyt asiantuntijalistat järjestettynä mainintojen mukaan (sivu 1/5)

Mainintoja	Teos	Kokoelmassa suomenksi	Kokoelmassa englanniksi	löytyy suomeksi	ei löydy suomeksi	ei sovellu	löytyy englanniksi	ei löydy englanniksi	ei sovellu	Huom.
6	Adams, Douglas: Linnunradan käsikirja liftareille	kyllä	kyllä	1			1			
6	Clarke, Arthur C.: 2001 Avaruusseikkailu (2001 Space Odyssey)	kyllä	kyllä	1			1			
6	Clarke, Arthur C.: Lapsuuden loppu (Childhood's end)	kyllä	ei	1				1		
6	Dick, Philip K.: Hämärän vartija (A Scanner Darkly)	kyllä	kyllä	1			1			
6	Gibson, William: Neurovelho	kyllä	kyllä	1			1			
6	Lem, Stanislaw: Solaris	kyllä	ei	1				1		
6	Simmons, Dan: Hyperion	kyllä	kyllä	1			1			
6	Strugatski, Arkadi & Boris: Stalker	kyllä	ei	1				1		
5	Asimov, Isaac Säätiö-trilogia (Säätiö, Säätiö ja Imperiumi, Toinen Säätiö)	kyllä	kyllä	1			1			
5	Banks, Iain M.: Kulttuuri-sarja (suomennettu 4 romaania)	kyllä	ei	1				1		1)
5	Card, Orson Scott: Ender-sarja (Ender, Kuolleiden puolustaja, Kansanmurha)	ei	ei		1			1		2)
5	Huxley, Aldous: Uljas uusi maailma (Brave new world)	kyllä	ei	1				1		
5	Lem, Stanislaw: Kyberias (Cyberiada)	kyllä	ei	1				1		
5	Orwell, George: Vuonna 1984 (Nineteen eighty-four)	kyllä	kyllä	1			1			
5	Russ, Joanna: Naisten planeetta	kyllä	kyllä	1			1			
4	Aldiss, Brian: Helliconia-trilogia	kyllä	kyllä	1			1			
4	Bradbury, Ray: Fahrenheit 451 (Fahrenheit 451)	kyllä	kyllä	1			1			
4	Dick, Philip K.: Oraakkelin kirja	kyllä	kyllä	1			1			
4	Dunsany, Lordi: Haltiamaan kuninkaantytär	kyllä	ei	1				1		
4	Herbert, Frank: Dyyni-sarja (kolme osaa)	kyllä	ei	1				1		
4	LeGuin, Ursula K.: Maameren tarinat	kyllä	kyllä	1			1			
4	LeGuin, Ursula K.: Osattomien planeetta (The Dispossessed)	kyllä	ei	1				1		
4	LeGuin, Ursula K.: Pimeyden vasen käsi (The Left Hand of Darkness)	kyllä	kyllä	1			1			
4	Mieville, China: Perdido Street Station	-	kyllä			1	1			
4	Miller, Walter M.: Viimeinen kiitosyhmni (A Canticle for Leibowitz)	kyllä	ei	1				1		
4	Simak, Clifford: City	kyllä	ei	1				1		
4	Smith, Cordwainer: Planeetta nimeltä Shajol (The Best of Smith, Cordwainer)	kyllä	ei	1				1		
4	Tolkien, J.R.R.: Hobitti	kyllä	kyllä	1			1			
4	Tolkien, J.R.R.: Silmarillion	kyllä	kyllä	1			1			
4	Tolkien, J.R.R.: Taru Sormusten Herrasta	kyllä	kyllä	1			1			
3	Atwood, Margaret: Orjattaresi (The Handmaid's Tale)	kyllä	kyllä	1			1			
3	Bester, Alfred: Määränpäänä tähdet (Stars my destination aka Tiger! Tiger!)	kyllä	kyllä	1			1			
3	Bradbury, Ray: Marsin aikakirjat (The Martian Chronicles)	kyllä	ei	1				1		
3	Capek, Karel: Salamantisota (Valka s mloky)	kyllä	ei	1				1		
3	Gaiman, Neil: Sandman-sarja (sarjakuva)	kyllä	kyllä	1			1			3)
3	Haldeman, Joe: Loputon sota (Forever War)	kyllä	kyllä	1			1			
3	Jansson, Tove: Muumi-kirjat (12 romaania)	kyllä	kyllä	1			1			
3	Lewis, C.S.: Narnia-sarja	kyllä	kyllä	1			1			
3	Martinson, Harry: Aniara (Aniara)	kyllä	ei	1				1		
3	Niven, Larry: Rengasmaailma-sarja (Ringworld, suomennettu yksi romaani)	kyllä	ei	1				1		
3	Pynchon, Thomas: Gravity's Rainbow (ei suomennettu)	-	kyllä			1		1		
3	Rowling, J.K.: Harry Potter -sarja	kyllä	kyllä	1			1			
3	Ryman, Geoff: The Child Garden	-	ei			1		1		
3	Shelley, Mary: Frankenstein (Frankenstein)	kyllä	kyllä	1			1			
3	Sinisalo, Johanna: Ennen päivänlaskua ei voi	kyllä	kyllä	1			1			4)
3	Sterling, Bruce (toim.): Peililasit (Mirrorshades)	kyllä	ei	1				1		
3	Vandermeer, Jeff: Pyhimysten ja mielipuolten kaupunki (City of Saints and Madmen)	kyllä	ei	1				1		
3	Vonnegut, Kurt: Teurastamo 5 eli Lasten ritiretki (Slaughterhouse N.o 5)	kyllä	kyllä	1			1			
3	Zamjatin, Jevgeni: Me (My)	kyllä	kyllä	1			1			
2	Adams, Richard: Ruuhometsän kansa	kyllä	kyllä	1			1			

Yhdistetyt asiantuntijalistat järjestettynä mainintojen mukaan (sivu 2/5)

Mainintoja	Teos	Kokoelmassa suomenksi	Kokoelmassa englanniksi	löytyy suomeksi	ei löydy suomeksi	ei sovellu	löytyy englanniksi	ei löydy englanniksi	ei sovellu	Huom.
2	Ballard, J.G.: Crash	kyllä	kyllä	1			1			
2	Ballard, J.G.: The Atrocity Exhibition	-	ei			1		1		
2	Baxter, Stephen: Time Ships (ei suomennettu)	-	ei			1		1		
2	Brunner, John: The Sheep Look Up	-	ei			1		1		
2	Butler, Octavia E.: Xenogenesis-trilogia	kyllä	ei	1				1		
2	Clarke, Susanna: Jonathan Strange ja herra Norrell (Jonathan Strange & Mr. Norrell)	kyllä	kyllä	1			1			
2	Delany, Samuel R.: Dhalgren (ei suomennettu)	-	ei			1		1		
2	Disch, Thomas M.: Camp Concentration (ei suomennettu)	-	kyllä			1	1			
2	Duncan, Hal: Vellum	kyllä	kyllä	1			1			
2	Gillman, Charlotte Perkins: Herland (on suomennettu)	kyllä	kyllä	1			1			
2	Harrison, M. John: Valo (Light)	kyllä	kyllä	1			1			
2	Hobb, Robin: Salamurhaaja-trilogia	kyllä	ei	1				1		5)
2	Holdstock, Robert: Alkumetsä	kyllä	ei	1				1		
2	Hughart, Barry: Bridge of Birds	-	ei			1		1		
2	Jones, Diana Wynne: Tuli ja myrkkukatko (Fire and Hemlock)	kyllä	ei	1				1		
2	Krohn, Leena: Tainaron	kyllä	-	1					1	
2	Lovecraft, H.P.: Kuiskaus pimeässä (H.P. Lovecraftin kootut teokset I)	kyllä	-	1					1	
2	Martin, George R.R.: Tulen ja jään laulu -sarja	kyllä	kyllä	1			1			
2	McDonald, Ian: Brasyll	-	kyllä			1	1			
2	Mieville, China: Iron Council	-	kyllä			1	1			
2	Moorcock, Michael: Jerry Cornelius-sarja (ei suomennettu)	-	ei			1		1		6)
2	Pratchett, Terry: Kiekkomaailma-sarja	kyllä	ei	1				1		7)
2	Shepard, Lucius: Life During Wartime (ei suomennettu)	-	ei			1		1		
2	Simmons, Dan: Hyperionin tuho	kyllä	kyllä	1			1			
2	Stapledon, Olaf: Viimeiset ja ensimmäiset	kyllä	ei	1				1		
2	Stephenson, Neal: The Baroque Cycle-sarja	-	ei			1		1		8)
2	Stoker, Bram: Dracula	kyllä	kyllä	1			1			9)
2	Sturgeon, Theodore: Enemmän kuin ihminen	kyllä	kyllä	1			1			
2	Tepper, Sheri S.: Portti naisten maahan (The Gate to Women's Country)	kyllä	ei	1				1		
2	Vandermeer, Jeff: Shriek	-	ei			1		1		
2	Wells, H.G.: Aikakone	kyllä	ei	1				1		
2	Wells, H.G.: Maailmojen sota	kyllä	kyllä	1			1			
2	Verne, Jules: Sukelluslaivalla maapallon ympäri (20 000 Leagues Under The Sea)	kyllä	kyllä	1			1			10)
2	Wolfe, Gene: The Book of the New Sun-sarja	-	ei			1		1		11)
2	Vonnegut, Kurt: Titanin seireenit (The Sirens of Titan)	kyllä	ei	1				1		
1	Auer, Ilkka: Lumen ja jään maa -sarja (kolme romaania)	kyllä	-	1					1	
1	Ballard, J.G.: Kingdom Come	-	kyllä			1	1			
1	Ballard, J.G.: Millennium People	-	kyllä			1	1			
1	Ballard, J.G.: Super-Cannes	kyllä	kyllä	1			1			
1	Banks, Iain M.: The Algebraist (suom. Algebraisti 2008)	kyllä	ei	1				1		
1	Banks, Iain M.: Matter (huom. Kulttuuri-romaanii)	-	kyllä			1		1		
1	Bayley, Barrington J.: Zen-ase	kyllä	ei	1				1		
1	Bear, Greg: Veren musiikkia	kyllä	kyllä	1			1			
1	Bellamy, Edward: Vuonna 2000 (Looking backward)	kyllä	ei	1				1		
1	Bester, Alfred: Murskattu mies	kyllä	ei	1				1		
1	Brunner, John: Stand On Zanzibar	-	ei			1		1		
1	Burroughs, Edgar Rice: Mars-sarja	kyllä	ei	1				1		12)
1	Cadigan, Pat: Synners	-	ei			1		1		
1	Card, Orson Scott: Alvin-sarja	kyllä	ei	1				1		13)
1	Chapman, Stepan: Troikka	kyllä	ei	1				1		
1	Cherryh, C.J.: Cyteen	-	ei			1		1		
1	Chiang, Ted: Stories Of Your Life And Other Stories	-	kyllä			1	1			
1	Cooper, Susan: Pimeä nousee -sarja	kyllä	ei	1				1		14)

Yhdistetyt asiantuntijalistat järjestettynä mainintojen mukaan (sivu 3/5)

Mainintoja	Teos	Kokoelmassa suomenksi	Kokoelmassa englanniksi	löytyy suomeksi	ei löydy suomeksi	ei sovellu	löytyy englanniksi	ei löydy englanniksi	ei sovellu	Huom.
1	Crowley, John: Little, Big	-	ei			1		1		
1	Doctorow, Cory: Little Brother	-	ei			1		1		
1	Doctorow, Cory: Someone Comes to town, Someone Leaves Town	-	ei			1		1		
1	Donaldson, Stephen R.: The Chronicles of Thomas Covenant	-	ei			1		1		15)
1	Donaldson, Stephen R.: The Unbeliever-sarja	-	ei			1		1		
1	Dowling, Terry (toim.): Ellison, Harlan: The Essential Ellison	-	ei			1		1		
1	Duncan, Hal: Ink	kyllä	ei	1				1		
1	Egan, Greg: Permutation City	-	ei			1		1		
1	Ellison, Harlan (toim.): Dangerous Visions (ei suomennettu)	-	ei			1		1		
1	Farmer, Philip Jose: Elämän ja kuoleman virta	kyllä	ei	1				1		
1	Forward, Robert: Lohikäärmeen muna	kyllä	ei	1				1		
1	Gaiman, Neil & Pratchett, Terry: Hyviä enteitä	kyllä	ei	1				1		
1	Gaiman, Neil: Unohdetut jumalat	kyllä	ei	1				1		
1	Gaiman, Neil: Coraline	kyllä	kyllä	1			1			
1	Gentle, Mary: White Crow (neliosainen sarja)	-	ei			1		1		
1	Goldman, William: Princess Bride	-	kyllä			1	1			
1	Haldeman, Joe: Forever Peace	-	ei			1		1		
1	Harris, Robert: Kolmannen valtakunnan salaisuus (Fatherland)	kyllä	kyllä	1			1			
1	Harrison, M. John: Nova Swing (Nova Swing)	kyllä	kyllä	1			1			
1	Harrison, M. John: Viriconium	-	ei			1		1		16)
1	Heinlein, Robert: Starship Troopers	-	kyllä			1	1			
1	Heinlein, Robert: Stranger in a Strange Land	-	kyllä			1	1			
1	Howard, Robert E.: Conan -sarja	ei	kyllä	1				1		17)
1	Hoyle, Fred: Los Angeles ei vastaa	kyllä	ei	1				1		
1	Hughart, Barry: The Chronicles of Master Li and Number Ten Ox-sarja	-	ei			1		1		18)
1	Ings, Simon: Kuuma pää	kyllä	kyllä	1			1			
1	Ings, Simon: Rautakalan kaupunki	kyllä	ei	1				1		
1	Irvin, Robert: Tuhannen ja yhden yön painajainen	kyllä	ei	1				1		
1	Isomäki, Risto: Sarasvatin hiekkaa	kyllä	-	1					1	
1	Jeter, K.W.: Tohtori Kyy	kyllä	ei	1				1		
1	Jones, Diana Wynne: Chrestomanci-sarja (suomennettu romaani Noidan veli)	kyllä	ei	1				1		19)
1	Jones, Diana Wynne: Dalemark-sarja (ei suomennettu)	-	ei			1		1		
1	Jones, Diana Wynne: Howl's Castle-sarja	kyllä	ei	1				1		20)
1	Jones, Diana Wynne: Noidan veli	kyllä	-	1					1	
1	Jones, Gwyneth: Bold as love (neliosainen sarja)	-	ei			1		1		
1	Jääskeläinen, Pasi Ilmari: Taivaalta pudonnut eläintarha	kyllä	-	1					1	
1	Jääskeläinen, Pasi Ilmari: Lumikko	kyllä	-	1					1	
1	Kay, Guy Gavriel: Tigana	kyllä	ei	1				1		
1	Krohn, Leena: Oofirin kultaa	kyllä	-	1					1	
1	Krohn, Leena: Pereat mundus	kyllä	-	1					1	
1	Krohn, Leena: Unelmakuolema	kyllä	-	1					1	
1	Kushner, Ellen: Sworsplay	-	ei			1		1		21)
1	Kushner, Ellen: Privilege of the Sword	-	ei			1		1		
1	Kushner, Ellen: Thomas Riiminiekka	kyllä	kyllä	1			1			
1	LeGuin, Ursula K.: Kahdesti haarautuva puu (The Telling)	kyllä	ei	1				1		
1	Leiber, Fritz: Lankhmarin varkaat	kyllä	ei	1				1		
1	Leinonen, Anne: Valkeita lankoja	kyllä	-	1					1	
1	Lessing, Doris: Shikasta-sarja (5 romaania)	kyllä	ei	1				1		22)
1	Link, Kelly: Magic for beginners (novellikokoelma)	-	ei			1		1		
1	London, Jack: Rautakorko (The Iron Heel)	kyllä	ei	1				1		
1	Loriga, Ray: Tokio ei välitä meistä enää	kyllä	ei	1				1		
1	Lukianos: Tosi tarinoita	ei	ei		1			1		
1	MacLeod, Ken: Fall Revolution-sarja	kyllä	ei	1				1		23)
1	McDonald, Ian: River of Gods	-	ei			1		1		

Yhdistetyt asiantuntijalistat järjestettynä mainintojen mukaan (sivu 4/5)

Mainintoja	Teos	Kokoelmassa suomenksi	Kokoelmassa englanniksi	löytyy suomeksi	ei löydy suomeksi	ei sovellu	löytyy englanniksi	ei löydy englanniksi	ei sovellu	Huom.
1	MacLeod, Ken: Execution channel	-	ei			1		1		
1	MacLeod, Ken: Night Sessions	-	ei			1		1		
1	MacLeod, Ken: Tähtijaosto	kyllä	-	1					1	
1	Bujold, Lois McMaster: Vorkosigan-sarja (suomennettu yksi romaani)	kyllä	ei	1				1		
1	Mieville, China: The Scar	-	kyllä			1	1			
1	Miyazaki, Hayao: Tuulen laakson Nausicaä (sarjakuva)	kyllä	ei	1				1		
1	Moorcock, Michael: Elric Melnibonalainen	kyllä	ei	1				1		
1	Moorcock, Michael: Maailmantuskan soturi	kyllä	ei	1				1		
1	Morris, William: Ihannemaa (News from nowhere)	ei	ei		1			1		
1	Nielsen, Niels E.: Vartija (Vogteren)	kyllä	ei	1				1		
1	Nieminen, Tero & Salminen, Anne: Nimbus ja tähdet	kyllä	-	1				1		
1	Noon, Jeff: Nymphomation	-	ei			1		1		
1	Noon, Jeff: Pixel Juice (ei suomennettu)	-	ei			1		1		
1	Peltoniemi, Sari: Ainakin tuhat laivaa	kyllä	-	1					1	
1	Peltoniemi, Sari: Hirvi	kyllä	-	1					1	
1	Peltoniemi, Sari: Suomu	kyllä	-	1					1	
1	Poe, Edgar Allan: Kootut teokset	kyllä	kyllä	1			1			
1	Pohl, Frederik & Kornbluth, C.M.: Avaruuden kaupamiehet	kyllä	kyllä	1			1			
1	Pohl, Frederik: Avaruuden portti	kyllä	ei	1				1		
1	Pohl, Frederik: Plusmies	kyllä	ei	1				1		
1	Powers, Tim: Declare	-	ei			1		1		
1	Pullman, Phillip: Universumin tomu -sarja	kyllä	kyllä	1			1			
1	Reynold, Alastair: Ilmestysten avaruus -sarja	kyllä	kyllä	1			1			
1	Reynolds, Alastair: Kuilukaupunki	kyllä	kyllä	1			1			
1	Reynolds, Alastair: The Prefect (suom. 2009 Prefekti)	kyllä	kyllä	1			1			
1	Reynolds, Alastair: Pushing Ice	-	kyllä			1	1			
1	Reynolds, Alastair: House of Suns (suom. 2010 Aurinkojen huone)	kyllä	ei	1				1		
1	Ridley, Phillip: Demonit (In the eyes of Mr. Fury)	kyllä	ei	1				1		
1	Robinson, Kim Stanley: Mars-sarja	-	ei			1		1		24)
1	Robinson, Kim Stanley: The Years of Rice and Salt	-	ei			1		1		
1	Robson, Justina: Mappa Mundi	-	ei			1		1		
1	Robson, Justina: Quantum Gravity -sarja	-	ei			1		1		
1	Ryman, Geoff: Air	-	ei			1		1		
1	Ryman, Geoff: The Warrior Who Carried Life	-	ei			1		1		
1	Ryman, Geoff: The Year of Rice and Salt	-	ei			1		1		25)
1	Sandman-Lilius, Irmelin: Fru Sola -sarja (suomennettu)	kyllä	kyllä	1			1			26)
1	Silverberg, Robert (toim.): Huomis päivän maailmat (Tomorrow's Worlds)	kyllä	ei	1				1		
1	Simmons, Dan: Endymion	kyllä	ei	1				1		
1	Simmons, Dan: Endymionin nousu	kyllä	kyllä	1			1			
1	Sinisalo, Johanna: Kädettämiä kuninkaat	kyllä	-	1					1	
1	Sinisalo, Johanna: Sankarit	kyllä	-	1					1	
1	Spinrad, Norman: Jack Barron	kyllä	ei	1				1		
1	Stephenson, Neal: Anathem	-	kyllä			1	1			
1	Stephenson, Neal: Snow Crash	-	ei			1		1		
1	Stewart, Sean: Matkijalintu	kyllä	ei	1				1		
1	Stewart, Sean: Cloud's End	-	ei			1		1		27)
1	Stevenson, Robert Louis: Tohtori Jekyll ja herra Hyde	kyllä	kyllä	1			1			
1	Stross, Charles: Accelerando	-	ei			1		1		
1	Stross, Charles: Singularity Sky	-	ei			1		1		
1	Stross, Charles: Iron Sunrise	-	ei			1		1		
1	Strugatski, Arkadi & Boris: Hankalaa olla jumala	kyllä	ei	1				1		
1	Swainston, Steph: No Present Like Time	-	ei			1		1		
1	Swainston, Steph: The Modern War	-	ei			1		1		28)
1	Swainston, Steph: The Year of Our War	kyllä	ei	1				1		29)

Yhdistetyt asiantuntijalistat järjestettynä mainintojen mukaan (sivu 5/5)

Mainintoja	Teos	Kokoelmassa suomenksi	Kokoelmassa englanniksi	löytyy suomeksi	ei löydy suomeksi	ei sovellu	löytyy englanniksi	ei löydy englanniksi	ei sovellu	Huom.
1	Tepper, Sheri: Gibbon's Decline and Fall	-	kyllä			1	1			
1	Tepper, Sheri: Ruohojen maa	kyllä	ei	1				1		
1	Tepper, Sheri: Six Moon Dance	-	ei			1		1		
1	Tepper, Sheri: The Family Tree	-	ei			1		1		
1	Tepper, Sheri: The Margarets	-	ei			1		1		
1	Tiptree, James jr: Hävittäjä (Up the Walls of the World)	kyllä	ei	1				1		
1	Tolkien, J.R.R.: Maamies ja lohikäärme (Farmer Giles of Ham)	kyllä	kyllä	1			1			
1	Tolkien, J.R.R.: Puu ja lehti (Tree and leaf)	kyllä	ei	1				1		
1	Varley, John: Gaea-trilogia (ei suomennettu)	-	ei			1		1		30)
1	Varley, John: Hyvästi, Robison Crusoe	kyllä	ei	1				1		
1	Watts, Peter: Blindsight	-	ei			1		1		
1	Watts, Peter: Rifiers-sarja	-	ei			1		1		31)
1	Wells, H.G.: Tohtori Moreaun saari	kyllä	kyllä	1			1			
1	Verne, Jules: Matka maan keskipisteeseen (A Journey To The Centre Of The Earth)	kyllä	kyllä	1			1			32)
1	Verronen, Maarit: Karsintavaihe	kyllä	-	1					1	
1	White, T.S.: Once and Future King	-	ei			1		1		
1	Whittemore, Edward: Quin's Shanghai Circus	-	ei			1		1		
1	Whittemore, Edward: The Jerusalem Quartet-sarja	-	ei			1		1		33)
1	Willis, Connie: Firewatch (novellikokoelma, ei suomennettu)	-	ei			1		1		
1	Willis, Connie: Tuomiopäivän kirja	kyllä	ei	1				1		
1	Vonnegut, Kurt: Kissan kehto (The Cat's Cradle)	kyllä	kyllä	1			1			
1	Wyndham, John: Triffidien kapina	kyllä	kyllä	1			1			
1	Zelazny, Roger: Amberin kronikat (10-osainen sarja)	-	kyllä			1	1			34)
1	Zelazny, Roger: Amberin yhdeksän prinssiä	kyllä	-	1					1	
1	Zelazny, Roger: Avalonin luodit	kyllä	-	1					1	
				155	3	78	75	141	20	

Nimekekohtaiset huomiot

1) Banks, Iain M.: Kulttuuri-sarja

Sisältää romaanit Consider Phlebas (1987), The Player of Games (1988), Use of Weapons (1990), Excession (1996), Inversions (1998), Look to Windward (2000), Matter (2008), Surface Detail (2010). Kaikki neljä suomeksi julkaistua kokoelmassa. Kahdeksasta romaanista puuttuu englanniksi vain Player Of Games.

2) Card, Orson Scott: Ender-sarja (Ender, Kuolleiden puolustaja, Kansanmurha)

Suomeksi puuttuu sarjan kolmas osa Kansanmurha. Englanniksi ilmestyneistä 11 osasta puuttuvat teokset Xenocide (1991), First Meetings (2002), Shadow of the Giant (2005), A War of Gifts (2007) ja Ender in Exile (2008).

3) Gaiman, Neil: Sandman-sarja (sarjakuva)

Sarja sisältää kymmenen osaa ja kaksi jälkeempään ilmestynyttä teosta, sarjakuva-albumin Endless nights ja romaanin Dream Hunters. Löytyvät kaikki kokoelmista. Varsinaisesta sarjasta julkaistu kolme osaa suomeksi sekä jälkeempään ilmestyneet kaksi teosta. Löytyvät kokoelmista.

4) Sinisalo, Johanna: Ennen päivänlaskua ei voi

Kokoelmassa sekä USA- että brittipainokset (Troll: A Love story sekä Not before sundown).

5) Hobb, Robin: Salamurhaaja-trilogia

Sisältää romaanit Assasin's Apprentice, Royal Assasin ja Assasin's Quest.

6) Moorcock, Michael: Jerry Cornelius-sarja (ei suomennettu)

Sisältää romaanit The Final Programme (1968), A Cure for Cancer (1971), The English Assasin (1972), The Adventures of Una (1976), The Lives and Times of Jerry Cornelius (1976), Persson and Catherine (1976), The Condition of Muzak (1977), The Great Rock and Roll Swindle (1980), The Entropy Tango (1981), The Opium General (1984).

7) Pratchett, Terry: Kiekkomaailma-sarja

Puuttuvat teokset: Equal Rites, Sourcery, Wyrd Sisters, Eric, Moving Pictures, Men At Arms, Soul Music, Interesting Times, Maskerade, Feet Of Clay, The Last Continent, The Fifth Elephant, Sarjassa 38 romaania, em. 12 puuttuvat englanniksi, kaikki 31 suomeksi ilmestynyttä kokoelmassa.

8) Stephenson, Neal: The Baroque Cycle-sarja

Sisältää romaanit Quicksilver, The Confusion ja The System of the World.

9) Stoker, Bram: Dracula

Kokoelmassa useampana laitoksena, vanhin "Kammoittava kreivi" vuodelta 1952.

10) Verne, Jules: Sukelluslaivalla maapallon ympäri

Listoissa muodossa "sukellusveneellä", kokoelmassa muodossa "sukelluslaivalla".

11) Wolfe, Gene: The Book of the New Sun-sarja

Sisältää romaanit The Shadow of the Torturer, The Claw of the Conciliator, The Sword of the Lictor ja The Citadel of the Autarch.

12) Burroughs, Edgar Rice: Mars-sarja

Suomennetut 11 teosta löytyvät kokoelmista. Englanniksi kokoelmassa ei sarjan teoksia.

13) Card, Orson Scott: Alvin-sarja

Englanniksi kuudesta romaanista puuttuvat sarjan aloittava Seventh Son sekä romaani Heartfire.

14) Cooper, Susan: Pimeä nousee -sarja

Suomeksi kokoelmassa kaikki sarjan viisi teosta. Englanniksi puuttuu ainoastaan sarjan kolmas romaani Greenwich (1974).

15) Donaldson, Stephen R.: The Chronicles of Thomas Covenant

Sisältää romaanit Lord Foul's Bane, Illearth War ja The Power That Preserves. Kyseessä ilmeisesti sama sarja kuin työssä omana nimekkeenään ollut "The Unbeliever".

16) Harrison, M. John: Viriconium

Romaani Pastellikaupunki osa samaa sarjaa.

17) Howard, Robert E.: Conan -sarja

Tuotannon laajuuden vuoksi koko englanninkielisen tuotannon läpikäynti mahdotonta. Suomeksi puuttuu kokoelma Conan Taistelija (1990).

18) Hughart) Hughart, Barry: The Chronicles of Master Li and Number Ten Ox-sarja

Sisältää romaanit Bridge of Birds, The Story of the Stone ja Eight Skilled Gentlemen.

19) Jones, Diana Wynne: Chrestomanci-sarja

Suomennettu romaani Noidan veli. Puuttuvat teokset: Conrad's Fate (2005) ja The Pinhoe Egg (2006).

20) Jones, Diana Wynne: Howl's Castle-sarja

Suomennettu romaanit Liikkuva linna, Leijuva linna ja Rönsyilevä talo.

21) Kushner, Ellen: Sworsplay

Oikea kirjoitusasu "Swordplay".

22) Lessing, Doris: Shikasta-sarja (5 romaania)

Sisältää romaanit Shikasta (1979), The Marriages Beetween Zones Three, Four, and Five (1980), The Sirian Experiments (1980), The Making of the Representative for Planet 8 (1982) ja The Sentimental Agents in the Volyen Empire (1983). Näistä neljä ensimmäistä on suomennettu: Shikasta (1982), Avioliitot vyöhykkeiden välillä (1984), Siriuksen kokeet (1983), Planeetta 8: edustajien oppiaika (1984). Suomennetut osat löytyvät kaikki kokoelmista. Englanniksi löytyy ainoastaan sarjan kolmas romaani The Sirian Experiments.

23) MacLeod, Ken: Fall Revolution -sarja

Sisältää romaanit The Star Fraction, The Stone Canal, The Cassini Division ja The Sky Road. Suomeksi julkaistu ensimmäinen osa Tähtijaos löytyy kokoelmista.

24) Robinson, Kim Stanley: Mars-sarja

Sisältää romaanit Red Mars, Green Mars ja Blue Mars.

25) Ryman, Geoff: The Year of Rice and Salt

Rymanilla ei ko. nimistä kirjaa, viitanee Kim Stanley Robinsonin romaaniin "The Years of Rice and Salt".

26) Sandman-Lilius, Irmelin: Fru Sola -sarja

Sisältää teokset Gullkrona gränd (1969), suom. Kultakruunun kuja (1973), Gripanderska gården (1970), suom. Kullantekijän kammiossa (1975), Gångande Grå (1971), suom. Yön hevoset (1976). Kokoelmassa ruotsiksi yhtenä niteenä.

27) Stewart, Sean: Cloud's End

Oikea kirjoitusasu "Could's End".

28) Swainston, Steph: The Modern War

Kirjailijalla ei ko. nimistä romaania. Kirjoittanut romaanit "Modern World" sekä "The Year of Our War". Ilmeisesti sekaannus.

29) Swainston, Steph: The Year of Our War

Suom. Kuolemattomien kaarti (2010).

30) John Varley: Gaea-trilogia

Sisältää romaanit Titan (1979), Wizard (1980) ja Demon (1984).

31) Watts) Watts, Peter: Rifters-sarja

Sisältää romaanit Starfish, Maelstrom, Behemoth: B-max ja Behemoth: Seppuku.

32) Verne, Jules: Matka maan keskipisteeseen

Kokoelmassa suomeksi useana painoksena, ensimmäinen vuodelta 1917.

33) Whittemore, Edward: The Jerusalem Quartet-sarja

Sisältää romaanit Sinai Tapestry, Jerusalem Poker, Nile Shadows ja Jericho Mosaic.

34) Zelazny, Roger: Amberin kronikat

Kymmenen osaa sisältävä sarja, kaksi ensimmäistä suomennettu.

Suomentamattomat teokset

Mainintoja	Teos	Kokoelmissa englanniksi	Löytyy	Ei löydy
4	Mieville, China: Perdido Street Station	kyllä	1	
3	Pynchon, Thomas: Gravity's Rainbow	kyllä	1	
3	Ryman, Geoff: The Child Garden	ei		1
2	Ballard, J.G.: The Atrocity Exhibition	ei		1
2	Baxter, Stephen: Time Ships	ei		1
2	Brunner, John: The Sheep Look Up	ei		1
2	Delany, Samuel R.: Dhalgren	ei		1
2	Disch, Thomas M.: Camp Concentration	kyllä	1	
2	Hughart, Barry: Bridge of Birds	ei		1
2	McDonald, Ian: Brasyl	kyllä	1	
2	Mieville, China: Iron Council	kyllä	1	
2	Moorcock, Michael: Jerry Cornelius-sarja	ei		1
2	Shepard, Lucius: Life During Wartime	ei		1
2	Stephenson, Neal: The Baroque Cycle-sarja	ei		1
2	Vandermeer, Jeff: Shriek	ei		1
2	Wolfe, Gene: The Book of the New Sun-sarja	ei		1
1	Ballard, J.G.: Kingdom Come	kyllä	1	
1	Ballard, J.G.: Millennium People	kyllä	1	
1	Banks, Iain M.: Matter (huom. Kulttuuri-romani)	kyllä	1	
1	Brunner, John: Stand On Zanzibar	ei		1
1	Cadigan, Pat: Synners	ei		1
1	Cherryh, C.J.: Cyteen	ei		1
1	Chiang, Ted: Stories Of Your Life And Other Stories	kyllä	1	
1	Crowley, John: Little, Big	ei		1
1	Doctorow, Cory: Little Brother	ei		1
1	Doctorow, Cory: Someone Comes to town, Someone Leaves Town	ei		1
1	Donaldson, Stephen R.: The Chronicles of Thomas Covenant	ei		1
1	Donaldson, Stephen R.: The Unbeliever-sarja	ei		1
1	Dowling, Terry (toim.): Ellison, Harlan: The Essential Ellison	ei		1
1	Egan, Greg: Permutation City	ei		1
1	Ellison, Harlan (toim.): Dangerous Visions	ei		1
1	Gentle, Mary: White Crow (neliosainen sarja)	ei		1
1	Goldman, William: Princess Bride	kyllä	1	
1	Haldeman, Joe: Forever Peace	ei		1
1	Harrison, M. John: Viriconium	ei		1
1	Heinlein, Robert: Starship Troopers	kyllä	1	
1	Heinlein, Robert: Stranger in a Strange Land	kyllä	1	
1	Hughart, Barry: The Chronicles of Master Li and Number Ten Ox-sarja	ei		1
1	Jones, Diana Wynne: Dalemark-sarja	ei		1
1	Jones, Gwyneth: Bold as love (neliosainen sarja)	ei		1
1	Kushner, Ellen: Sworsplay	ei		1
1	Kushner, Ellen: Privilege of the Sword	ei		1
1	Link, Kelly: Magic for beginners (novellikokoelma)	ei		1
1	McDonald, Ian: River of Gods	ei		1
1	MacLeod, Ken: Execution channel	ei		1
1	MacLeod, Ken: Night Sessions	ei		1
1	Mieville, China: The Scar	kyllä	1	
1	Noon, Jeff: Nymphomation	ei		1
1	Noon, Jeff: Pixel Juice	ei		1
1	Powers, Tim: Declare	ei		1
1	Reynolds, Alastair: Pushing Ice	kyllä	1	
1	Robinson, Kim Stanley: Mars-sarja	ei		1
1	Robinson, Kim Stanley: The Years of Rice and Salt	ei		1
1	Robson, Justina: Mappa Mundi	ei		1
1	Robson, Justina: Quantum Gravity -sarja	ei		1
1	Ryman, Geoff: Air	ei		1
1	Ryman, Geoff: The Warrior Who Carried Life	ei		1
1	Ryman, Geoff: The Year of Rice and Salt	ei		1
1	Stephenson, Neal: Anathem	kyllä	1	
1	Stephenson, Neal: Snow Crash	ei		1
1	Stewart, Sean: Cloud's End	ei		1
1	Stross, Charles: Accelerando	ei		1
1	Stross, Charles: Singularity Sky	ei		1
1	Stross, Charles: Iron Sunrise	ei		1
1	Swainston, Steph: No Present Like Time	ei		1
1	Swainston, Steph: The Modern War	ei		1
1	Tepper, Sheri: Gibbon's Decline and Fall	kyllä	1	
1	Tepper, Sheri: Six Moon Dance	ei		1
1	Tepper, Sheri: The Family Tree	ei		1
1	Tepper, Sheri: The Margarets	ei		1
1	Varley, John: Gaea-trilogia	ei		1
1	Watts, Peter: Blindsight	ei		1
1	Watts, Peter: Rifters-sarja	ei		1
1	White, T.S.: Once and Future King	ei		1
1	Whittemore, Edward: Quin's Shanghai Circus	ei		1
1	Whittemore, Edward: The Jerusalem Quartet-sarja	ei		1
1	Willis, Connie: Firewatch	ei		1
1	Zelazny, Roger: Amberin kronikat	kyllä	1	
			17	61

Puuttuvat suomentamattomat teokset ajallisesti järjestettynä

Ilmestymisvuosi tai -vuodet	Teos
1958	White, T.S.: Once and Future King
1967	Ellison, Harlan (toim.): Dangerous Visions
1968	Brunner, John: Stand On Zanzibar
1968-1984	Moorcock, Michael: Jerry Cornelius-sarja
1971-1985	Harrison, M. John: Viriconium
1972	Brunner, John: The Sheep Look Up
1974	Whittemore, Edward: Quin's Shanghai Circus
1975	Delany, Samuel R.: Dhalgren
1975-1993	Jones, Diana Wynne: Dalemark-sarja
1977-1983	Donaldson, Stephen R.: The Chronicles of Thomas Covenant
1977-1987	Whittemore, Edward: The Jerusalem Quartet-sarja
1979-1984	Varley, John: Gaea-trilogia
1980-1983	Wolfe, Gene: The Book of the New Sun-sarja
1981	Crowley, John: Little, Big
1984	Hughart, Barry: Bridge of Birds
1984	Willis, Connie: Firewatch
1984-1991	Hughart, Barry: The Chronicles of Master Li and Number Ten Ox-sarja
1985	Ryman, Geoff: The Warrior Who Carried Life
1987	Shepard, Lucius: Life During Wartime
1987	Kushner, Ellen: Sworsplay
1987, 2001	Dowling, Terry (toim.): Ellison, Harlan: The Essential Ellison
1988	Cherryh, C.J.: Cyteen
1989	Ryman, Geoff: The Child Garden
1990	Ballard, J.G.: The Atrocy Exhibition
1990-2003	Gentle, Mary: White Crow (sarja)
1991	Cadigan, Pat: Synners
1992	Stephenson, Neal: Snow Crash
1993-1996	Robinson, Kim Stanley: Mars-sarja
1994	Egan, Greg: Permutation City
1995	Baxter, Stephen: Time Ships
1996	Stewart, Sean: Cloud's End
1997	Haldeman, Joe: Forever Peace
1997	Noon, Jeff: Nymphomation
1997	Tepper, Sheri: The Family Tree
1998	Noon, Jeff: Pixel Juice
1998	Tepper, Sheri: Six Moon Dance
1999-2004	Watts, Peter: Rifters-sarja
2001	Powers, Tim: Declare
2001	Robson, Justina: Mappa Mundi
2001-2006	Jones, Gwyneth: Bold as love (sarja)
2002	Robinson, Kim Stanley: The Years of Rice and Salt
2002	Ryman, Geoff: The Year of Rice and Salt
2003	Stross, Charles: Singularity Sky
2003-2004	Stephenson, Neal: The Baroque Cycle-sarja
2004	McDonald, Ian: River of Gods
2004	Stross, Charles: Iron Sunrise
2005	Doctorow, Cory: Someone Comes to town, Someone Leaves Town
2005	Link, Kelly: Magic for beginners
2005	Ryman, Geoff: Air
2005	Stross, Charles: Accelerando
2005	Swainston, Steph: No Present Like Time
2006	Vandermeer, Jeff: Shriek
2006	Kushner, Ellen: Privilege of the Sword
2006	Watts, Peter: Blindsight
2006-2011	Robson, Justina: Quantum Gravity -sarja
2007	MacLeod, Ken: Execution channel
2007	Swainston, Steph: The Modern War
2007	Tepper, Sheri: The Margarets
2008	Doctorow, Cory: Little Brother
2008	MacLeod, Ken: Night Sessions